

ספריית אגודה חסידי הכתר
אהל יוסף יצחק
ליובאוויטש
אר"י - U.S.A.

ס פ ר
סדר עולם רבא

מהתנא רבי יוסי בן הלפתא

סימות אדם הראשון עד ימות התנאים

עם שני באורים אהובים וברורים

ש מ ם

עץ יוסף וענף יוסף

הוצק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

נד פ ס

בווילנא

שנת ה'ר"ת לפ"ק

СЕДЕРЬ ОЛАМЪ РАББА

Т. С.

О древней истории Еврейской Соч. Раввина Юса Бенъ Халафта.

ВІЛЬНО

въ Типографіи М. Ромма и З. Типографа.

1845.

Печатать позволяется съ тѣмъ, чтобы по
напечатаніи представлено было въ Ценсурный
Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. —
Вильно. 16 Іюля 1845 года.

Ценсоръ Профессоръ Университета
Иванъ Вашкевичъ.

ס פ ר

סדר עולם רבא

מהתנא רבי יוסי בן חלפתא

מימות אדם הראשון עד ימות התנאים

עם שני באורים, אהובים וברורים, אמרתם צרופה, מנופה בשלש עשרה נפה, כסולת יפה.

ש מ ם

ענף יוסף

ישא פרי, כליל הוא כהדרו, מלא חכמה, וכליל יוסי, לבא בארוכה לשרות חפצרת יקר גדולת הס"ע לפני זקני עמי וחכמו, על מה אדניו הטבעו, ולפתוח מכמניו ומנעוליו, ולהוליא מלפניו החוזה לעיני השאש כואת:

עץ יוסף

ישלח שרשיו על סני חכמה, וכוף ביאור ופירוש מספיק, לבאר כל דברי הס"ע בדרך קלרה, ולהקן סניסחלות וסנירסאות, להאיר עין ולשמח לב, זקנים עם נערים עיניהם תראנה צה, יחדיו ישמחו, כי לא בא כנושם שהוא להבין דבר דבור על אופניו:

עוד ציינתי המאמרים מקומם איז בש"ס צבלי וירושלמי מדרש רבה ותנחומא וילקוט ותורה גמרא וסניקחא רבתי, ומכילתא, ומדרש משלי, ואגדת שמואל רבתי וזוהר חדש, ובשאר מדרשים:

נקרא בשם

יד יוסף

שמראה ביד מקומם איז

ס א ת י

חנוך זונדיל בהמנוח מוה' יוסף זיל, בעל המחבר עץ יוסף וענף יוסף על המדרשים.

ו ו י ל ל א

בדפוס ר' מנחם מן ב"ר ברוך זיל, ור' שמחה זימל ב"ר מנחם נתום זיל.

הקריק

לפני ידידי הרב המוסלג הוסיק חכם
 ושלים - השנין כבוד מוהר"ר חנוך
 זונדיל בשר"ר יוסף מס"ק - חנורו היקר על
 ספר סדר עולם רבא - וכבר הפליא לעשות
 רבינו הנאון אחימי רשכ"ה המקובל אלפי קדוש
 ישראל רבן של ישראל מוהר"ר אליהו וללה"ם
 מווילנא נב"ח - בספרו היקר מעט הכמות ורב
 האיכות - בנורמתו הנקיה והאמינית - לסלק
 השגשגים והטעוה אשר נפל בהספר הקדוש הג"ל
 מימי קדם - אשר אין לנשות ח"ו אפילו קט"י
 מהכרעתו - אך האי נכרא יקרא הרב המצבר
 הג"ל זה דרכו והלכו בקודש במדרשי חו"ל לאסוף
 ולקבץ דברי הראשונים המהברים הקדומים -
 ולקבץ את האהל להיות אחד איש איש ממלאכתו
 אשר המה עושים במשמרי חו"ל לסלם דבריהם
 הקדושי' דבר דבור על אופניו להעמיד על האמת
 והשלים - ונס במחברת ספר הג"ל הפליא לעשו'
 לקבץ כל המדרשים אשר הובא במדרשי חו"ל
 ובאגדות ירושלמי למען לברר ולבנות את כל דברי
 הספר הקדוש אל נקודה מרכז האמת קרוב
 לשטט - למען הקל על המעיין להיות ערוכה
 בכל ושמורה בידו לאנמורי בנימיים לאורייתא
 ולהת ריחה והספק בין ספק לפרק-וחסן ה' בידו
 בלילה בחטריו היקרים אשר כבר הוציא לאור
 ממכשח הדפוס - אי לואת הכל מסייעים למלאכת
 שמים - והניי נטפל לעושי מצוה להגדיל חרה
 ולהאדירה לנעט מעשהו בטוב להוציא לאור
 בספ"י הספר הקדוש כשיגמר אי"ה מהדפוס - בסחתי
 במחברת סל"ה לקחת מלת הרב המחבר נ"י
 נדרי המחנך לכבוד התורה והוגיה הנא עש"ח היום יום ה' ב' טבת שנת ספ"ר מהתנא רבי
 יוסי בן הלפתא לפ"ק ס"ק ביאליסטאק י"ז
 מאוס בק' אלקום לעציל מאיר בהרב הגדול מו"ה יצחק וללה"ם המוס"ק הג"ל

הנה

מדי עברי פה ק"ק ביאליסטאק הגיש
 לפני הרב הגדול המפורסם מוהר"ר
 חנוך זונדיל זמו"ה יוסף את ביאוריו על
 סדר עולם רבא - ועמותו חרבי לנף דעהי
 הענייה להוציא לאור - למען יהנו כל ישראל
 לאורו - וכבר שמו עדה ה' ממשעותיו של
 המחבר הג"ל ויאותו לאורו - ראו חכמים
 ויאשרו משכילים ונבונים ויהללוהו - כי נפל
 לו חבל בעימים להבחין בין אמת ושקר ובין
 קדש לחול ובין טוב לרע - בעבור כי עיניו
 משיטות בכל המקומות אשר סגני מדרשי
 חו"ל מסורים - ויקח עדות בעקב על ידי
 החוקים אשר יבאו ויעידו על בחירתו
 הטוב - לואת דברים כאלה כגון לפרסם
 בישראל - וכל כי הני מילי מעליותא יתאמרין
 משמיה דגברי רבבני - וחלילה להקיג גבול
 המחבר בלי רשות - כמפורסם אזהרתו
 ולעשית רגון כבוד ענותו לא נתיי מבקשתו
 לפרסם תקנתו להזכיר שמי על טובתו היום
 יום ה' כ"א אלול תד"ר לפ"ק ביאליסטאק י"ז
 כאוס שילם בא"א מו"ה ישראל כ"ץ אב"ד
 דק"ק פרוונא י"ז
 העלמה חנורו הג"ל - והני מוכן אי"ה לקבל
 בספ"י הספר הקדוש כשיגמר אי"ה מהדפוס - בסחתי
 במחברת סל"ה לקחת מלת הרב המחבר נ"י
 נדרי המחנך לכבוד התורה והוגיה הנא עש"ח היום יום ה' ב' טבת שנת ספ"ר מהתנא רבי
 יוסי בן הלפתא לפ"ק ס"ק ביאליסטאק י"ז
 מאוס בק' אלקום לעציל מאיר בהרב הגדול מו"ה יצחק וללה"ם המוס"ק הג"ל

הקדמת המחבר

אמר

חז"ל במסכת אבות • אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק עובה לעצמך, כי לכך נולדת • וביאורו לפענ"ד, ע"פ מאי דאיתא (בשבת דף ק"ג ובב"ר סדר חיי טרה ט' ס'), אין הוון קדמאי מלאבין, אין בני גש, ואין הוון בני גש, אין חמדין • וכתב באהל יעקב ביאורו ע"ד משל, אחד בא לחנות חבירו, וראה מוכר חפץ בעד עשרים כסף, ואח"כ ראה אותו מוכר חפץ בזה לאיש אחר בעד ע"ז כסף, אזי יהיה מסתפק בלבו לומר אם שהראשון לא שילם רק כדי סויו ולא יותר, והשני הוא שפחת מהשיעור הראוי, או בהיפוך, שהשני שילם לו שיעור דמיו, אבל הראשון ויותר הרבה ונתן יותר מכדי דמיו • והן הספק הזה בדמותו ולגנו הוא הנופל אלגנו, כי אנתנו עם דלת ערכנו, העבודה המושגת לה' יתברך מאתנו, קטנה ודלה, ובהשקפתנו על דורות הראשונים והקדושים אשר בארץ המה, מהם נביאים, מהם חסידים אשר באו בבוד ה' אשר כמונו כמוהם ילודי אשה, וקטנם עבה מנתינו • על זה חקרו חז"ל, ואמרו אם הראשונים כמלאכים, כלומר ויותר בעבודתם לשלם לה' יתברך יותר משיעור החיוב לאדם, יעלו במדרגת מלאכים, אזי אנו כבני אדם, כלומר, עם כי נגרע מאתנו ערך עבודתם, עכ"ז, עוד עמדנו על שיעור העבודה אשר על האדם • אבל אם הראשונים כבני אדם, כלומר, לא הוסיפו מאומה על העבודה האנושית, הרי אנו בחמורים, כי נפקד מאתנו גם העבודה הראויה לבני אדם עכ"ל • ומה שנסתפקו חז"ל, הוה פשיעא להתנא הלזה, ואמר, אם למדת תורה הרבה יותר מגדר האנושי שכל אדם, אל תחזיק עובה לעצמך, לומר שאתה ויותרת לה' בעבודתך, ואתה במדרגת מלאך, כי לכך נולדת, שזהו החיוב מכל אדם, לעבוד את ה' בתורה, בדבתיב, והגית בו יומם ולילה, ואתה רק בגדר אדם אם למדת תורה הרבה, ולא מלאך, ומי שאינו לומד תורה הרבה, הוא אינו בגדר אדם :

הקדמה

ובר זה נתקיים בהגאון האמיתי רבן של כל בה"ג החכיד המפורסם מוהר"ר
 אריהו מווילנא ז"ק"ל, אשר הכריע כל חכמי ישראל בתורתו בדורו,
 ובכמה דורות לפניו, ומ"מ לא החזיק טובה לעצמו, וגשארו אחריו כתבים
 לאלפים ניירות, ובתוכם היה ממלא שפר סדר עולם רבא, קטן הוא
 בכמות, ורצ הוא באיכות, כי השתמשו בו רבותינו, חכמי התלמוד, וגם
 מאור הגולה רש"י בפירושו ובנימוקיו. אך מאז ועד עתה נשתבש מאד,
 ובעבור זה רבים משכו את ידיהם ממנו, ורבו הגאון הכ"ל הריס המכשול
 וסקל המכילה מאבן, והגיה אותה ע"פ בקיאותו בענין הנוכחאות והגירסאות,
 וגם עשה עליו ביאור ופירוש, ועשה דרך כבושה וסלולה שכל אדם ילמוד
 בו בקל, זכותו יעמוד לנו, והף שבדאי אין לנטות מנוסחת הגר"א ופירושו
 ימין ושמאל, עכ"ז הוא כתב ביאורו ופירושו בדרך קלרה מאוד, שיהי' מכפיק
 לבני אדם גדולים אבל לא לקטני ערך כמוני, וגם הנוכחאות הישנות יש
 בכמה מקומות לקיים ע"פ פשט נכון וע"פ ראיות שהובא כן במקומות אחרים
 במדרשים, וחלילה וחלילה לי לחלוק על הגר"א, אך תורה היא כו', לכן
 לקטתי ביאורים ופירושים אחת אל אחת, והוספתים על ביאורי הגר"א,
 וחברתי את האהל להיות אחד, ומעלת הביאורים שלי ימלא על השער:

הב"ד השפל

חגוד זוגדיל בדמנח מו"ה יוסף זיל בעל הספר עין יוסף וענף יוסף על המדרשים

מאדם עד הכיבול (ה) אלף ותרנ"ו שנים וזה פרמין • אדם ק"ל • שת ק"ה • אנוש צ' • קינן ע' • מהללאל ס"ה • ירה קס"ב • חנוך ס"ה • מתושלח קפ"ז • לכ"ך קפ"ב • (בראשית ז) ונח בן שש מאות שנה וגו' • חנוך קבר את אדם והיה אחריו נ"ז שנה • מתושלח (ב) מוציא ימיו עד הכיבול • מן הכיבול עד הפלגה ש"ט שנה • נמצא נח היה אחר הפלגה י' שנים • אבינו אברהם היה בהפלגה בן מ"ח שנה א"ר

יד יוסף (ה) ב"ר פרסה ל"ח תד"ל ח"א ס' ל"א סדר עולם זוטא ילקוט סדר נח: (ג) חלק דף ק"ו ב"ר ס' כ"ו ופ' ל"ב יבשלמי ס' אלו מגלחין שומ"ט ממוזר כ"ו חוספתא ס"י דאיעא אדרג' ס' ל"ב ילקוט ס' נח: עין יוסף עין יוסף

אלף ותרנ"ו שנים • בספר מנחת יהודה כתב בשם הרב רבינו יוסף מקינון שיהי מוכיח ששנת המבול היתה מעוברת דלוחתא בב"ר פרשה ל"ח שאמרו אנשי דור הפלגה ח' לאלף ותרנ"ו שנה הרקיע מתמוטע כשם שנעשה כדור המבול • ועתה בל ועשה מהם מחזורים ותמלא ג' שנים יתירים על המחזורים ושנת ג' למחזור לעול' עיצור וא"כ כל המקראות שנפרשת המבול מעורבבים ואין להם יכול להעמידו ולומר מה הוא שביעי ומה הוא עשירי • והשיב הקדוש רבי שלמה מדרוש שהשנה משל אלף ותל"ו ירד בה המבול שנת ד' למחזור היה ולא נתעברה • והי"ס בב"ר ס' ל"ג סימן י"ב מתרץ דאין כל שנה שלישית למחזור מעוברת אלא פשאלו מוין ע"פ ההשבון אבל בזמן כשאנו מעברין כפי ראות עינים' בב"ד אפשר שהשנה השלישית לא נתעבר • וגם שנות המבול לא היתה ראויה להתעבר אלו באלו לעבר כפי הראיה עכ"ל ועיין בספר ליות חן פרשה כ"ח מ"ש בזה :

מ"ח שנה היה אברהם בשעת הפלגה ות"ל שנים היה מן שעה שגולד' אמנו שרה עד שיאלו ישראל מנארים וימי האבות היה כימי השמים על הארץ והוא ת"ק שנה אברהם קע"ה יצחק ק"פ יעקב קנ"ז הרי חק"ב וכן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו הרי ת"ק (הגר"א) • וזה ח"י בירושלמי פ"ק דברכות ובמדרש בויק על פסוק כימי השמים על הארץ • וכתב סס הי"מ ואלע"ג דאיכא בשנות האבות שני שנים יתירים • הא אמר בילמדנו דשני שנים דאברהם שלח הכיר את בוראו עד שהיה בן ג' לא מני להו עכ"ל • והנה זה שכן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו למדו בתחומא סדר לך לך וצרכיה מדכתיב עקב אשר שמע אברהם בקולי כמנין עקב שמע אברהם בקולו של הקב"ה • ואם דבדיהם הרי שמע בקולו כמנין עקב • לכן נראה לי כדליתא ברית שה"ש רבה דשתי שני' וכן

אדם ק"ל • פי' אדם היה בן ק"ל שנה בשולד שת ושח היה ק"ה כשגולד' אנוש • הרי רל"ה והגש הששים הרי סכ"ה וקינן ע' הרי של"ה ומהללאל ס"ה הרי ת"ס ורד קס"ב הרי תרכ"ב חנוך ס"ה הרי תרפ"ו ומתושלח קפ"ז הרי תתע"ד ולמד קפ"ב הרי תתל"ו ונח בן ח"ר שנה נ"ז הרי אלף ותרנ"ו : (חנוך קבר את אדם) • כי מן אדם עד חנוך תרכ"ב וחנוך הי סס"ה הרי תתקפ"ו ואדם חי תתק"ל • הרי חי אחר מיתת אדם ל"ו שנה : (מתושלח מילא ימיו) • פי' השלים ימיו עד המבול • כי מן אדם עד מתושלח תרפ"ו ומתושלח חשע מאות וחשע ושאי' הרי אלף ותרנ"ו וכדליתא בחלק ויהי לשבעת הימים ומי המבול היה על הארץ מה עיבס של ז' הימים אחר רב אלו ימי אבולו של מתושלח • ועיין בהקדמות שרשמתי ביד יוסף : (מן המבול עד הפלגה ש"ט) • כמו שהזכיר לקמן שס"ף ימי פלג היה הפלגה ומן המבול עד פלג היה ק"ח שנים ופלג חי רל"ט הרי ש"מ שנים : (נמצא נח חיה אחר הפלגה עשר שנים) • שהרי כתיב ויחי נח אחר המבול שלש מאות שנה ותמשי' ונח שדרשו בב"ר ס' כ"ו ובשוח"ט מוציא ח' אשרי האדם אשר לא הלך וגו' נח כו' ובתוס' ל"ז לא יבש זה דור הסלנה שהיה אז ולא יבש בתוסבס שהיה מושב ל"ים : (אברהם אבינו היה בסלנה בן ת"ח שנה) • שהרי אברהם נולד לקל"ח פלג ופלג חי רל"ט ובסוף ימי פלג נחשלה הרי שהיה אברהם אז בן מ"ח שנה • וזה שדרשו במסכת עבודת בוכבים פ"ק ובב"ר פ' ס"א ובשוח"ט ממוזר ח' אשרי האדם זה אברהם אשר לא הלך צעלח

א"ר יוסי (ג) נביא גדול היה עבר שקרא שם בנו פלג ברוח הקדש שנאמר (ס"י) כי בימיו נפלגה הארץ וגו' אם בתחלת ימיו והלא יקמן אחיו היה קמן כמנו והוליד י"ג משפחות ונתפלגו ואם באמצע ימיו והלא לא בא לתתם אלא לפרש. הא אינו אומר כי בימיו נפלגה הארץ אלא בסוף ימיו אברהם אבינו (ד) היה בשעה שנדבר עמו בין הבתרים בן שבעים (ה) שנאמר (סמות יב) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע כחות וגו' (ו) לאחר שנדבר עמו ירד לחרן ועשה שם חמיש שנים שנאמר ואברם

יר יוסף (ג) כ"ד פסוק ל"ז ילקוט סדר נח : (ד) פגום דרב יוסף ד"ה א' ו' : (ה) מכלול דנא אל פסוק וס"ר פ' י"ח ותחילה ויומן בן פיזאל : (ו) כ"ר פ' ל"ט וילקוט : ענף יוסף

בעלת רשעים זה דור הפלגה : (נביא גדול היה עבר ר') - ר"ל נביא גדול היה עבר מדקרא שם בנו ע"ש העתיד באשר אז נאס נבואה כי אז תחדש הנזירה נזירת עירין קרא שם בני ע"ש המאירע ומש"ס מפרש קרא טעם שם זה טפי מאיך ויהי שקרא בן שם בנו להיות לאות לבני מרי מפורעניות העתידה לנא עליהם (מ"ה"ק) : (כי בימיו נפלגה הארץ) - סידוש שתחלכלו הלשונות ונתפלגו כל העולם : (אם בתחלת ימיו כו') - נראה פסוק דלא נ"מ בהא מידי להא דקאמר נביא גדול היה עבר כו' דליכא למימר דאי נימא שהיה בתחלת ימיו או בתחלת ימיו שקרא לו בן בשעת מעשה לא דרך נבואה דאיך אף בהיותו בסוף ימיו יש לומר נמי שבשעת המעשה קראו בן. ועוד טעם היה זה בתחלת ימיו כבוד כבוד יקמן פסוק מדוע קרא בן לפלג ולא לאחיו יקמן - אלא ודאי קריאת שם זה היה בתחלת ימיו נבואה ע"ש הממיד והא דמוסיק אש תאמר בתחלת ימיו כו' הוא מילתא נאפי נפשיה כי בן דרד הס"ע לבאר בכל מקום זמן המעשים האמורים בשוקו מתי היו ומשום דמיירי הכ"ז במעשה הפלגה שהיה בימי פלג בא להקיר ולידע

רעבון שהיה בימי האבות אינו מן המנין וכמו שפירש הס"ב שם אחד בימי אברהם ואחד בימי יחזקאל והולכו לעקור דירתם מארץ לארץ מפני עקת רעב וחייבהם אינס חיים : **לאחר** שנדבר עמו ירד לחרן - ולכאור' פלג מאד מדוע עשה ה' ככה ולא הניחו בארץ הקדושה - ואין לומר שהביאו שוב לחרן כדי לגייר גרים וללמד עמם תורה הוא הנפש אשר עשה בחן - דא"כ תחלה לא הו"ל להעלותו כלל אל ארץ הקדושה אלא עד אשר שכבר גייר גרים כל לרבו בח"ל ומאז יבא לא"י ע"מ להשתקע ולא ישוב עוד לח"ל אך הטעם ע"פ מ"ש בזוהר בחדרת נאש שכל הבא לתקן אחרי' לרין לתקן עמנו תחל' בהכלית השלימות שאם אינו מתוקן כל לרבו גם הקין אחרים אי אפשר להיות נשלם על ידו - ואברהם אבינו באוהו הפרק לא היה מהיוקן כל לרבו מזוהמת עומלת הטאת נעורים למ"ד בן

באזה פרק מימיו נתקיים המעשה (ועוד שבה לברר מה שאמר לליל שמן העובל עד הפלגה ש"מ. שנה וגם שאברהם היה בשעה הפלגה בן מ"ח שנה) ע"ז אמר אש בתחלת ימיו כלומר בימי נעורו והלא יקמן כו' ואם באמצע ימיו כרי הוא סתום שלא נדע באזה שנה משנותיו ולא בא סכתוב לסתום - אש"כ בסוף ימיו (מ"ה"ק) : (וכוליד י"ג משפחות ונתפלגו) - סכרי כתיב ומשם הפלגה ה' על פני כל הארץ נמלא שהיו שם כל ע' אומות ובני יקמן היו מן השנעים אומות (הנר"א) : (א"א היה בשעה שנדבר עמו בין הבתרים בן ע' כו' לאחר שנדבר עמו ירד לחרן כו') - כ"ל שני פעמים יבא אברהם לה"י פעם אחד כשהיה בן ע' ויהי אז מראה בין הבתרים וחס"ו חור לחרן ועשה שם ה' שנים וחור פעם ב' לא"י - וזה נאמר ואברהם בן ע"ה שנה נללמו מחון היה ביניהם שנה שאז נעקק ממנו מניח אביו יליאה נמורה עכ כל בני ביהו - מש"כ ביניהם ראשונה - וזהו שאמרו ב"ר פ' ל"ט אמר הקב"ה לאברהם אהה ינחת מניח אביך בן ע"ה כו' וקאי כל יליאה שנית שאז היה יליאה נמורה כ"ל כמ"ס המ"ק ואע"ז דנח הכי כתיב המראש של בין הבתרי' אין מוקדם ומאוחר בתורה וכת"ס הכו"ס 'בס"ק דברכות וטיין בענף : (נאמר ויהי מקץ שלשים שנה וד' מאות) - ס' ה' שנה משולד יחזקאל ונלטיב כנה קודם שילד יחזקאל - וע"כ הוא מונה מעשה שנזרה גזירות גירות היינו בין הבתרים והנר"א נתן שהשלימים שנה מעשה שהי'ל

(נראית ינ) ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מוּרָן נמצא מן הפלגה ועד שיצא אברהם אבינו מחרן כ"ו שנים * הן הן שנים עשרה שנה עברו את כדרלעומר וי"ג (י) שנה מרדו ובארבע עשרה שנה בא כדרלעומר * אותה השנה שיצא בה אבינו אברהם מחרן היא היתה שנת הרעב וירד למצרים וישה שם שלשה חדשים ועלה ובא וישב באלוני ממרא אשר בחברון והיא השנה שבבש בה את המלכים * ועשה שם עשר שנים עד שלא נשא את הגר שנאמר (ח יו) ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית וגו' מקץ עשר שנים לשבת אברם באיין כנען וגו' וכתב (סס) ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל נמצא ישמעאל גדול מיצחק וי"ר שנה * (ח) נמצא מן הפלגה ועד שנולד אבינו יצחק נ"ב שנה * ושיבתה של סרום נ"א שנה מהן שלוח והשקט היה לה ולבנותיה כ"ו שנה

יד יוסף (ו) שנת דף י' כ"ר פ' מנ וילקוט: (ח) סדר עולם וז"ל פ"א ע"ן יוסף

ענף יוסף

בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו * ואפי' למ"ד בן ג' שנים הכיר מ"מ לא היה בתכלית ההכרה והשלימות בימי נעוריו לפיכך ראה ה' לתקני תחלה בתכלית השלימות להעלותו אל ארץ הקדושה לקדשו בקדושה יהירה בקדושת הארץ ובה המוריה ואכן סתים ומשה נעשה ככרית חדשה ונלקח מחלאת זוהמת הנעורי' וכדכתיב העם הישב בה נשוא עון ומשגלים תיקונו כראוי אז הפריחו שוב מחרן לתקן גם אתרים הוא הנפש אשר עשה בחרן (יז"ה ק):

אחוז מאור כשדים - אבל במדרש שפר הישר אי' שמעשה אור כשדים היה בשנת חמשים לאברהם לכן נראה כמו שכתבתי: (כ"ו שנים) דהיינו משנת מ"ח לאברהם עד שנת ע"ה לאברהם: (הן) הן י"ב שנה כו') בשנת דף י' ע"ב אי' ישיבתה של סרום היה י"ב שנה ושלושים (פרשי' האמורה) בה גאון שנעשה לחם ושלוח השקט היה לה וגו' וכת' נתיב לא ידעו ע"ש ולא הדריכו בני שחרן: (כ"ו) דכתיב שנים עשרה שנה עברו את כדרלעומר (פרשי' אין זו שלוח) ושלש עשרה שנה מרדו (פרשי' אין זו שלוח) עסקו בהם מלחמות הרי כ"ה שנה) ובארבע עשרה שנה בא כדרלעומר (זוה שנת כ"ו אהרן כדרלעומר

והיתה בשלוח כ"ו הניתיים מנ"ב) וכתבו חוס' אברהם בן מ"ח שנה כשנבנה סרום ושלוחה כ"ו ובסדר עולם משמע שהיה בן ע"ה כשהכס את המלכים לקאמר החס כו' ואותה שנה שיצא מחרן כו' ואתה שנה ע"ה לאברהם וכתבתי שנה ע"ה לאברהם יצא מחרן ובאותה שנה חזר למצרים משני הרעב ועשה שם ג' חדשים ויצא משם וילך למצרים עד ויבא וישב באלוני ממרא אשר בחברון שכל אלו המסעות ודאי עבר בזמן מועט וממילא מיד בשנה זו נתיישב באלוני ממרא * ובאותה השנה הכה המלכים (ועבר או משיבתה של סרום כ"ח שנה - היינו ב' שנים משלוותה כמו שכתבו חוס' וי"ב שנה שעברו את כדרלעומר * וי"ג שנה שמרדו * ושנת ה"ד שלאחר המרדים שהיה שנת המלחמה) וישב שם באלוני ממרא כ"ה שנה עד שנהפכה סרום (היינו שנת ע"ה לאברהם נחשב לשנה אחת וכ"ד שנה משלוותה של סרום עד שנהפכה הרי כ"ה) מיד ויסע משם אברהם משני הכוה של לוח ובא לארץ פלשתים ואותה שנה בן ל"ט היה אברהם * ועיין בזה"ק בב"ר פ' יד ובפרשי' על חומש בפרק וירא פסוק ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים: (ווי"ג שנה מרדו) ר"ל אחר הוי"ג שעברו את כדרלעומר עמדו במדרש עוד י"ג שנה * דאי כילבו י"ג בשלש עשרה מיבעי ליה לכתוב דומיא דבארבע עשרה שנה בא כדרלעומר: (ובארבע עשרה שנה בא כדרלעומר) פי' ב"ד למרדן ועיין בב"ר פ' מ"ב סימן י': (י"ב שנה) היינו משנת מ"ח עד שנת ק': (ישיבתה של סרום כ"א מהן שלוח והשקט היה לה ולבנותיה כ"ו שנה) הנה ע"כ יש כאן פ"ס וי"ל ישיבתה של סרום כ"ב שנה וכדאי' במסכת שנת דף י' וכלו הנ"כ שנה בשנת ל"ט לאברהם וכמו שכתבתי לעיל:

אבינו

בית

שנה ומן המבול ועד שנולד יצחק שצ"ב שנה וזה פרטן (סס יא) אלה תולדות שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול ארפכשד ל"ה שלא למ"ד עבר ל"ד פלג למ"ד רעו ל"ב שרוג למ"ד נחור כ"מ הרח ע' (סס כא) ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו אבינו יצחק היה כשנעקד על המזבח בן ל"ז שנה (סס) ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים הימים הללו כרובים על של הבית שהיו עשרים וחמש שנה והללו עשרים ושש שנה בו בפרק נולדה רבקה ויצא אבינו יצחק נשא את רבקה בת י"ד שנה אבינו אברהם קבר את תרח אביו לפני מיתתה של שרה שתי (כ) שנים יעקב שימש את אבינו אברהם מ"ז שנה ואת (ל) שם המשים שנה נמצאת אומר אבינו יעקב שימש את שם המשים שנה ושם

שמש

יד יוסף (ט) רכס ותחומא ריש סדר שמוס . תרגום ירושלמי סדר בא . פדר"א ס' לא . זוכר סדר ויירא דף קג ודף קט . וסדר חיי שרה דף קכג . וסדר וימי דף קל . תד"א ח"א ס' בו . ותד"א ח"ב ס' ב . ועיין ב"ר פירושנו : (י) ב"ר ס' נד : (כ) ב"ר פירושנו : (ל) ספר הישר סדר תולדות :

עין יוסף

(אזיט יצחק היה כשנעקד על המזבח ל"ז שנה בן) ממלא אבינו יצחק כאל אח רבקה בת י"ד שנה) כהנ"מ י"ש כלות"ם דאלס היה יצחק כשנעקד ל"ז ע"כ לא היתה רבקה כשנשאת רק ג' שנים דהא נולדה בשנת עקידה ואם היתה רבקה י"ד ע"כ צריך לומר שהיה יצחק כשנעקד רק כ"ו שנה ולכאורה היה נראה שג"ל כ"ו שנה שהרי כתב ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים והיינו כ"ז שנה כדלקמן ואברהם אחר שנהפכה סדום כשהיה בן ל"ט נסע לגרר הוא ארץ פלשתים . נמצא כלו בכ"ו שנה של ישיבת גרר לקב"ה לאברהם . וכתיב שם אחר הדברים האלה ובאלהים נסא את אברהם דמשמע חייב אחר הדברים דאליק מנייה . מופני של מקום שנאמר אחר הוא במיד כדאי' נרש"י סדר לך לך . ועוד ראיה מהא דאי' נב"ר פ"ק ובכשרי שרבקה חיה קל"ג וכמו שכתבו החוס' ביצימות דף ס"א ע"ב ד"ס וכן הוא אומר . והיפ"ח נב"ר פ' ה"ל . ולפ"ז לא מחה שרם בצוהו הפרק של העקידה . והא דכתיב ויבא אברהם לסוד לשרה ולנכוחה אינו כמ"ד נב"ר פ' י"ח שבא מהר המוריה שמאוחה גער מחה . אלא כפשוטו מקוצרותו של תרח בא . או כפשוטו שבא מבאר שבע כדכתיב לעיל וישב אברהם בבאר שבע . אבל מה אפשר "החוס' ה"ל העתיק בס"ע צוה הלשק יצחק אבינו כשנעקד על בני המזבח היה בן שבעה ושלושים שנה וצו בפרק נולדה רבקה ויהי יצחק בן ארבעים שנה וגו' נמצאת שתייה רבקה בת ג' שנים כשנשא יצחק עב"ל (וכן אי') במסכת סופרים פ' כ"א שתייה רבקה בת ג' שנה ושלושה

עין יוסף

ימים . וכן אי' בזוהר סדר תולדות דף קל"ז שתייה בת ג') וכן כתב הרא"ם בפירוש תולדות דברייהא דפ"ט ס"ל שרבקה היתה בת ג' שנים כשנשא יצחק . נמצא לריבין להניח כאן בת ג' . והס"ע פליג על המדרש והכשרי ה"ל . דלויכא למימר דס"ל להס"ע ג"כ מהמדרש והכשרי ה"ל רק פליגי אמה שאמר נב"ר פ' ס"ה שעד שהוא משמר אברהם של דבורה באה לו צבורה שמחה אמו ומהה צלמח אחר י"א שנה ממיחת דבורה . דכא אי' בהדיא לקמן פ"ב שמחה רבקה באוחס הפרק שמחה דבורה . וא"כ ע"כ צ"ל דפליג על הכשרי והרבה ה"ל . ונס צ"ל דס"ל בס"ע כמ"ד אחר הוא מופלג . וכן אי' בהד"א ח"א פ' כ"ז ובנ"ב ס"א שיצחק היה בן ל"ז . ובנ"ר פ' כ"ז דפוס לעמברג אי' ל"ז נוסח אחר כ"ן . אבל בדפוסים אחרים הרבה ליחא הנוסח אחר כלל : (והללו עשרים ושש שנה) משום דלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש-ואם היו מרובים על האשוחים ב' שנים או יותר הים מפרשו . עכשו שלא פירשו כמה היו מרובים אינם יתרים יותר משנה הרי כ"ו שנה . מיד יצא ויחזר ויחזר לצדיק . ואוחה שנה קדמה לפני עקידת יצחק י"ב שנה לפי שיטתו . ועיין רש"י וירא ובניאור רמ"ד סדר ה"ל פסקו ויבא אברהם בבאר שבע : (לפני מיתתה של שרה ב' שנים) שהרי בן פ' שנה היה כשנולדה וקב"ה היתה חיה הרי ר"ז . והוא חי ר"ס . נמצא שמח ב' שנים לפני מיתתה של שרה : (ואת שם המשים שנה) שפירי שם חי ח"ר שנה-ק' שנה היה עד שנולד ארפכשד ומארפכשד עד שנולד יצחק ע"ז שנה . ויצחק בן ס' כשנולד יעקב

שמש את מתושלח צ"ח שנה ומתושלח שמש אדם הראשון רמ"ג שנה נמצאת
אומר ארבעה מתוך שנים ועשרים דורות ומשבעה (מ) בני אדם שקפ"ו את העולם
כולו ואלו הן אדם הראשון ומתושלח ושם ויעקב ועמרם ואחיה השילוני ואליהו
'ערין הוא קיים :

פרק ב

אבינו (א) יעקב היה בשעה שנתברך בן ס"ג שנה בו בפרק מת ישמעאל
שנאמר (בראשית כח) וירא עשו כי ברך יצחק וגו' וישמע יעקב אל אביו
וגו' וירא עשו כי רעות וגו' וילך עשו אל ישמעאל וגו' שאין ת"ל אחות נביות
ומה ת"ל אחות נביות מלמד שקדשה ישמעאל ומת והשיאה י' עשו נביות אחיה
עשה אבינו יעקב בארץ ישראל ארבעה עשר שנה מוטסן ומשכיש את עבר ועבר
מת

יד יוסף (מ) כ"ג ס"ח דף קלא פ"ב (א) מגילס ס"ק. כ"ר טרסה סח ועיין כ"ר סוף ס' סב :

ענין יוסף

י"ד שנה מוטסן בו יצא משם ובא לו
לארם נהרים נמצא עומד על
הבאר בו י' לקדקד דבחולין פרק ג"ה
משמע מפסוק ואל יעקב מבאר שבע שמס
הלך מיד לחרן ע"ש והבא משמע שמבית עבר
הלך לחרן ויש ליישב דבית עבר נמי בבאר
שבע היה ולא הלך כלל מבאר שבע לבית עבר
אלא

עין יוסף

יעקב • כרי חק"ן • נמלא שמשו חמשים • ותימה
על רש"י סוף דף י' פ"א שכתב שמענת שנים
ליעקב כלו שנהי' של סס : (סס שימש מחושלח
צ"ח שנה) ש"ארי פ' הושלח מת סס ד למבול ושס
בן צ"ח היה בעת המבול (הגר"א) : (רמ"ג
שנה) שהרי מן אדם עד מחושלח חרפ"ו שנה •
ומן חרפ"ו עד חתק"ל רמ"ג שנה : (ארבע מתוך
כ"ג דורות) פ"י ארבעה מתוך אותן כ"ג ראו זה
את זה (הגר"א) : (קסלו את העולם כולו) כלומר
סבבוהו והקיסוהו שנתקפל העולם ביניהם • וכל

אלו השננה שמשו זה את זה כדקדמי לעיל מנייה נמלאה אומר ששימש יעקב את שס חמשים שנה
כו' : (ועמרם) ראה את יעקב מבבאר • שהרי קתא אביו מיורדי מצרים היה כדכתוב ובני לוי
גרשון קתא ומררי • ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה • ובאותו י"ז נולד עמרם לקתא
שהרי בנו הראשון היה כדכתוב ובני קתא עמרם ויזהר (רשנ"ס) : (ואחיה) הוא ראה את עמרם
ואליהו ראה את אחיה (גמרא) והס"ע לא ס"ל אליהו זה סינחם • דאי ס"ל לימא משס עמרם
ופגמ' ראה את משס ועדיין הוא קיים ולא אינשריך לאחיה כלל • גם לא ס"ל דחנוך זהו
מטטרון • דאי ס"ל ה"ל למימר שנים קסלו את כל העולם אל"א ס"ל דהאי ואינו כי לקח אותו
אלהים הייט שמת בחצי ימיו • וכדקתמי לעיל חנוך קבר את אדה"ר וחי' אחריו ל"ו שנה (רשנ"ס)
ועיין כ"ב פ"ח דף ק"א דפריך סס ואחיה השילוני ראה את עמרם והכתוב לא עתה מהס
אי' כי אם כלב בן יסוה וגו' • ומתוך שס דלוי היה • או בן ששים היה • שעל כלוי' ועל יוחר
מששים אפילו ישראלים לא נגזר הגזירה שימותו במדבר :

פרק ב

בן ס"ג כמו שמפורט לקמן שבו בפרק מת בו' : (שאין ת"ל אחיה נביות) דממשמע שנאמר מחלת בת
ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות (גמרא) : (מלמד שקדשה ישמעאל) דמדכתב וילך
עשו אל ישמעאל א"כ מסתמא חי היה (הגר"א) : (ומת) א"כ מוכח מזה שהיה יעקב בן ס"ג
כשנתברך • כיצד ישמעאל גדול מיצחק י"ד שנה יצחק גדול מיעקב ששים שנה • נמלא ישמעאל
בן ע"ד כשנולד יעקב • וכל חיי ישמעאל קל"ו שנה • דל מנייהו פ"ד • נמלא יעקב במת
ישמעאל בן ס"ג • וכו' בפרק כתבך כדכתוב וירא עשו כי נידר יצחק וגו' : (ארבע עשר
שנה

(ג) מת אחר ירידתו של יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים יצא משם ובא לו לארם נהרים נמצא עומד על הבאר בן עין שנה ועשרים שנה עשה בבית לבן שבעה עד שלא נשא את האסות ושבעה משנשא את האסות ושש שנים אחר שנולדו י"א שבטים ודינה נמצאו כל השבטים נולדו בשבעה שנים חוץ מבנימין כל אחד ואחד לשבעה חדשים יצא מארם נהרים ובא לסוכות (ג) ועשה שם י"ח חדשים שנאמר (ס"ג) ויעקב נסע סכותה וגו' יצא מסוכות ובא לו לבית אל ושה שם ששה חדשים בקריב למקום יצא משם ונולד לו בנימין וסתה רחל וכו' בפרק מתה רבקה (ד) ודבורה נמצאת רחל מתה בת שלשים ושש שנה ולאח לא עברה

יד יוסף (ב) כפר הים : (ג) מניסם סק-כר פרשע עמי ספר הישר : (ד) כר פרשע ס"א ומתחמת וס' הישר :

ענף יוסף

אלא שהיה מועמן בבאר שבע בנית עבר מפני ירדת אחיו עד אחר י"ד שנים הלך משם לחרץ ויש רמז במלות באר שבע שיש בו אותיות עבר וארבע עשר (מהרש"א) : **רחל** בתה בת ל"ז שנה בו' ובספ' הישר סדר וישלח אי' שמתה רחל בת מ"ה שנה ושס כדר וישב אי' שלאחיה מתה בת כ"א שנה בחברון היא שנת מאה ושש שנים לחיי יעקב בשנה עשירית בא יעקב מסדן ארם (כ"ל בשנה השביעית לבא יעקב בו') גם איתא שם סדר חולדות שרחל ולאחיה היו התאומות ונולדו בשנת תנשים ושס לחיי יעקב ובבחי אי' שהיה רחל בת י"ג כשנשא' יעקב: ובל

עין יוסף

שנה) מועמן בו' מסכנא קאמרינן שנאחין י"ד שנים שאין מורש בקרא מה היה עסקיו של יעקב - מסתמא בנית עבר היה של כן קראו הכתיב וישב אהלים באהל של תורה בנית עבר - והא ללא קאמר בנית שם ועבר - תשם שס כנר תח בשנת תמיס ליעקב כנר' לעיל ס"ק (מהרש"א) : (ועבר מח אחר כו') שהרי מסנולד עבר עד שנולד יצחק שכל' שנה - ויחזק בן שנים כשהוליד את יעקב הרי שס"ה - ויעקב בן ס"ג כשהנדר וי"ד שנה היה מועמן הרי חכ"ב - ועבר חי חס"ד נמלא מח ב' שנים אחר ירידתו : (כל אחד לו' חדשים) כי כולם נולדו זה אחר זה : (ויעקב נסע סכות) ס' מדכתיב סכותה הייט קיץ - ויגן לו נית הייט חורף - ולמקנהו עשה סוכת קיץ - ומדכתיב סוכת בלשון רבים - ובית זלשון יחיד ש"מ

שני פעמים קיץ - נמלא ששה שם קיץ וחירף וקיץ - אבל רישא ויבא יעקב סכותה לא דריש דכינו שם בעיר - וכן משמע מלשון ספ"ט דקאמר יצא מארם נהרים ובא לסוכות ושש שם י"ח חדשים בו' הרי לך בהדיא דגם לפי פירוש דגני פנמים עשה סוכות הניחו סוכותה דרישא דקרא כפנמים שהוא שם בעיר (מהרש"א) : (ועשה שם ו' חדשים מקריב למקום) זה לא מוכח מקראי - אלא כך היה להם בקבלה מלגותיהם (הגרא) וסיפ"ה כחז תשם דקיס לן שנחכנן בדרך באונו מחרן ב' שנים - דכ"ב שנים פירש מענו יוסף בדרך שפירש מאביו ל"ב שנים - עשרים בנית לבן - וב' שנים בדרך - וכלאי' סוף ס"ק דמניסם - ולכתיב קאמר ד"ח חדשים היה בסוכות וששה בנית אל - וכחנ הנוס"ק והא ללא קאמר דק"ת מששה חדשים היה בשכס וכלאה למנדל עדר כדכתיב ויסי בשכון ישראל בארץ סה"ה - נראה דדייק מדכתיב ויבא יעקב לחם הוא בית אל הוא ובל סעס אצר לחו ולא כתיב נמי כה"ג בניחיו לשכס - משמע דניחיו לשכס היה ארעי באשר עיקר אהלו ומקומו באר בסוכות - כי הוא ובניו באו לשיעשע לשכס ויקן שם חלקת הסדה - אבל עדיין לא נתיישבו שם כראוי - הדע שהרי חמור אחר לאנשי עירו סאנשים האלה שלמים הם אחיו וישבו בארץ וברי מזו כבר ישבו אחם - אלא ודאי באותו הפרק עדיין לא היה ישיבהם שמה קנע אלא ארעי בהיות עדיין כל מקניהם וקניהם בסוכות - וממילא כל זמן ישיבתו בשכס ככל בחיך ה"ח חדשים של סוכות - ואח"כ נסע משם לבית אל עם כל אשר לו - ולכן אצר ששה שם ששה חדשים : (מקריב למקום) כדאי' בביר' פ' ע"ח א"ר חנין כל מי שהוא יודע כמה נסוכים ניסך אביו יעקב בנית אל הוא יודע לחשב את מי נסוכים : (ובו בפרק מתה רבקה ודבורה) וכלאי' בביר' פ' ס"א ויקרא

עברה על ארבעים וארבעה שנה נמצאו רחל ולאה נישאו כ"ב ב"ב (ה) שהיו תאומות בא לו אצל יצחק אביו ארצה נענן ושמשו כ"ב שנה ויוסף שמשו תשעה שנים (סס לו) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו' ובו בפרק מתה לאה ירד יוסף למצרים ועשה בבית פוטיפר (ו) י"ב חדשים שנאמר (סס לו) והי מאז הפקיד אותו וגו' בבית מפני החמה ובשרה כפני הצנה ועשה בבית האסורים (ז) י"ב שנה (תהלים ק"ה) ענו בכבל רגלו וגו' עד עת בא דברו וגו' בישנת שלשים שנה יצא מבית האסורים שנאמר (בראשית מ"א) ויוסף בן שלשים שנה בעמדו וגו' בו בפרק מת יצחק ושבע שני השבע ושתי שני הרעב נמצא יוסף כשירדו אבותינו למצרים ל"ט שנה ולוי בן ס"ד שנה נמצא ישירש יוסף מיעקב אביו שלא שמי

יד יוסף (ס) ספר הישר : (ז) כ"ר פ' פיו י"ב חדש עשה שס כ"ל : פנחמא ספר הישר : (ז) פנחמא וישב וס' פרשה א' ס' הישר כ"ר פרשס פ"ע שוח"ט ממוקד קס :

עין יוסף

שמו אלון נכות רבי שמואל בר נחמן אמר לטון יוני היא אלון אחר - מד שהוא משזר אגלגל של דבורה נאח ליה כשירחא שמתה אמו כו' ומה של פירש הכתוב מתחם - אמרו בתנחומא ובספיקתא לפי שלא סולאו מתתה ביום ברזים - אמרו מאן יוסף קומה - אברהם מת ויחזק יושב בבית ועניו כהות ועקב הלך לשון - אח יוסף כשעלו קומה ויתרון בריחא לייסין דרין דרין ינקין - מס עשו סולאו מתתה? לילה - ולסיך לא פירסא הכתיב מתתה אלא מן ה' מדכתיב ויקרא שמו אלון נכות לטון יוני הוא כו' : (תל מתה בת ליו שנה) כי באתו יוני שנתברך נולדו רחל ולאה - וי"ד שנה היה עוסק ופטרם בבית לנן - וכו' שנים בדרך הרי ליו שנה (בגמ' א') :- (ולאה לא עברה על מ"ה שנה) כ"ל דכתיב לא נחתי בעשו ולנן - ולא שלוחי מדינה ולא שקצתי מרחל ולאה ויבא רוגז מיוסף (בגמ' ס' פ"ד ויבליקס סדר וישב ובספר איוב אינו בנוסח זה) נחל אלא מתה קידם שזמנך יוסף ובפת מכירת יוסף היתה בת מ"ה שנה - הרי שלא עברה על מ"ה שנה (בגמ' א') : (בנות כ"א כ"א שהיו תאומות) כ"ל - שהרי י"ד שנה היה מועמן וי' שנים שעמד הרי כ"א (בגמ' א') : (ושמחו כ"א שנה) כ"ל - כי קנ"ט שנה היה יצחק כשנא יעקב - וק"ט שנה היה כשמת - הרי כ"א (בגמ' א') : (בבית מנחם החמה ובשדה מפני הלינה) כתב בגמ' א' ש"ל בבית מפני הלינה ובשדה מפני החמה - ובתו הנה"ק דלויק כן שיהי בבית פוטיפר י"ב חדש - דל"ה לא לימא אלא ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו - ומתחיל הכל בכל - ולמה ליה למימר בבית ובשדה - אלא

עין יוסף

ללמדך שהיה י"ב חדש - שש בבית בחורף ושש בשדה בקיץ - וכו' בא לכורות כי מה שנתגריה בו פוטיפר לא היה זמן מועט אלא היה זה כל זמן י"ב חדש מידי יום ויום תמיד ולא נכשל ועמד נכסיון - וכן משמע בתנחומא להדיא גבי דגנרה אליו יום יום ע"ש - אכל סופ"ת הבית נוסחה הס"ע כמו שהוא לפנינו - ומפרש רש"י שבבית הסקידו ביתח החמה לפי שאלונו ולא השלם לרוח היום מפני החמה - ובבית הששמיס כנסו הביתח הלינה והסקיד לת יוסף בשדה (ועשה בבית האסורים י"ב שנה) כדל"ה בתנחומא סוף סדר וישב ובגמ' פ"ו שלא היה נר"ך להיות בבית האסורים אלא עשרה שנים לפי שכוז"א דיבה על עשר אחיו ולמה הוסיפו לו שס ב' שני' - אמר הקב"ה אחי השלכת נפשוני ובצחת בשר המסקים ואצרת לו שתי זכירות כי אם זכרתני והזכרתני תשחת ב' שנים בבית הסוהר - לכך כתיב ויהי מקץ שנתים ימים ב' שנים לזיואת שר המסקים מבית הסוהר : (ענו בכבל כו') פ"ו ובזיואת הי"ב שנים ענו בכבל וגו' : (בו בפרק מת יצחק) לאו דוקא בו בפרק - אלא שנה קידם לכן (בגמ' א') : (ולוי בן מ"ד) שהרי לוי היה ג' לבגין הרי ג"פ שנשע חדשים (שכל השבועים נולדו לו' חדשים כלעיל) והרי ב' שנים (ה"ל עס ימי שוח"ט ובשדה) ויוסף נולד בסוף השנשע שנים כדכתיב ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף כו' ימא? היה לוי כשנא למזרים בן מ"ד שנה - ולא חשיב שנתיו של לוי אלא לידע כמה היה שעבוד במזרים שהרי כשמת לוי החמילו לשאבדם (כדל"ה לקמן פ"ג) וי"ג שנה היה לוי במזרים - הרי כל השעבוד לא היה רק קי"ז שנה בגמ' א'

שמישו כ"ב שנה בתוך אלו השנים נשא יהודה את בת שוע שנאמר (סס לח) ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגו' וירא שם יהודה וגו' שנה (ח) אחת לעיבורו של ער הגדיל ער ז' שנים ונשא אשה הרי שמונה שנה אחת לער שנה אחת לאונן שייבם שנה אחת לשבי (ט) אלמנה בית אביך שנה אחת לירבו הימים ותמת בת שוע ענה אחת לעיבורו של פרץ הגדיל פרץ ז' שנים ונשא אשה הרי י"ח שנה אחת להצרון שנה אחת לחמול ותצרון וחמול ירדו עמו למצרים כיוצא בו אתה אומר הרן הוליד את לום כמה אברהם גדול מנחור שנה כמה נחור גדול מהרן שנה הגדיל הרן יששה שנה ונשא אשה הרי ח' שנה אחת ללוש שנה אחת ליסכה שהיא שרה (י) ולמה נקרא שמה יסכה שהכל סוכין בה שנאמר (סס יג) ויהללו אותה אל פרעה דבר אחר יסכה שהיתה סוכה בנבואה שנאמר (סס כא) כל אשר תאמר אליך שרה וגו' אבינו אברהם היה בשעה שנימול בן צ"ט שנאמר (סס יז) ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו וגו' ומת בן קצ"ה שנים ושרה מתה בת קב"ז שנאמר (סס כג) ויהיו חיי שרה וגו' יצחק מת ק"פ שנה ויעקב מת קמ"ז שנה שנאמר (סס יז) ויהיו ימי יעקב שני חייו וגו' :

פרק ג

נאמר לאברהם אבינו בין הבתרים (נראית עו) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו' ואיזה זרע זה יצחק שנאמר (סס כא) כי ביצחק יקרא לך זרע וביצחק הוא אומר (סס כה) ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם ואבינו יעקב אמר לפרעה ימי

יד יוסף (ח) ילקוט סדר וישב : (ט) בר' ס' פס ס"ז : (י) בר' סוף ס' לח סיהדין דף סע וילקוט סדר נח וירושלמי ס"ד דיבמות ובר' ס' מס : (כ) מגילת סרקא' ספרי ח"א ספיקא פ"ט :

עץ יוסף

בן ח' שנה - שכרי סיה אנרס גדול מהרן ב' שנים - הרי כשהיליד הרן את יסכה זו שרה סיה בן ח' והוא סוליד למלכס קידס שרה ס"כ שולדה מלכס ז' לסרן - הרי כשהיה הרן בן ששה נשא אשה וכשהיה בן ז' סוליד למלכס וכשהיה בן ח' סוליד ליסכה זו שרה : (סגס אחת ללוט) הוא ס"ס וז"ל שנה אחת למלכס (הגר"א) וכן הוא בר"פ ס' ל"ח : (ליסכס שהיא שרה) דייק כן מאיס דכיון שתיבה שרה בת אחי אברסס כדלמרינן בפרק ד"מ ולא סוחרס שס שרה כלל בזנות הרן ולא בין בני נחור בסוף סדר וירא - ע"כ לומר שהזכרס שרס כלן והיא שרה והיא יסכס (מהר"א) : (שהכל סוכין זה) ניפייס - ס' מסחכלין זה : (כל אשר תאמר אליך שרה) שמע בקולס - ומפרס בר"ר לקול רוח סקידס שנה היך מה דלח אמר ואהי חשמע לקול דברי ס' - ודרשו כן מאיס למלת בקולס מיתר דלא ס"ל למיתר רק כל אשר תאמר אליך שרה שמע כי וגו' (מהר"א) :

עץ יוסף

(הגר"א פס חוס' ניא"ר) ופיין מ"ס לקחן ס"ג צע"ף : (נחור אלו כו') כי חיקף אח"כ כתיב ויהי בעת ההיא וגו' : (סנדיל ער ז' שנה כו') הגדיל סרץ כו') כנססדרין ס"ח אמרינן דדורית סראסוכיס היו מולידין בני ח' שנים ולא פחות והכא קאמר ששסא ער אשה כשסיס בן ז' בזמן שאינו יכול להוליד - ואח"כ קאמר סרץ סוליד כשסיס בן ז' - וז"ל : (ונשא אשה הרי פשריס שנה) כז"ל (סגר"א) : (שנה אחת לתרונן) ס"י עד שגלד חרונן - ומשנה אחת עד שגלד חמול : (כיוצא בו אתה אומר שם י"א ויולד תרח את אברס וגו' כמס גדול) כז"ל - ור"ל כיוצא בו מלאנו סה"ל דו בקשטוס - דכתיב ויולד את אברס את נחור ואת הרן ומדחשב ליה לאברס ברשסא וכן חשב לנחור קודס לסרן מסחצ ניולד זס אחר זה שנה אחר שנה - נמצא אנרסס היה גדול מנחור שנה ומהרן ב' שנה - ואברסס היה גדול משרס עשר שנים שהרי כשגולד יצחק היה הוא בן ק' שנה והיא היתה בת ז' שנה - ונמצא בשק"ט הוא בן ז' גולדה שרה - ולו היה הרן

נשתיירו

(סס מז) ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה וגו' הרי ק"צ נשתיירו שם ר"י שנים סימן שנודעו של איוב שבאותו פרק (ה) גולד שנאמר (איוב מז) ויהי איוב אחרי זאת ק"ם שנה ואורך (סס) ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה: נמצאת אומר כשירדו ישראל למצרים גולד איוב וכשעלו מת או יכול כל ת' מאות שנה היו ישראל במצרים והלא קהת מיורדי מצרים היה וכתב (סמטו ו) ושני חיי קהת קל"ג שנה (סס) ושני חיי עמרם קל"ז שנה ז' ז' שנה של משה: הרי ש"ג שנה: אליו: מה ת"ל (בראש' טו) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ללמדך שכל זמן שזרעך בארץ לא להם ד' מאות שנה ועבדום אלו ימי השעבוד ועינו אותם אלו ימי העינוי. וכולם ת' שנה. (סמטו ח) וימת יוסף וכל אחיו. יוסף מת בן ק"י שנה. אין לך בבל השבטים שקצר ימים פחות מיוסף. ואין לך בבל השבטים שהאריך ימים יותר מלוי. וכל זמן שהיה לוי קיים

יד יוסף (ה) כ"ר פרסו וז' וס' ק' דב' ז' :
ענף יוסף

עין יוסף

נשתיירו שם ר"י סי' נשתיירו מאותו ה' שנה : (ויוסף ה' אח כל אשר לאיוב למשנה) ואף שנתו כוסלו. ומדכתיב ויהי איוב אחרי זאת ק"ם שנה למדנו שהיה בן ששים כשנולד יסורין עליו. והא דאמרין איוב כשחך ידון ביסורין הא כשעמד לא התחיל אלא משנת צ"ג לירידתו למצרים א"כ איך ידון בשנת ע' . אלא שבעת היתה חייב כשמת יוסף ובאותה שנה ידון ביסורין והיה ה' שנה שנת ע"א לאיוב. וכל דאמר וכשעלו מת לאו דוקא אלא בשנה שאחריה כי שנה אחד היה ביסורין וכן אמרין בגמרא (ס' כ"א) : (ובלא קהת מיורדי מצרים היה כו') ר"ל אפילו כשתחשוב כל שנתיו של קהת ושל פמרים ושמונים של משה שהיו כשיאלו ישראל ממזרים אין אחת מאלה מולא אלא שלש מאות וחמשים. ואחרי לידת משה כל השנים שחי קהת אחר לידת פמרים. וגם השנים שהיו לקהת קודם שירד למצרים. ושחי פמרים אחר לידת משה : (שכל זמן שזרעך בארץ לא להם) ומשולד יחך ויגר אצרכה וגו' ויגר יחך בגרר ויעקב גר בארץ חם לגור בארץ באנו. והא דכתיב ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה (סמטו יב) כבר כתבתי בפרק א' ששלשים שנה הוא קודם לידת יחך משעה שנזרעה הגזירה בין הכתרים. וס"פ דקרא ומושב בני ישראל שיסבו בארצות הנרות כשתארסם עם השלשים שמשעת הגזירה הוה ליה ת"ל שנה ואש"כ דנקרא לחיב ומושב בני ישראל דמשמע בני יעקב. כבר מתרץ הכ"ר פרשה ס"ז דגם אצרכה נקרא ישראל. ולמד מקרא זה ע"ש : (ועבדום אלו כו') כי

וכל זמן שהיה לוי קיים לא נשתעבדו ישראל למצרים. הנה כב"ר פ"א אי' כל זמן שיוסף היה קיים לא היה להם משוי של מזרים. מת יוסף נתנו עליהם משוי. וכן איתא בתנחומא סדר שמות. וזכרבה בלוחו פ"שה אח"כ אי' עוד וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא ללמדך שכל זמן שהיה אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שיעבדו המזרים בישראל. וזכרבה ריש סדר ויהי אי' כיון שנפטר יעקב אבינו התחילה שעבוד מזרים על ישראל.

והנראה לי בזה דודאי המלך לא גזר עליהם שיעבדו ממש אלא אחר מיתת יוסף ואחיו וכל הדור ההוא. אלא הלא קאי אהמון עם מצרים שבימי יעקב היו מכבדין אותם כשרים וישבו אללם בשלוה לנהוג בהם מנהג הושבים שיש להם אחוזה בארץ שעל זה נאמר בסוף פרשה ויגש : וישב ישראל בארץ מצרים ויחזו בה. אבל אחרי מות יעקב לא היה להם ישיבת שלוה כראוי שלא נהגו בהם מנהג תושבות אלא מנהג גרים כי נתקלפו בהם והתחילו להתגרות בהם לעשות להם רעה בהסתר. ואחר שמת יוסף התחילה השיעבוד דרך בקשה ופיוס כמ"ש בתחלה בפרק ואל"כ כשמת לוי התחילו לשעבדם ממש בכל פעם יתור ויתור עד שמתו כל הבאים למצרים. שאז התחיל שיעבוד גמור ממש :

קיים לא נשתעברו ישראל למצרים שנאמר (סס) ויכת יוסף וכל אחיו וגו' ויקם מלך חדש וגו' ומשמת לוי התהילו המצריים לשעברם • מכאן אמרו (ב) אחד מן האחים שמת ידאגו כל האחים • אחר בן התבורה שמת תדאג כל התבורה • ובני ישראל פרו וישצו וגו' ויקם מלך חדש וגו' (סס) נמצא משמת לוי ועד שוצאו ישראל כמצרים קי"ז שנה • ואין הישעבוד יותר על כן • ולא פהות מפ"ו שנים כשנותיה של מרים ולמה נקרא שמה מרים על שם מירור • מכות מצרים (ג) י"ב הדרשים שנאמר (כנות ה) ופיץ העם וגו' אימוני דרכו של תבן באייר והם יצאו בניסן • לקו המצרים עשר סכות כל י"ב הרש • מכת אויב י"ב הדרשים שנאמר (אויב ו) בן הנחלת לי ירחי שוא ולילות עמל מנו לי • מה לילות למנוי שלהן אף ימים למנוי שלהן • כשפט גוג לעתיד לבוא י"ב הרש שנאמר (ישעיה יח) וקץ עליו העיט וכל בהמת הארץ עליו תחרף • משפט רשעים בניגהם (ד) י"ב הרש שנאמר (ישעיה סו) והיה מדי הרש בחדשו וגו' • רבי יוחנן בן גורי אומר כן הפסח ועד העצרת שנאמר (סס) ומדי שבת בשבתו וגו' לאחר שנים עשר הרש (ה) פ"ו שעברו

יד יוסף (ב) שנת דף קו רום רכתי פ"א ועיין כנ"ל פ"ק : (ג) ילקים יספיע רחם עזר : (ד) יושלמי ערק יארכוסודין • מדרש משלי יו • מדרש משלי לא • מדרש ח"א ח"א סק ג' וזכר סדר כל ד' לג פ"ב : (ה) ראש סכס פ"ק :

עין יוסף

לפ"י י"ב (חדש) כלומר שלא ימסו בנת חמט אלא מתחילת מכתן עד סופה י"ב חדש שיסו נתיקים והולכים עד שכלו (הראנ"ד) : (וקץ עליו בעיט) פ"ו שנקץ יסו עליו ספיס • ונחורף יסו עליו כהמז הארץ • כתי י"ב חדש : (שנאמר וסו מדי חדש נחדשו) כשינא חדש בלוחו החדש שמה צו יולא מנהיגס וינא להשמות לפי ה' (ברעורא) : (שנאמר ומדי שנת נשבתו) פ"ו ע"כ לריך לומר על י"ט • דאס נשנת עלמו משחשי קרא כל' למכת מדי שנת נשבתו כרישא והדר ומדי חידש נחדשו • אלא ע"כ קאי על י"ט ורגלים כסמוכים יותר הס פסח ועלזרת • וזוה מיושב נמי הנמרא נבי חייב להקביל כתי רבו כרגל ע"ס (הגר"א) והכרמטורא כתב שנאמר ומדי שנת נשבתו כלומר לאחר שיסיה בניגס כל כך ימים כמו שיש מיוס ראשון של פסח דליקרי שנת דכתיב (ויקרא כ"ג) וססרתם לכם ממחרת השבחה וגו' עד עלזרת שסוא ממחרת השנת השניעי ולא מניגסס וינא להשמות • וכתיב סחוב' י"ס וסא דקאנר נשבתו מפני ש"ט של עלזרת תלוי ב"ט של פסח משאי"ב נשאר מופדים שאינס תלויס זה זוס וכתיב עוד וז"ל וז"ל דריבין מודה נמי לת"ק דיש רששים שדנויס י"ב חדש כדכתיב מדי חדש נחדשו • אלא דקאמר דליכא נמי דלינן נידוטיס אלא כמפסח ועד עלזרת • ולת"ק דרשין שנת נשבתו

עין יוסף

כשמת לוי החמיל השעבוד • וכשנולדה מרים החמיל בעניו : (מכאן אמרו אחד מן האחים כו') פ"ו מדכתיב וימה יוסף וכל אחיו • משמע שיצת יוסף גרס (הגר"א) : (ידלנו כל האחים) פרש"י בשנת דף קי"ז ידלנו מן המיתה פ"ל • ור"ל ידלנו ונעי לאפ"י כרחמי שפי ננד מדת הדין ששלג ככס (סכרש"א) : (הדאג כל התבורה) ובנמרא שס מסיס אמרי לה דמה גדול • ואמרי לה דמה קטן • ופרש"י דמה גדול יש לדלוג כואיל ושלח מדת סדין כראש כנית • ואמרי לה דמית קטן שנקללה מתחילין מן הקטן : (ויקם מלך חדש כו' ובני ישראל כו') פ"ו נחורף אלו כשיסס כיוס כל זאת : (ועד שנלאו ישראל ממזרים קי"ז שנה) כנ"ל (הגר"א) יתר ע"כ ואין סטוטי פסוח מפ"ו שייס כנ"ל (הגר"א) : מכות מזריס י"ב חדשים) לאו מכות מזריס כיוס י"ב חדש שסס החמילו צאייר וגו' חדשים נחפכ ססס צמדין צ"הס סנה • אלא משסס שנלכר עמו צסנה חושב אוחס למכות מזריס • ורש"י ז"ל כתב ד"ב כיו המכות ואינו נראה (הגר"א) : (ירחי שוא כו') פ"ו ירחי שוא סס ימות סקיין שסס ארוכים כדכתיב ירח ימים • ולילות עמל אלו לילות סחורף שסס ארוכים • כלומר ארוכות סימס והלילות כיה לו שיא ועמל • שלא מנא צהס מרגוע • מנו לי כלומר צמנינס נמסרו לו שלא חסר מכס אחד • ומה לילות למנוי שלא ססרו אחת כו' (הראנ"ד) : (משפט גוג ומאג

שעברו על התורה ועל המצות נפשן בלה וגופן כלה והן נעשין אפר ונידחם פולמתן והרוח מפורתן תחת כפות רגלי הצדיקים שנאמר (מלאכי ג) ועמותם רשעים וגו' . אבל מי שפירשו מדרכי ציבור כגון האפקורסים שכפרו בהקב"ה ומי שמבזה ת"ת ושנתנו חתיתם בארץ החיים ושכפרו בתחיית המתים והאומרים אין תורה מן השמים והמלעיגים על דברי חכמים גיהנם ננעלת בפניהם ונידונים בתוכה לעולמי עולמים שנאמר (ישעי סו) ויצאו וראו וגו' ולא עוד אלא ששאלו כלה והן אינן כלין שנאמר (תהלים מט) וצורם לבלות שאול מזבול לו מזבולו מבלה צורתם וצורתם לבלות שאול מי גרם להם מפני שפישטו ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר (מלכים א ה) בנה בניתי בית זבול לך :

פרק ד

המבול היה (א) כל י"ב חדש שנאמר (בראשית ז) בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' . (ב) ודורו אין חיים לעולם הבא ואינן נדונין שנא' (שם ה) לא ירון רוחי באדם לעולם . (ג) רבי יהושע אומר בתדש השני ב"ז לחדש זה אייר שהוא

יד יוסף (ה) שח"ט מזמור פ"ח . עריות פרק ב' ב"ר פרכה ל"ג ואינס רבתי ס"א פסוק לא עלינס : (כ) פרק חלק : (ג) ראש שנים דף י"א :

עץ יוסף

כעונם (רש"י) וכן שלא נכנה כעונותם הרי כמו שחרבו (בג"ר) :

פרק ד

המבול היה כל י"ב חדש שנאמר בשנת

שש מאות שנה לחדש השני ב"ז לחדש נבקעו כל מעיינות וגו' דהיינו מרחשון לרבי אליעזר . ואייר לרבי יהושע . ובג"ר ב'אחד ות"ר שנה בראשון חרבו המים וב'אחד השני ב"ז לחדש יבשה הארץ . וכ"כ מרחשון לר"א ואייר לר"י . שמעינן ש"ב חדש היה משפט המבול שנארתו חדש שירד המבול יבשה הארץ לשנה סמינית . ואע"פ שהמבול ירד ב"ז לחדש ובארץ יבשה ב"ז ולפי החשבון י"ג חדש שלמים היה ראוי שחינה ב"ז לחדש . לא קשיא כ"ל י"ג יום ששנות החמה יחירה על כלבנה כדלקמן סוף כפרק . ונמצא שם ב"ז יום עלתה שנה תמימה . וכ"כ הראש"ד סבון בזה משום דליכא מול עשר או יום או מול חדש על כן היה משפטן כל החדשים וכל הימים עד שנה תמימה לומר דאין לחלות במול רק בהשגחה ממש יתברך לבטל כל המולות וכ"כ כמ"ש שלא שינושו החמה והלבנה והמולות בימי המבול : (שנאמר לא ירון רוחי כו') לא לין

עץ יוסף

בשנתו נמי כמו חדש בחדשו . כשיבא שנת באותו שנת שמת בו . וקמ"ל דלא מת נס"ף החדש דלא חימא כשיבא חלת אותו חדש יבא לכשתחות . ומתקיים בו מידי חדש בחדשו . דמק"ל החדש ככ"ו . אלא מדי שנת בשנתו כשיבא אותו שנת עכ"ל : (כפ"ן בלה) נגמרא אית' כלה : (והן נעשין אשר כו') אין סו' שהנפש מתבטלת לגמרי . כי איך יהיו תחת כפות רגלי הצדיקים אם לא יהיו במולות . אלא האמת יורה דרכו שלא יתבטלו . אבל סבונא שאחר י"ב חדש אינס במקום דין ולא במקום חטונג אלא כאשר חסיה והכנע תחת רגלי הצדיקים אשר בנאותם היו רוממים בחייהם . או כדי שיבקשו מאלוהי הכל טובה ורחמנות עליהם (אשר נשמת החיים) : (ושנתנו היחמה בארץ החיים) זה פרנס המעיל קימה יחירה על הכבוד שלא לשה בעיני (גמרא ל"ה פ"ק) והיינו בארץ החיים שמעיל אימה על כל החיים שנאמר גם במקום שאין לר"ד להטיל דעיניו שלא לשה שמים (מדרש"א ט"ז) : (ינארו וראו) וגו' ואשם לא הכנה ותולעתה לא חמות : (מזבול לו וזורתו לבלות שאול) כ"ל (בג"ר) ור"ל שדרש וזרם כמו וזורתה : (שפישטו ידיהם בזבול) שהחריבו את המקדש

שהוא שני לניסן שבו נברא העולם • ובו כימה שוקעת • ולפי ששינו את מעשיהם לפני המקום שינה עליהן סדר בראשית • רבי אליעזר אומר בחדש השני ביוז' (חדש ד) זה מרחשוון שהוא שני להשרי שבו נברא העולם ובו כימה עולה • והיא היתה זמנה של רביעה • חמשים כדברי ר"א למבול • וכדברי ר"י לתקופות • ויהי הגשם וגו' עד כתי ארבעים יום וארבעים לילה עד כ"ז בכסליו • ויגברו המים

יד יוסף (ד) ז"ר פסח ל"ג יומין כ"ט ופיין ר"ס דף י"א ע"כ :

וארבעים

ענה יוסף לילה עד כ"ז בכסליו לכאורה קשה שהרי יום

ירדת הגשמים אינו עולה ממנין הארבעים • שהרי ארבעים יום ומ' לילה כתיב ויום ירדת גשמים אין לילו עמו • ואם כן יהיו ארבעים ימי הגשם כלים כ"ח בכסליו • וק"ץ ימי התגברות כלים באחד בסיון וא"כ לא החזינו המים להחבור אלא משני בסיון ואם כן מ"ט שחסרה אמה לד' ימים ליתא שהרי לא חסרו הט"ו אמה בס' יום אלא כנ"ט • כבר תירץ החזקוני והר"מ דה"ק אין יום ראשון ממנין הימים השלמים של מ' יום שכל אחד מהם יומו ולילו עמו • אבל יומו בלבד בלא לילו מן המנין הוא קילטרף עם ליל כ"ח להשלים י"ג יום ומ' לילה • וממלא המ' יום ומ' לילה הם כלים בבקרו של יום כ"ח • ומ"ט עד כ"ז בכסליו פירש בתשלוס כ"ז עם הליל של אחריו • ומ"ט עד מהתי ק"ץ יום עד אחד בסיון פי' עד בקר של יום אחד בסיון • ועשויה

עין יוסף

ולא רוח(גמרא) שאין עומדין גזין אין להם רוח להיות עם הדקים שיש להם חלק(רש"י) : (ונו כימה שיקח כו') עיין כל זה בר"ס ד' י"א ע"כ ברש"י ובתוס' ובגמ' שבסוף המסכת שם שהאריכו הרבה ציה • אבל כנר"א כתב שם כי נרתיקין נרבי יבוסע וכו כימה שוקעת • ונרבי אליעזר וכו כימה עולה • והכי פירושו כאן ובגמרא דזו ידע לכל בעלי הכוונת שהמזל מראה כח טבוע בשעה שייאל מחוך האסקי וזו פירושו ר"י אומר אותו סיוס י"ז באייר כיה שבו כימס שוקעת לחוך האוסף כבוד שהו' יום • ולפי ששינו מעשיהן שינה עליהם סדר בראשית והעלם מזל כימה מחוך האוסף בעוד שהוא יום והביא מצול לשולס ור"א אומר אותו סיוס י"ז במרחשוון היה יום שמזל כימס עולה מחוך האוסף בעוד שהוא יום דהיינו צהחלת סיוס ומחוך ששינו את מעשיהם שינה עליהם סדרי בראשית והעלה מזל כימה באמצע סיוס מפני שצריך היה להניח מצול באמצע סיוס כדכתיב בעלמס סיוס וכו' • ופריך בגמרא בשלמא לר"י היינו דשינה • ששינה מסיס שהיה שינוי גדול • אבל לר"א מאי שינה כלומר אין זה שינוי גדול להיות מדס כנגד מדס • וע"ז

תירלו כד"ח דברוחמין קלקלו וברוחמין כדונו סי' דשייה קאי אחריותו על העלה ועל נעל ב' ככבים מכימס כדי לרין ברוחמין משום דאמרין אלתלח חמה של כסיל אי אסער מפני זינה של כימס ונפל ב' כיכבים מכימס כדי שיתגבר כסיל ולדיכס ברוחמין • ובינו דשייך למה דאמר ר"א ודוק עכ"ל : (כדברי ר"א למבול) מונין שנות נח ובריאת עולם וטווח בדורות כר"א מונין מהשרי חתלת כשינים • ולא משום דל' צחתי ננרא אלא העולם אלא דתשרי ראש השנה לשיס • ובניסן נברא העולם כדקחתי : (ולתקופת כר"א) כשמונין תקיפת החמס והלכנה מונין גניסן לומ' שמוינסן נבראו ובהחלת ליל רביעי שמס חמה גניסן לפיכך אין תקופת ניסן נופלת אלא בד' רביעי היום • לפי שלעילס יום ורביעי בין תקיפת שנה לתקופת שנגנדה לשנה הבאה • וכן מולדות הלכנה מונין ניסן ראשון גלילי רביעי בתשעס שעות ותמ"ב חלקיס (רש"י) : (עד כ"ז בכסליו) אנדס זו אליבא דר"א • ור"ל שהרי צ"ל למרחשוון ירד הגשם ויום הירידת מן המנין • ועוד י"ב יום עד כלות החדש שהוא חסר • שהרי לך י"ג ימים מתשוון • וכ"ז מכסליו הרי מ' יום : (עד אחד בסיון) שהרי תאר לך נ' ימים

המים על הארץ חמשים ומאת יום • עד מתי חמשים ומאת יום • (ה) עד אחד בסיון • והמים היו עומדין ודוממין והרשעים נדונין בהם כל אחד ואחד לפי מעשיו ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת יום • והמים היו הלך והסור וגו' [בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים (ו) זה אב • כשאתה מתחיל למנות משהתחילו הנשמים לירד] המים היו גבוהים מן הארץ ט"ו אמה וכלו ליששים יום • אמה לארבעה ימים • שפח וסחצה בכל יום • ותנת התיבה בחדש השביעי ב"ו יום (ז) זה סיון • וכשאתה מתחיל למנות משפסקו הנשמים מלירד נמצאת נחה לשישה עשר יום • הא כמה (ח) היתה גבוה מן הארץ ארבע אמות ובמה היתה משוקעת בתוך המים י"א אמה • ויהי מקץ ארבעים יום לקץ • מהתחילו המים לחסור בעשרה בתמוז ויפתח נח את הלון התבה וגו' וישלח את העורב וגו' שהיה שבעה יום וישלח את היונה וגו' ולא מצאה וגו' שהיה עוד שבעה ימים ויוסף שלח את היונה וגו' ותבא אליו היונה וגו' ושהה עוד ימיו וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד הלכה וישבה לה על ראשי ההרים (בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים זה

אב

ראשי ההרים זה

ד יוסף (ט) כ"ד פרשת ל"ג : (ו) כ"ד פרשת ל"ג וכוונתן דפוס וויין א"י עד סוף פסוקי דס תמוז וכוף עטות דפוס : (ז) כ"ד פרשת ל"ג וכוונתן דפוס וויין א"י זס ניסן וכוונתן דפוס עטות דפוס : (ח) כ"ד פרשת ל"ג : • רש"י בהומש סי' ארבעים יום סמנולו ראשי החרים • ופי'א כל' ז' ימים אחר שחלו סעיד כשלימותו של ח' סיונס רלמנס ובשלימותו ז' חניב ולא מלאס סיונס וגו' ואך אפשר שכארבעים ופנעס ימים אחר הזלחות ראשי החרים לא מלאס מנות סלא מאלו לא הים כ"א י"ד יום עד שחרנו המים לגמרי כי מלאס כאס סמנולו ראשי החרים עד שחרנו המים בשלחת תשרי לא הים כי ח'ס ס"א יום כפרש"י • לכן נראס כפירש כ"ע לקן שסחמולו המים לחסור (פננת רוח) :

עין יוסף

עין יוסף

ימים מכיליו שהוא מלא • שהמלכים נמנין כסדרן אחד מלא ואחד חסר • וכנת וקנס אחר וניסן ואייר שה' חדשים אלו עולים קמ"ז יום שהשלים חסרים וסגנים מלאים • וכשחוסף עליהם ג' ימים שנשארו מכיליו הרי ק"ן יום שלמים לתגבורת המים וכלים בסוף אייר • וכאחד בסיון הסחילו לחסור • ועיין בענין : (י) יוספים היו עומדין ותגברין והרשעים נדונין (בן) כ"ל (הגר"א) : (כיו סלון וחסור וגו' בעשירי באחד לחדש נראו ראשי החרים זה אב כשאתה מתחיל למנות משהתחילו הנשמים לירד המים היו גבוהים) כ"ל (הגר"א) וא"ת הו' אלול ועשירי לכיליו שפסק הגשם כש שאתה אומר בחדש שבניו סיון והוא שבניו לפסקה • אי אפשר לומר כן לדעת כ"ע שפי' ויהי מקץ מ' יום משהתחילו המים לחסור באחד בסיון ושלמו בעשרה בתמוז • ויפתח נח את הלון התיבה וגו' וישלח את העורב וגו' ושהה עוד שבעה ימים ויוסף שלח את היונה וגו' ותבא אליו היונה וגו' ושהה עוד ימיו וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד הלכה וישבה לה על ראשי ההרים (בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים זה

ושהה עוד ז' ימים וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד הלכה וישבה לה על ראשי החרים לא וחסור מעשרה בתמוז כ"א יום עד כליות שליחות היונה הרי לאחד באב נראו ראשי החרים • ולפי' ח'ס דלא ס"ל דעשירי זה אלול דאי לא נראו ראשי החרים עד אחד באלול אך מלאס היונה מנות באחד באב שלא יספה שוב : (ט"ו) אמה וכלו לשישים יום) סי' גובה כל ס"ו אמה שעל החרים חסרו כששים יום כדכתי' עד סוף פסוקי דס תמוז וכוונתן דפוס עטות דפוס • ויפתח נח את הלון התיבה וגו' וישלח את העורב וגו' ושהה עוד שבעה ימים ויוסף שלח את היונה וגו' ותבא אליו היונה וגו' ושהה עוד ימיו וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד הלכה וישבה לה על ראשי ההרים (בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים זה

אב כשאתה מתחיל למנות משהתחילו הגשמים לירד) מאחד באב ועד אחד בתשרי נבלעו המים • ויהי באחת וישיש מאות שנה בראשון וגו' מקצת החדש ככולו • למדנו שכיון שנכנס יום אחד בחדש מונין אותו החדש ושלם וחדש אחד שנכנס בשנה מונין אותה שנה שלימה שמקצת החדש ככולו ומקצת השנה ככולה • חרבו המים מעל הארץ המים היו יורדין מלמעלה נגבה אותן הרוח • והעילים כלמטה נבלעו במקומן • ועדיין (ט) הארץ לחה ועשויה כמקפה [ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש זה מרחשון יבשה הארץ ונעשית גריר] המתינו ולא זרעו עד שירדו להם גשמים • שמימי המבול סימן קללה היו ואין מבלל קללה ברכה (ובהדרש השני בשבעה ועשרים יום לחדש זה מרחשון יבשה הארץ ונעשית גריר) הרי שנים עשר חדש שלימין • ואחד עשר יום התירין מה טיבן מלמד שימות החמה (י) יתירין על ימות הלבנה אחד עשר יום • א"ר אלעזר והלא מתחלת ברייתו של עולם ימי החמה יתירים על ימות הלבנה אחד עשר יום שנבראו מלאין חמשה עשר צא מהן ארבעה לפנים כיון הרי אחד עשר • אמרו לו וכיון שעבד עבוד ראשון הגיעה לבנה לחמה • אמר להן חזרת היא ומשיבה • רבן שמעון בן גמליאל אומר הרוצה לירע סימן ימי החמה

ירדיוסף (ט) כ"ר פרשה ל"ג : (י) ע"ר פרשה ט"ו : נושאת רכב פרשה ל"ג :

ענף יוסף עץ יוסף

ועשויה

במקפה המתינו ולא זרעו כו' • עיין בעץ הנ"ל של הגר"א • ומוכרח הוא לכאורה דאי בנירסא שלפנינו מה שלא זרעו משמע בעוד הארץ לחה ועשויה כמקפה • ואשכ"ח לא זרעו שהיו לקללה • קשה דמקרא משמע שלא י"א נח מהתיבה עד כ"ו לחשון שבו יבשה הארץ • ואש כן א"ך היה אפשר לזרוע בעוד הארץ לחה כיון שהיה בתיבה אזי אבל לכאורה גם לפי הנהגת הגר"א קשה מאי קאמר שלא זרעו מכיס שמימי המבול סימן קללה כו' הא בלאו הכי לא יכלו לזרוע לפי שהיה יבשה כגריר ואינה נוחה לקיטע כדאמר צפרק מקום שנהגו שותלה במקום הטיט ואינו שותלה כגריר • ואפשר שהף על פי שנעשה כגריר מכל מקום בודאי הרבה לחות כשאר בארץ מימי המבול • וצפרק שמקורו קודם יליאתם מן התיבה היה הארץ לחה כמקפה אפ"ה לא זרעה מיד אחר ליאתם מן התיבה לפי שמי המבול היו לקללה ולא לברכה ואפשר שלכן המתין ה' ברולאת נח מן התיבה עד כ"ו לחשון שבו יבשה הארץ לגמרי לכל יבשה עוד בארץ שום רוח

כ"ל כאלו ולקמן נריכין למחוק זה (הגר"א) ופי' מקפה שקרמי פיה של מלש • גריר פירות שחיישבה בהלכתה : (שימות החמה יתירין על ימות הלבנה י"א יום) ששנת הלבנה היא שניד יום • ששני י"ב חדשים ששה מלאים וששה חסרים • ושנת החמה שס"ה יום שאינה נומרת הילוכם עד שס"ה יום • וזו היא סיבת ענין השנה שכשיהקנו מאלו הימים היתירים וסודשים לחמה על הלבנה כירח ימים נוסף חדש אחד על השנה : (שנבראו מלאים ט"ו) פי' תיכף בשעת נריאת פולס היו ימית החקופה של חמה אחר מולד הלבנה י"א יום • שהרי בשעה שהיו שלימין דהיינו בחמשה עשר והוא היה במולאי שבת לא מהן ארבעה לפנים מכאן דהיינו ציוס ד' שבתן נחלו המזרות מלאה שהיה חקופה צ"א לחדש והמולד היה נריח הרי י"א מלא ביתה החקופה של חמה אחר מולד הלבנה י"א יום (הגר"א) • (א"ל וכיון שעברו עיבור ראשון) שירם מנריאת העולם אי אפשר ללמוד שהרי כיון שהגיע לעיבור ראשון היה המולד והחקופה שוין (הגר"א) : (א"ל חזרת כו') פירש לשנה כנאש הוא חזרת ומתרחקת י"א יום אש כן הוא הכל מן נריאת עולם

לחלוחית ממי המבול ולא תלמיח זרע אלא גשמי ברכה שירדו מחדש אחר המבול :

החמה שהן יתירין על ימות הלבנה יאחד עשר יום ישרוש שריטה בתקופת תמו
ולשנה הבאה אין מגעת לשם עד אחר עשר יום . וכן אתה יודע שימות החמה
יתירין על ימות הלבנה אחר עשר יום :

פרק ה

בל שבעת הימים היה הקב"ה מדבר עם משה בסנה שנאמר (שמות ד)
ויאמר משה אל ה' בי ארני לא איש דברים אנכי גם בתמול גם
משלשום גם מאז דברך אל עברך . (ב) תמול שלשום מאז שלשה ימים . ושלשה
גם גם גם . ויום שהיה מדבר הרי שבעה ימים . ופרק השפח היה ומכוונין אותו
למ"ו בניסן ובאותו הוונן לשנה הבאה יצאו בני ישראל במצרים . וכן בהמשה
עשר (ג) בניסן נדבר עם אבינו אברהם בין הבתרים במ"ו בניסן (ד) באו המלאכים
אצל אבינו אברהם לבשרו . ובאותו (ה) הפרק לשנה הבאה נולד אבינו יצחק
שנאמר (בראשית יח) לבוער אשוב . ובמ"ו בניסן יצאו ישראל במצרים שנאמר
(שמות יג) ויהי מקץ שלשים שנה וגו' קץ אחד לכולן . ביד"ד יום בו שחטו ישראל
את

יד יוסף (א) ילק ט שמוס' רמו קע"ב : (ב) שמוס' רכס' ס"ג . ויקרא פרשס יא' וסוח' מומר י"ח
חויס ססוק פנידס לי . מנחומא סדר חיי שרס . וסדר ויקרא . וסדר ואתחנן . במדבר רכס פרשס
כ"א ילקוס מנחל ב' רמו קס"א : (ג) שמוס' רכס' ס' ס"ו פנחומא סדר גא' ופנילמא' :
(ד) ססיקתא רכזי ס"ו : (ס) שמוס' רכס' ס' פ"ו :

ענף יוסף
פרק ה

עין יוסף
עולם (האר"ט) : (ישרוש שריטה בתקופת כו')
פירס כל זמן שהחמה עולה למעלה ויסקן הכל .
וכן כל זמן שירדת למטה ויגדל הכל . לפיכך
בימי הקיץ הכל קצן . ובימי החורף להיסק .
ובקיץ בכל יום עולה למעלה ובחורף יורד בכל
יום למטה . לפיכך אין הכל של ארצה שעה שעה
בכל יום כי לתחר בזיחה שעה או עולה למעלה
או יורד למטה עד שהבא החמה לאותו מקום .
וזכו אם רוצה לידע שימות החמה יתירין על
לכנס יא' ייען דבר אחד כמותל וישרוש בתקום
שכלה הכל . ולשנה הבאה לא יגיע הכל עד אחר י"א יום . שנאותו זמן היא התקופה (האר"ט)
וסא דלמר בתקופת תמוז ולא בתקופת סבא הוא משום שאז יודע מקום השמש ולא השמש
צטור ויכוין יפה מקומו כמותל ויראה שלשנה הבאה לא יגיע השמש באותו הוונן לנקודה הסיא
עד י"א יום יותר מהימים שחמה עומד בהם . המשל בזה אם היית ב"ח בתמוז ושמתה מקום
השמש כמותל . תראה שלשנה הבאה לא יגיע שם בזיחה השמש עד כ"ט בתמוז ששלמו
לו שש"ה יום לשון למקומו . הרי שסנובו בנגלל הוא כשס"ה יום (יס"ח) :

ביד בו שחטו ישראל את פסחיהן
במצרים ויום חמישי היה בו'
אבל במכילתא סדר בשלח הרי א' יום חמישי
נבעו ממזרים ובלו עד רעמסס ויטעו בני
ישראל מרעמוסס לכוכית . וכיוס שפי נבעו
מכוכית לאיתס . וכשבת שבתו סס . ובאחד
בשבת

פרק ה

מדבר עם משה בנסה . וכן הוא בנ"ר ס' י"א . אבל בש"ר ס"ג א' . אמרו חכמים שכל
ימים קידס (פירש קודס שנכלס עליו בסנה) היה הקב"ה מפתח את משה ס"לך
בשליחותו . ועיין שם בנ"ן : (תמול שלשום מאז ג' ימים כו') עיין בהמקומות שרשמי ביד יוסף
והרשס ש"ס רכנה שימים בזה הפרש . ופי' תמול שלשום ג' ימים . מאז דנרך הרי ג' ימים .
תלשס

את פסחיהם במצרים ויום חמישי היה ובו בלילה לקו הבכורות . סמחתה הפסח
 (1) ערב שבת היה נסעו מרעמסס שנאמר (סס) ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה
 וכתוב (במדבר לג) ויסעו מרעמסס בהודש הראשון בחמשה עשר יום לחדש
 וכתוב (סס) ובצרים מקברים וגו' . ומרעמסס נסעו לסוכות ומסוכות לאיתם
 וכאיתם לפני פי החירות הרי ג' ימים . ברביעי (שמות יד) ויוגד למלך מצרים כי
 ברה העם . בחמשי ובשישי (סס) וירדפו מצרים וגו' . אור שביעי ירדו לים שנאמר
 (סס) ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה . לשהרית עלו ישראל מן הים ונטבעו
 כצרים . ובאותה שעה אמרו ישראל שירה שנאמר (סס טו) או ישיר משה וגו' .
 ויום חמישי בשבת היה והוא היה יום טוב אחרון של פסח . כיום סוף נסעו
 למרה שנאמר (סס) ויבאו מרתה וגו' . ואומר (סס) שם שם לו הוק ומשפט . שם
 נתנו לישראל (ז) עשר מצות . שבעה מהן שנצטוו לבני נח דכתיב (בראשית ב) ויצו
 ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל . ויצו (ח) אלו הרעים .
 וכן

יד יוסף (1) שנת דף ס"ח פ"ב : (1) סוף ד' מיתות : (ח) סוף סג' ב"ר פרשט ט"ז במדבר רנה ס'
 י"ד דברים רנה ס' ג' מית סכור יסקני ילקום סדר בראשית ופדר יתרו . וכס"ס . ומנח"מ
 סדר יתרו ושומ"ס מומור א' מדרש משלי ס' ל"א . שמוס רנה ס' ל' : זוכר בראשית דף ל"ז . ומוספ"א
 סס דף ל"ז :

עין יוסף

ותלסס נס הרי שלסס . ויום שהיס מדבר הרי
 שבעס : (כס"ו בניסן בלא המלאכים אלל אכינו
 אברהם לנשרו) וכן משמע בבראשית רנה ס'
 י"ב דליחא סס סהפך סדוס כט"ו כניסן אס ק
 סיו אלל אברהם כט"ו בניסן . ועיין מ"ש
 בהנחיא : (ויחי מקץ שלשים שנה וגו' קץ אחד
 לכולן) ר"ל דקסס ליה סא לא יסנו במלרים רק
 רד"ו שנה . על זה מתחך דסא דכתיב ויחי מקץ
 שלשים שנה וארבע מאות שנה פירש קץ אחד
 להשלשים שנה דהיינו בין הגזירים ות' שנים
 דהיינו לידת יוסף קץ כל הנירות של
 האנות והכניס . דנס האנות סיו גרים כדכתיב
 כמעט וגרים כה ואברהם אמר גר וחוסנ אנכי
 עמכם . ודיינו מיום שינא אברהם מארץ
 מולדתו עד שינאו ישראל ממלרים : (ויום
 חמישי היה) מפני שכוונר שר"ח אייר בלחד
 בשנת סיה כדקתיני לקיין . ואס כן הוה ר"ח
 ניסן כששי בשנת וי"ד כו כה' בשנת (כנר"א)
 ועיין בענין : ומאיתס לפני פי החירות) פירוש
 ססיו חורין מאיתס לפי החירות יוס אחד לא
 סיו רחוקים מזרעה אלל ב' ימים לפיכך
 כחשמי וכששי וירדפו מלרים . ודלל כפרש"י
 (הנר"א) : (ויום חמישי בשנת היה) דהוא אויל

ענין יוסף

בשנת שהו רביעי לניסעתן כסעו מליתס
 לפני פי החירות ההחילו ישראל מתקנין
 כליהס ונוניעין בהמתן ללאת . אמרו להס
 האקטורין הניעה סרוחומיה שלכס לחזור
 למלרים שנאמר דרך שלשת ימים . אמרו להס
 ישראל כשילאנו ובי ברשות פרעה ילאנו כו'
 אמר להס משה חזרו לאחוריכס שלא
 יאמר פרעה שאתס בורחין כו' ע"כ . וכב"ר
 ס"ו הביא סס רש"י והמת"כ (ועיין בשנת ד'
 ס"ו ע"ב ובתוס' סה) בשס הסדר עולם
 שאותו הנשה עשר יוס שנסעו מרעמסס יוס
 ה' הוה . וכן איתא בפרד"א פ"ט . ואהמול
 ביוס רביעי שהטו פסחיהס . ומוכרח הוה
 קן לכאורה שהרי לקחו סה לבית אבית
 בעשור שה' בשנת שעל זה נקרא שנת הגדול
 על סס הוס הגדול שלקחו וגררו אלהיכס
 לציניהס . ה"כ י"ד בניסן שהו זמן שחיטת
 הפסח הוה בד' ופסח יוס ט"ו סבו ילאו ביוס
 ה' . ועיין מ"ש לקמן ס"ו :

בו

ככל לפי שיטתו שר"ח אייר בלחד בשנת היה
 ככסס , למ"ד לבני יעקב נאסרה . ומילי שניתן לאברהם אכינו (תוספית) : (אלו כדינין) פירש
 שיעשו דין בין אדם לחבירו (הנר"א) ואף על נב דהשתא אכתי לא סוה ליה אפשר לקיים
 מלוח

וכן הוא אומר (שס יא) כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' ובתיב (שס) לעשות צדקה ומשפט . ה' זו ברכת השם שנאמר (ויקרא כד) ונוקב שם ה' . אלהים זו עבודת כוכבים שנאמר (כמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני . על האדם זו שפיכת דמים שנאמר (בראשית ט) שופך דם האדם באדם דמו ישפך . לאמר זה גילוי עדריות שנאמר (ירמיה ג) לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה כאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא הנף תהנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה' . מכל עין הנן זה הגזל שנאמר (ויקרא ה) או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלא אותו בראשו והמישיתו יוסף עליו . ותאנא רבי חייה הנשמר בגנה אסור משום גזל ושאינו נשכר בגנה מותר משום גזל . אבל תאכל זה אכר מן החי שנאמר (נלשום ג) אך בשר בנפשו דכו לא תאכלו . הוסיפו עליהם ישראל באותה שעה שבת ודינין וכבוד אב ואם . ממרה נסעו לאלים שנאמר (במדבר לג) ויסעו ממרה ויבאו אליהם וגו' והא למדנו שלא היו ישראל חונים אלא על המים ומאלים נסעו לאלוהי שנאמר ויסעו מאלים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין וגו' (הוא אלוהי) בחששה עשר יום להדש השני לצאת בני ישראל מצמצים ואחד בשבת היה . הא למדנו שראש הרש אייר באחד בשבת היה . ועוד למדנו

עין יוסף

עליהם ישראל באתם שעה שנת כו' פירש כי בשנת נאמר כאשר לך . וכוונתו במרה דנמקום אחר לא כהנן שנתן להם חוק ומשפט . וכיבוד נמי כתיב כאשר לוייתך . ודינים דכתיב ולאם המשפטים נאזיה ענין אמור משפטים שכתב המשפטים הידועים . אע"כ לוח עליהם במרה . ובמרה פריך דינים הא כבר לוח עליהם לבני נח . ומשני אפיק ד"ך ועייל ס"ך ס"י אפיק דינים וברכת סי . ועייל סירוס וכלאים (הנ"א) . (אלא על המים) אפשר לרמזי על חזרה שנגשלה למים . וכדליתא בהנחומא קדר בשלח ובמכילתא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מלאו מים דורשי רשומות אמרו לפי שפירשו מדברי תורה שנמשלו למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים ג' ימים . ועיין סס ביאורו : (ואחד בשנת היה) פירש מדקאמר להו ששת ימים תלקטוהו משמע שאותו היום שאמר להם הוא בכלל הששת ימים . ותלקטוהו לא קאי על הששת ימים שבאותו היום לא לקטו . ורמזי לזה מהא דכתיב (שופטים ג) ותשקט הארץ ארבעים שנה והא ח' שנה של ששנוד כישן רשעים היה מהן (כמו שהבטימו סרלג' ומסר"א) וכן בכל השופטים חוץ מנדעון . אלא חשיב מאותו המעשה ארבעים שנה והשקטות היה נמוחר השנים (וכי קאמר קרא ותשקט הארץ ע"י עתהאל בן קנו ומלחמותיו

עין יוסף

מזה זו ולא לפני הגזל כי לא היה לו ממי יגוזל שהוא ואשתו לבדו בעולם וכל העולם שלי ומה שקנתה אשה קנה בעלה . מ"מ נאזיה לשחיד ובדינים יש כמה דברים שנינו לבינה : (לאמר הן ישלח) אע"ג דהאי קרא במחזיר גושמו כתיב ובני נח לא הוהרו נח . מ"מ מיייתי רחיה דגני אישוח כתיב לאמר (חוס') וא"ת ויילך מדכתיב בפרשה אחרי מות וידבר ס' אל משה לאשר כמעשה ארץ מצרים וגו' ומפרש ואזיל כל העריות . וי"ל דהסא איתו מופסיה ללמוד ג"ש דאורחיה דקרא למכתב לאמר גבי וידבר או ויאמר . אבל הסא לא כתיב כיו ומלת לאמר סס דחוקה ונדחקו בס המפרשים ולהכי א"ש דלמילך מינה ג"ש דהיא מופסה (יס"ת) : (מכל עין הנן זה הגזל) כ"ל . ולא גרסיין שנאמר או כל כו' . ופירש מכל עין הנן האכל אבל מירק סדה לא האכל משום דכתיב לחית הסדה נחתי לאכלה וברי כו"א גזול החיות (הנ"א) : (אכל האכל זה אשר מן החי) כ"ל ולא גרסיין שנאמר אך לא כו' . ופי' מדכתיב אכל האכל שחשיר כדי לאכול (הנ"א) ורש"י פירש אכול האכל בעומד לאכילה ולא האכל אשר מן החי דבכמה צחייה אינה עומדת לאכילה אלא לנול ולדות . ואע"ג דלאדם לא הותר לשחוט ולאכול . אפשר דהאי תנא ס"ל דבוחר בשר לאדס"ר לאכילה (מ"ק) ועיין מ"ש סוד גז' פ' ט"ו : (הוסיפו

למדנו שהיו ישראל אוכלין (ט) מעונה שהוציאו בידם מצצרים כל שלשים יום • ובו ביום כלתה • ולערב אכלו את השליו ולמשכים לקטו את המן ובאלוש נתנה להם השבת ושם עשו שבת ראשונה שנאמר (כמות יו) וישבתו העם ביום השביעי אחד בשבת בכ"ג באייר נסעו מאלוש ובאו להם לרפידים • ושם נתנה להם הבאר ונלחמו עם עמלק • ושם עשו שבת שניה • ונסעו מרפידים ובאו להם לסדבר סיני ומצאו עליו ענני כבוד • כל חמשת הימים היה משה עולה לראש ההר ויורד מגיד לעם את דברי המקום • ומשיב דבריהם לפני המקום בשלושי • בששי לחדש נתנו להם עשרת הדברות ויום השבת היה :

פרק ששי

(ה) ביום השביעי אחר עשרת הדיברות עלה משה להר שנאמר (שמות כד) וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים • לטהרו למשה ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן ויבא משה בתוך הענן ויעל אל דהר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה • (ב) ביו בתמוז ירד ושב ראשית הלוהות

יד יוכף (ס) שמות רבא כ"ג • מנחומא סדר בא • שנת דף נ • וינקוט ומכילתא סדר יהו • ושמות רבא ס' כ"ס ס"ב רבא סדוק סנידס לי קידושין דף ל"ח ולקמן ס"ו : (ה) יומא דף ד ד אר"כ ס"א • עיין דברינו בה"ש סוף מסכת ר"ה ו"ע :

עין יוכף

(באחד בשנת כ"ב באייר) כ"ל (הנר"א) : (ויורד ומגיד כו) פירש תיכף היה יורד בששמה עלה ובהשכמה ירד (הנר"א) כדאי' בשנת דף ס"ו ע"א וזכוחים דף ק"א ע"ב : (ומשיב דבריהם לפני המקום בשלושי) היינו מה שאמרו נעשה ונשמע ורונס לשמוע מן הקצ"ה • וזה היה נד' לחדש • ועיין שנת דף ס"ו ע"א : (בשש לחדש כו) כרייתא זו לאו רבי יוסי • אלא רבנן (הנר"א) יעיין שנת דף ס"ו ע"ב ויומא דף ד' • דאלו לרבי יוסי כו' בסיון נחמה סתורא וכו' בסיון עלם לכה :

ומלחמותיו וסלחתי והכל היה ארבעים שנה ציון כשעמד ובין כשקם) וזה כלל גדול (הנר"א) : (אזכרים משנה כו' כל שלשים יום) וכן הוא במנחומא סדר בא סימן ט' וז"ל גם גדול נעשה להם שאכלו ממנו שלשים יום ששים פעמים עד שירד להם את המן • וכן אי' בשנת וכן איחא בילקיס • אבל במכילתא סדר יחרו אי' דחררה שטעלו ישראל ממזרים אכלו משנה אחד ושלשים יום • ומפרש רבי שילא שנתפרכו סימנא ס"א סעודות וכן אי' בשר' ס' כ"ס • ובש"ס רבא פסוק הנידה לי איחא אכלו ממנה ל"א יום דאי' שילא ששים וששים סעודות אחא יודע שהיו לישראל סחרר' זויכין כהן הרבינו צחי' סדר צטלה שאכלו מן החררה חף ליל ס"ו באדר ואם כן אכלו ממנו ששים וששים סעודות • וסמ"כ בש"ס רבא שס חסם לעיקר כנידסא ס"א סעודות וכתב שא"ע"ג דבסדר עולם כתוב שאכלו מן החררה כל שלשים יום לא קפיד להמני חד יומא היותה על שלשים • ועיין ברש"י סדר צטלה ונש"ס ובמזרחי סדר יחרו : (ובו ביום כלתה) שער עכשיו לא בקשו : (ובאלוש נתן להם את השבת) שמשה לא אמר להם עד שצא לאלוש (הנר"א) אבל הוא נגמרה במרה דלעיל :

פרק ו

ביום השביעי אחר עשרת הדברות כו) • הוא יום ראשון שאחר עשרת הדברות וזהו יום הראשון של הארבעים יום שנכנס למחנה שכניה להיות שם עם ס' לקבל כלוחות • ועיין יומא דף ד' : (שנאמר וישכון כו) וכדאמר שם ציימא זה היה המעשה אחר עשרת הדברות וישכון כבוד ס' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים למשה (וכמו שס"ל לר' נתן) שסוף כרי לנורק אטילה ושחיה שנמטיו לשמו במלאכי שרת • ויקרא אל משה ביום השביעי

סס לנ) ויהי כמחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם וגו' · עלה (ג) בשמונה עשר בתמוז וביקש רחמים על ישראל דכתיב (דברים ט) ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואז ארבעים הלילה אשר התנפלתיו כי אמר ה' וגו' ובאותה שעה נתרצה הקב"ה לישראל ואמר למשה לפסול לוחות שניות ולעלות שנאמר (סס י) בעת ההיא אמר ה' אלו פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים ועלה אלו ההרה ועשית לך ארון עץ · ירד בעשרים ושמונה באב ופסל שני לוחות שנאמר (סמות לד) ויפסול שני לוחות אבנים כראשונים וישבם משה בבקר וגו' ועלה בעשרים ותשעה באב נשנית לו תורה פעם שניה שנאמר (דברים י) ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה וגו' לא אבהה' השתחית · כימים הראשונים מה הראשונים כרוצים אף שנים כרוצים · אמור מעתה אמציעם בכעם · ירד בעשרה בתשרי והוא היה יום הכפורים ובישרם שנתרצו לפני המקום שנאמר (סמות לד) וסלחת לעוונתי ולחטאתינו ונחלתנו · לפיכך נתקיים יום זה הוק וזכרון לתורת שנאמר (ויקרא יו) והיתה זאת לכם לחקת עולם וגו' (סמות לד) ויהי בדרת משה וגו' וישבו אלו וגו' ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ויצום

יד יוסף (פ) עיין כרינו סר"א ס"ף מסכת רא"ש וצ"ע : (ג) מנחמא סדר פרוסא וסדר סקולו וסדר כי פסא · וסר"א ח"כ ס"ד וסר"א ס' ס"ו וכלקוט :

עין יוסף

לוחות שניות ולא היה נרד להשלים מ' יום ומ' לילות ועלה כ"ט והוא היה ביום ה' נמלא היום חשעה כהשירי ביום ב' וצאותו יום נחלצה הקב"ה אלא שלא ירד שעדין לא שלמו מ' יום עם לילות עד למחר וביום הכשירים כהשכמה ירד ולפיכך נקבע בו השנית שעת רלון ולפי שנים הכשירים ירד ולשרם שיתרצה המקום נחקיים יום חק וזכרן · ואזי שפיר הכל-שמ"ט צפ' עקב ואחשבל לפני ה' כראשונים ארבעים יום וגו' לחם וגו' זו היתה צמ' יום אחרונים · וצ"ש צפ' כי משא ויאמר משה וגו' ראש אהיה וגו' הכל היה אחר עלותו לשר ובניה"כ נחלצה לו ויעבור על פניו ודביח לו כל הכבשות · ומ' יום הראשונים למד כירוש כהמקן וכנגדים עד וינפש · אבל צמ' יום האחרונים לא עשה · כהנפל עליהם · והנה כתיב ואיש לא יעלה עמך וגו' גם האין וגו' מכלל שהיה רשות להם ע"כ שלא היה הכניעה כהר · וכן כתיב וירד ה' בען שלא היה מקודש אלא באהלו של משה כמ"ט והיה כבא משה האבלה וגו' וכן כתיב צריש פרשה כי משא ויהי שם עכ וגו' על אלו מ' יום בלבד (כ"ז) העתקתי מפרוש הגר"א שעל הסדר עולם ומארכת אליבו סדר כי משא · וחס באד"א מסיים ויותר נראה לי שמעות צמ"ט ואין לזוז מדברי סדר"א עכ"ל) ועיין בחנומא

עין יוסף

השניעי לקבולי שאר הכורה · וארבעין דשהה צהר סוף כהדי ששה דפרטיה · נמלא היה צהר עשרין וארבעה דסיון ושיחחר דחמוז · מלו לכו ארבעין יומין דהוש צהר · ובשכסר דנחמוז נחית · ופרש"י שהיו ששה ימים עברו מחדש סיון ובשניעי עליה וכמה שזכנא כהוך השניעי כשעלם נחעכב לירד בתוך י"ו צהמיו שהוא ארבעין של מין : (עלה ב"ח כ"י) פירש עליה לשר להתשלל ולא להיות שם כל ארבעים יום · אלא כל הארבעים יום האמצעים היה בהוך המחה אלא היה עולם בכל יום על ההר להשפל וירד חיבק וכן היה כל הארבעים יום · וכדנרי פדר"א שהיה ארבעים יום אמצעים במחה · וכן כהד"א חלק ב' ס"ד א' מ' יום האמצעים נשל משא את האל ונסה לו מחוך למחנה · וחס מצואר-מ' יום האחרונים שעלה משא שייח לשר סיני כו' · וכן מוכיחין פסטי המקראות · ודלא כרמזין וברא"ש שחמהו על פדר"א · ודלא כרוספ"א ב"ק דף פ"ב ע"א ד"ה כרי · סכתנו שבארבעים יום אמצעים היה גם כן צהר וסנינו כפדר"א אבל אי אפשר לומר כן דא"כ לא ירד ביה"כ שלא שלמו עדיין מ' יום מפני שצריך לומר שעלם בר"ח אלול · אלא כמו שכתבתי · ומאי דחני ירד מן ההר צ"ח פירוש מפני שעלה צ"ח להתשלל ונחלצה וירד לעשות

ויצום וגו' יטה צום . צום לעשות את המשכן . התחילו לעסוק במלאכת המשכן (סס לט) ויביאו כל איש אשר נשאו לבו וגו' וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' בן עשו ויברך אותם משה יטה (ד) ברכה ברכם אמר להם יהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם . אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו' (תלויס ל) רבי מאיר אומר לא כן אמר להם אלא (דנריס א) ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם וגו' אמר להם אשריכם ישראל שזכותם לעבודת המשכן . וכשם שזכותם לכך כך תזכו שינתן לכם בית הבחירה ושהשרה שכניה בהוכם שנא' (שמות כה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם :

פרק ז

(6) **וידבר** ה' אל משה לאמר ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אוהל מועד ושמת שם וגו' (שמות מ) והבאת את השולחן וגו' (סס) התחילו ז' ימי המלוואים בשלשה ועשרים באדר ובאחד בניסן שלמו . כל ז' ימי המלוואים היה כשה מעמיד את המשכן בכל בקר ובקר וכקריב עליו קרבנות . ומפרקו . ובשמיני העמידו ולא פרקו . רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף בשמיני העמידו ופרקו . ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלהם אשר בסל (שמות כט) (ויקרא ח) ופתח אוהל מועד השבו יוכם ולילה שבעת ימים וגו' ויעש אהרן ובניו וגו' (סס ט) ויהי ביום השמיני וגו' אחר ז' ימי המלוואים . ואחד בשבת היה וראש חדש ניסן היה . ובו ביום עמדו אהרן ובניו ורחצו את ידיהם ואת רגליהם מן הביור ועברו את כל העבודות והסדירות על הסדר . ובו ביום התחילו הנשיאים להקריב שנאמר (במדבר ז) ויהי המקריב ביום הראשון . (3) ראשון למעשה בראשית . ראשון לנשיאים . ראשון לשכון שכניה בישראל . שנאמר (מלכים א') ושכנתי

יד יוסף (ד) תחומא סדר פקודי סי' י"א במדבר רכס פרש' י"ב . פסרי סדר פנחס סיפא קמ"ג : (ה) במדבר רכס ס' י"ב ופרש' י"ג . פסרי סדר נשא תירס ככניס סוף מילולאס דמילולאס ספקא רכס ס"ס . ירושלמי ס"ד דיומא . תחומא סדר פקודי סי' י"א (ג) י"ב . פרש' ג' במדבר רכס פרש' י"ב . פנח דף ס"ז פ"ג פנחס ככניס סדר שמיני סיפא רנא (סס ז) ועין יונתן ויקרא ספוק ע"ז :

עין יוסף

סמטים בכל יום כיס מעמידו ומפרקו אחת לחמיד של שחר ואחת לחמיד של בין הערבים לדלעת זס המלוואים כיס מקריבין צעת סקמחו לחמיד של שחר . או כדעת רבי חנינא הגדול דאומר ששלשה סמטים בכל יום כיס מקימו אחת לחמיד של שחר ואחת למילואים ואחת לחמיד של בין הערבים . ולזס אמר רבי יוסי ברבי יבדק כאן שאף בשמיני העמידו ופרקו אחד לחמיד של שחר ופרקו והעמידו למילואים ופרקו . וכסהעמידו לחמיד של בין הערבים אז הוקס ולא פרקו עוד (קרבן אהרן) : (ופתח אוהל מועד כו') קסא אהס יביה פתח אוהל מועד אחר שהיה נסחר בכל יום . וי"ל דמקיס א"מ קאמר ולא נפתח א"מ חמש . וכנר"א כתב שפתח א"מ כו' פי' בכלעיס סקלפליס לא פרקו כל שנפס : (ראשון למעשה בראשית) שיוס א"מ נפתח סיס ר"ח ניסן אותה סנסה : (ראשון

סדר כי חשא סימן ל"א מ"ט סס : (לזה לעשות אח סמסכן) לזה ביום סכפוריס . וממחרת אחר לזס איך לפסוח סנר"א) : (שנאמר ועשו לי מקדש כו') פי' כרי עיקר הוא במקדש להיות שכניה סס צירכס סיוכו לנצית סצחירס ססס הוא עיקר סהרלח סכניס :

פרק ז

ומפרקו כדי שיהא קמת המשכן בר"ח ניסן : (אף בשמיני העמידו ופרקו) אי אסער לומר סרבי יוסי סנר שלא נשאר סמסכן סנוי ביוס ה' אחר דקרא אחר סנוה ביוס כלו סקמותיו ולא הוקס עוד כדכתיב ויביי ביום כלות משה להקיס אח סמסכן ודרשו ביוס סכלו סקמותיו . אלא רבי יוסי סנר כרבי חייל כר יוסף סאמר ננשא רנח פי"ג עכ'

ושכנתי בתוך בני ישראל • ראשון לאיסור במה • ראשון לכהונה • ראשון לברכה
 ראשון לעבודה • ראשון להרשים • (ראשון לשהימת צפון) • ראשון לאכילת
 קרשים • ראשון לירידת האש שנאמר (ויקרא ט) ותצא אש וגו' • בו (ג) ביום
 הקריבו ישראל תמידין נדרים ונדבות המאות ואשמות בכורות ומעשרות • ועל
 אותו יום הוא אומר (שיר ד) עורי צפון ובואי הימן הפיחי גני יולו בשמיו • עורי
 (ד) צפון זו עולה שנשחטת בצפון • ובואי תימן אלו השלמים הנשחטין בדרום •
 הפיחי גני זה אוהל מועד • יולו בשמיו זה קטורת הסמים • יבא דורי לגנו זו
 השכינה • ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות • באתי לגני אחותי כלה זה יום שמיני •
 אריתי (ה) מורי עם בשמי זו קטורת ולבונה והמנחות • אכלתי יערי עם רבשי
 אלו איברי העולה ואימורי קדשי קדשים • שתיתי ייני עם הלבי אלו הנסכים
 ואימורי קדשים קלים • אכלו רעים זה משה ואהרן שתו ושכרו דודים זו כנסת
 ישראל

י' יוסף (ג) כמדבר רכס פ' י'ג: (ד) זוהר ויקרא דף י"א כ"ר פ"ג כ"ב ופרש"י ל"ד • ויקרא רכס פרש"י
 ט' כמדבר רכס פרש"י י"ג • חיות ססוק עורי לפין ונחום דף קפ"ז ירושלמי מגילת ס"ק פסיקתא
 רבתי פ"ס ילקוט סדר בראשית וילקוט שיר השירים: (ס) שיר השירים רכס פ"ס :

עץ יוסף

לנשיאים) לסקרנה נשיאים לחנוכת הנית :
 (ראשון לשכון שכינה בישראל) שאלו שרתם
 בנייהם שכינה נקביעות : (ראשון לאיסור במה)
 כדכתיב ואל פתח אוהל מועד לא הביאו ונכרתה
 ונח' למלואים הוא דכוס פתח אוהל מועד :
 (ראשון לכהונה) דעד של'א הוקם המשכן הותרו
 הבמות ועבודה בכורות • משה קם המשכן
 לאסרו הבמות ועבודה כהנים כדתן בזמנים
 סרק שרת חמלת • והא דכתיב וגם הכהנים
 הנגשים אל ה' למשתע דמסיי שמחו כהנים •
 לא קשה דהא מוקי לה כחש בכורות • וביום
 ח' למלואים שבו הוקם המשכן הקריבו אהרן
 ובניו : (ראשון לזכרה) זכרה כהנים כדכתיב
 החם וישא אהרן את ידיו אל טעם ויברכס :
 (ראשון לעבודה) לסדר עבודה לזכר חמדים
 ומססין ושאר קרבנות של חרותם הלשכה :
 (ראשון לחדשים) שר"ח ניסן היה וכתיב ראשון
 הוא לכם לחדשי השנה • וא"ת ואם ר"ח ניסן
 בשנה ב' היה באלחד בשנה לרי"ן לומר דר"ח
 ניסן בשנה הא' שבו יאלו ישראל ממזרים היה
 יום ד' לשנת • דתינא חין בין ר"ה לר"ה אלא
 ד' ימים כשאתה קובע כל החדשים כסדרן אחד
 מלא ואחד חסר הוו ד' ימים בין תחלת שנה
 לתחלת שנה אחרת שנתין חדשי לננה כסדרן
 שני' ימים כלן שנתין חוץ מד' ימים • ואם
 היתה שנה מעיברת ה' ימים דקסנר ב' אלדים
 ענדין חסרים וכחך דחוי יום א' לקטיה • ואם
 קיה ר"ח ניסן שג שנה ב' יום א' יהיה ר"ח
 י'סן של שנה ראשונה יום ד' • וערב פסח יום

עץ יוסף

ג' • וא"כ היכי קאמר לעיל פרק ה' ב"ד בו
 שחטו ישראל את פסחיהם במזרים ויום חמישי
 היה • עיין בשבת דף ס"ז ע"ב ודף פ"ח ע"א :
 (ראשון לשחיטת לטון) כן איתא ג"כ בכ"ר פ"ג
 וכתב רש"י שם דלא גרסינן ליה דמאי שאל
 למנות עבודה זו משאר העבודות • וכתב שם
 שכן בסדר עולם ובשנת פ"ר ר"ה לא גרסינן זה •
 וכן הגר"א מוחק כאן וחוס' שנה דף ס"ז ע"ב
 ד"ה ראשון לאכילת קדשים כחבו ונח"כ במקום
 אכילת קדשים קתני שחיטת בלשון ע"ב ונח"כ
 שלפינו ליתא כן : (ראשון לאכילת קדשים)
 בפתיחה דעד עכשיו היו נאכלין בכל מקום (רש"י
 בגמרא) וכוונק לפרש כן משום דהא אשכחן
 אכילת קדשים בחוץ ז' ימי המלואים כדכתיב
 בשלו את הסנר פתח אוהל מועד • אבל השתא
 לא קשה דהתם שלא בפתיחה הוה ומ"ש פתח
 אוהל מועד לאו פתח ממז' • אלא במקום פתח
 אוהל מועד • דע"כ לומר דלא היה פתח בו' ימי
 המלואים שכלל יום היום משם מקימו ומסרקו
 פתחים • וכן כתב הרא"ח ז"ל בראש פ"ר שמיני
 (י"ח) אבל לפי מה שכתב הגר"א שפתח אוהל
 מועד בו' פ' בקלעים שהקלעים לא פירקו כל
 שבעה קשה • וי"ל כיון שלא היה אוהל מועד לא
 היה קדושה כל כך בקלעים : (ו) עילה שנשחטת
 בלשון) בצורה כדכתיב לפניה לפני ה' ובמדרש
 מסיים מהו עורי דבר שיהי יסן ונחטור • פ'י
 שנחלתה היו ב' ג' נהנים כה וצוב נעונו ממנה •
 ובשחא אהרן רחמנא שיחורו ישראל לנהוג אותו
 להקריב עולם : (אלו השלמים שנשחטים בדרום)
 פ"ד

ישראל (ו) בו ביום נמצאת אלישבע בת עמינדב יתירה על ישראל ארבע שמונת ואבל אחד יבמה מלך • ובעלה בתן גדול • אחיה נשיא • ובניה סגני כהונה • ואבלה בשני בניה נדב ואביהו • ויש אומרים אף בן בנה משוח מלחמה זה פנחס • (ז) בשני בנין שרף אלעזר הבחן את פרת הטאת והזו כל ישראל ושינו • בארבעה עשר בו שחטו ישראל את פסחיהן ויום השבת היה :

פרק ה

(במדבר ח) וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית וגו' שאו את ראש וגו' מבן עשרים שנה וגו' ואחכם יהיו וגו' ואח"כ פקד כל בכור זכר בבני ישראל וגו' ואחריו בן נשא את ראש בני קהת וגו' ואחריו בן נשא את ראש בני גרשון גם הם וגו' ואחריו בן נשא את

ד יוסף (י) וידבר מ"ב - קהל רבא סתק לשחטם אמרי פסולל • פרק פסול יום • מדרש משלי פ' לא : (ז) פסלי סדר נשא יוסףא מ"ד :

ענף יוסף

בן ביום נמצאת אלישבע בו • מקשים אחאי לא נקט לה באהרן שראה עלמו כ"ג ואחיו מלך וניסו נשיא ובניו סגני כהונה וכן בנו משוח מלחמה • וי"ל דלגבי אלישבע שאין לה בעלמה מעלה שייך לומר ה' שמוח' שכולן בוים כמעט אלה • אבל אהרן שהוא עלמו כ"ג ה"ל שמחה גדולה בזה וכחך קרוביו לא חשבו ליה שמוח' לגבי שמחתו וה"ל כאלו אין לורק שמחה אחת (יפ"ת) : ובניו סגני כהונה ואל"ת מ"ט ב' סגני כהונה דבכל דוכתא לא אשכחן אלא חד סגן דהיינו הצמורה תחת כ"ג לשמש תחתיו אם יארע בו פסול • אבל בזבחים פרק טבל יום לא נרם ליה אלא בנה סגן :

משוח מלחמה זה פנחס

וא"ת והלא לא נתכחן פנחס עד שרגו לזמרי • ומשוח מלחמה בתן הוה שהוה הכהן המדבר אל העם שמע ישראל אחס קרבים היום למלחמה גל אויבכם • וי"ל דהא לא ה"ל לר"ש ורבי נחמיה הא דלא נתכחן פנחס וכו' כדא"ל בפרק טבל יום והס"ע מני סבר כותיהו :

עין יוסף

פי' אף בקרוס • ללא יחד קרא להס דוכתא כדחנן שלמים שחיתין בכל מקום בעורכי ומסים דדרוס נדל ללפין נקט חיתין • כי אורחיהו סמוכים חמוד זה אל זה • ובמדרש חסים ומהו דנר שהוא בא לחש : (אריתי מורי עס בשמי זה לבעת הקשרת ולבנות כמנחה) כל"ל • או ל"ל זה הקשורת ולבנות המנחה • וע' גסיס רבא ובמדבר רבא : (אלישבע) היא אחת של אהרן ואחית חסן ביתה : (ובניה סגני כהונה) משחט דהיינו נדב ואביהו • והכי אחר במנינת קהלת שני בניה סגני כהונה וכיון שכנסו להקשיר שלא ברשות נשרפו • ועיין בענף : (בניו בנין שרף אלישבע בו) כן הוא בספרי ובגמרא דף ס' איתא אחר רבי לוי שמורה שרשיות נאמרו ביום איוסא חסן ואלה נאן פרשת פרה אדומה • פריש"י לפי שחיתו המחרת נשרפה הפרס • לטיות נעשרים לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן וכוה אל נוכח פני אוכל מועד וליכה : (והזו כל ישראל ושינו) מזה משמש סוף עליהם בשלישי ובשנישי כדון • ובספרי ח"י בשלישי בזה ממנו תחת כוזה שנים גילוח • וכן איתא במדרש סדר נשא וי"ל וחתח ביום שנים שהיו נרכיבים ביום לפנות מפני שהיו בולם מתאי מחים כמדי"א כרגו איש את אחיו וזה כמקום לנלחם במקום היינה של יום בשנישי ע"כ והפסד דלנים מפני שהיו נלרטיס לעזרתה המשכן לשיר ולשוער ולא היו יכולים להמתין על הזאת שנישי לכן הוה נלחם במקום ביום שנים • אבל כל ישראל כיו יכולים להמתין על כוזה שנישי לכן המחטו והא עליהם בשנישי :

את ראש בני מררי וגו' ואהרן כן על פי ה' פקר אותם ביד משה • ביד כאייר שחשו טמאי נפש פכת עני שנאמר (סס ט) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש וגו' ויאמרו האנשים ההמה אליו וגו' • וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' (סס) ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדות • נמצאו (ה) עושין במדבר סיני י"ב חדש חסר עשרה ימים • ואומר (סס לג) ויכתוב משה את מוציאתם למסעיהם וגו' נסעו ממדבר סיני באו להם לקברות התאוה ועשו שם שלשים יום שנאמר (סס יא) לא יום אחד האכלון וגו' עד חודש ימים וגו' • נסעו מקברות התאוה להצרות • ועשו שם שבעה ימים שנאמר (סס יב) ותסגר מרים שבעת ימים • ונסעו מחצרות ובאו להן למדבר פארן בכ"ה בסיון • ובכ"ט (ג) בסיון שלח משה מרגלים שנאמר (במדבר יג) והימים ימי בכורי ענבים • וישבו מתוך הארץ מקץ ארבעים יום ותשעה (ג) (תשעה) באב היה כעתמצא אומר בט"ב גזר על אבותינו שלא יבנאו לארץ • אחר מרגלים היתה מחלקתו של קרח ובלויעתו שנאמר (סס יו) אף לא אל ארץ ובת תלב ודבש וגו' (סס לג) ויחר אף ה' בישראל ואומר (דברים ג) והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד ל"ח שנה וגו' • י"ט שנה היו חוזרין וסוחרין וי"ט שנה ישבו בקדש ברנע שנאמר (סס ה) ותשבו בקדש ימים רבים בימים אשר ישתם • נמצאו כל המסעות ס"ב מסעות :

פרק ט

ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן (במדבר כ) שנסתלקה הבאר • שנת הארבעים היתה ור"ח (ה) ניסן היה • ב

יד יוסף (ה) מניחא סדר יצרו : (ג) וכן סוף כיוצא סדר שלח ס' ומה סוף : (ג) וכן סוף כיוצא סדר שנת פסוק ויש בו מחור סוף ו"ל ותנו מלאכה יום ארבע • כתנאי יומין כדאש דאב : (ה) ז'ל ועשרים כיוצא וכן סוף לקין ס"י ומניחא חפית סוף י"ג :

עין יוסף

עין יוסף

חושב אוחז שנה לעבר • כמו כאן שהיו ארבעים שנה במדבר ולא נכנס בשנה השנית רק ג' חדשים הרי כשנאי לקדש ברנע עד שבאו לנחל זרד ל"ח שנה וע' חדשים ואינו חושב רק ל"ח שנה ע"כ כון שזכרנו בשנה חושב אותו שנה לעבר (הנר"ה) : (כימים אשר ישבה) סירוש כימים אשר אתם סולכים סוף כמים אשר ישבתם הרי חליו סוף יושבים נקדש וחליו סוף סולכים (הנר"ה) :

פרק ט

פרק ה

באו להם לקברות סחאובי היא סיחה במדבר פארן (הנר"ה) : (שלשים ימים) הרי עשרים בסיון : (ועשו סס ז' ימים) הרי כ"ו : (ובאו להם למדבר פארן בכ"ה בסיון) כלומר במקום אחר שבמדבר פארן : (יעכו) בסיון שלח משה מרגלים שנאמר והימים כו' סוף שבאותו זמן סוף ביכורי ענבים (הנר"ה) : (מקץ ארבעים יום וערב ט"ב היום) כ"ל (הנר"ה) : (שתמא אומר כו') סוף דכתיב ויבנו בני ישראל • ואמר הקב"ה אתם נכיהם נכים של חס כו' כדאיתא ברבנא ובתנחומא סדר שלח : (שלשים והימים שנה) כלל גדול סוף ככל מקום שזכרנו חליו חדש אחד בשנה •

שנת הארבעים סיחה • והא דנמלכה בחור' מיחה מרים לפרה אדומה • וכלא פרה אדומה נאמר בשנה שיה כדאיתא לעיל

בו בפרק וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וגו' (סס) עשו שם ישראל ג' הרשים ויעל אהרן הכהן וגו' ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במותו בהר ההר (סס) ביון שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הבנענים להלחם עם ישראל (סס כא) וישמע הבנעני מלך עדר וגו' . ומה (ב) שמועה שמע . שמע שמת אהרן והלך התייר הגדול ישכהן ונסתלק עמוד הענן שהיה גלחם להם ובא ונלחם עמם . וחזרו לאחוריהם ישבעה מסעות והגו במוסרה שנאמר (דברים י) ובני ישראל נסעו כבארות בני יעקן כוסרה שם כת אהרן . וכי במוסרה מת אהרן והלא בהר ההר כת . אלא במקום שמת אהרן חזרו לאחוריהם שבעה מסעות עד שחגו במוסרה כשם נסעו הגודגודה וגו' (סס) וכשם בארה וגו' היא הבאר שהורה להם (במדבר כא) ויסעו בני ישראל ויחנו באיבות . ויסעו סאובות ויחנו

יד יוסף (ב) ראש השנה דף ג' רנה ותחומא סדר חקת . ירושלמי פ"ק דיומא ופ"ק דטוס : וזכר סדר אמור . וספרי סדר כעלומך ספ"ב . פוספא ספ"ב ריש פרק י"א ועין במילתא פ' בשנה מסוק ויכע חס ח' וברא :

עין יוסף

עין יוסף

ס' פרשה ז' ונניטין דף ס' ע"ג ומיחה מרים כיתה בשנת הארבעים . כזכר חירלו בויק"ר ס"ך שיה לומר לך שכשם שאמר פרה מכפרת כך מיחה כלדקים מכפרת . וכן איהא בשרק אלוי-גלחין : (שנה הארבעים כיתה ועשרה נניסן הים) כ"ל כדמפרש לקמן (הנר"א) : (ג' חדשים) כי בעשרה נניסן מהה מרים ברי"ח אב מה אהרן (כדאי' במגילה חגיגה מאמר האחרון) ור"ל שחדש ניסן כיון שניכס בו עשרה נחשב לעשר כמו שכתבתי לעיל בשרק בקודם : (שמת אהרן וכלך התייר הגדול שבהן ונסתלק עמוד הענן) וז"ל הירושלמי מכיון שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ונבקשו הבנענים להחרות בס כה"ד ויכמע ככמע מלך עדר וישב כנגד כי בא ישראל דרך האחרים וילחם בישראל . מכו דרך האחרים כי מת התייר הגדול שהיה חר לבס אח הדך ובאו ונתגרו בהם כ' וסירש סקרנן סעדה מי שהוא נקי בדרכים נקרא חייך שהוא יודע לחור סארך . וענני כבוד היו מראים להם הדרך אשר ילכו בה . וענני כבוד היו נזכיה אהרן כוכ ליה אהרן התייר הגדול . והא דאמר דרך האחרים לשון רבים פירושו שבאו ע"י מדגלים (כמו ויתורו את הארץ) ועד אוחז ומן לא עשו כן אלא כלכו ע"פ ענני כבוד שהיו מראים להם את הדרך ומזה סנין שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד עכ"ל . ולס"ז מה שאמר כאן והלך התייר הגדול שבהם פ"י שהלך אהרן מהם לעומי שהיה התייר הגדול שבהן . או אספר שקאי על עמוד הסנין ומה שאמר ונסתלק עמוד הענן הוא פ"י על

והלך התייר הגדול שבהן . אבל היס"מ פ"י על סירושלמי כי מת התייר הגדול ז"ל שפ"ש שעקב סולך לפני ישראל דרך ג' ימי' עם סארן לחור להם מיחה כדאיחא בחרגוס שה"ש מסוק שמאלו הזח לראשי . וענני כבוד היו נזכיה אהרן הים ליה אהרן התייר הגדול עכ"ל : ולס"ז מה שאמר כאן והלך התייר הגדול שבהן שקאי על הארון . ור"ל שהלך מהם התייעלת שהיה לבס מחזו ונס נסתלק עמוד הסנין . אבל ברנה ובתחומא אי' כיון ששמת שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד מ ד נתגרה בהם . דרך האחרים התייר הגדול שחר להם את הדרך שגאמר וארון ברית ה' ויסע לפנים דרך שלשת ימים לחור וגו' . ור"ל כששמת שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד ואין ישראל נוסעים עכשיו אלא אחר התייר הגדול הוא סארן לבד . לכך בא ונלחם עמם . אבל קודם לכן שכיו מקיפים עננים מכל רוח ומעלה ומטה ואחד לפניכם ליישר אורחותם הים מתירא להלחם בס . ועיין במורתי . ולס"ז פ"י כאן והלך התייר הגדול ר"ל סארן ה"ך לפני' אבל לא הענן שנסתלקו העננים וספעיין יבחר : (וחזרו לאחריהם שנבע עסעות) וכן הוא בנמדבר רנה פ' י"ט ובתחומא סדר חקת . ואע"ג דנירושלמי אי' ח' מסעות כבר כתב היס"מ שז"ל שנבע : (עד שחזו במיכרס) פ"י כי כליום רדפו אחריהם ונלחמו עמם . וכלו מישרל' ה' משפחות ומן כליום ה' משפחות ואח"כ נחמו את עמזן וראו שהכל בא להם בשגיל מיחה אהרן (על סל' עשו חסד עמו לסדרו כראוי) וכנו עליו סס

ויחנו בעיי העברים וגו' משם נסעו ויחנו בנחל זרד . משם נסעו ויחנו מעבר ארנון וגו' . שם נלחם עם סיתון (סס) ויכהו ישראל לפי חרב וגו' ויפנו ויעלו דרך הבשן וגו' ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו וגו' ויכו אותו ואת בניו וגו' . ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב וגו' (כס כו) ויהי אהרי המגפה וגו' (סס) לאלה תחלק הארץ וגו' ועומדים בערבות מואב . ההזירו (ג) הבנים לאבות וחזרו האבות והורישו לבנים . סרח בת אשר היתה מבאי מצרים ומיוצאיה . מבאי מצרים דכתיב (בראשית מו) וסרח אהותם . ומבאי הארץ שנאמר (במדבר כו) ושם בת אשר סרח . ויוכבד היתה מבאי מצרים ומיוצאיה . מבאי מצרים שנאמר (סס) ושם אשת עמרם ויכבד בת לוי וגו' . ומבאי הארץ שנאמר ושם אשת עמרם ויכבד בת לוי אשר ילדה וגו' . יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בחיי יעקב אבינו וכתו לאחר מיתה מרע"ה . ונכה היה מן הנולדים במצרים ומת לאחר מיתה משה רבינו ונקבר בעבר הירדן (במדבר כו) ולא נותר מהם איש כי אם וגו' :

ויהי

יד יוסף (ג) כ"ב דף ק"ז ספרי ריש סדר פתח :

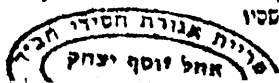
עץ יוסף

עץ יוסף

לכס בניס צנאי הארץ לזכ אחד ולזה שלשה כאלה נוטל חלק אחד ובשלשה נוטלין שלשה חלקים שנאמר לאלה תחלק הארץ - חורה נחלתן אצל בני אביהן וחלקו הכל בשוה וזהו שנאמר לשמות מסות אבותם ינחלו . ולפי רובו קשס דא"כ כ"ל למכהב לשמות מסות אבות אבותם ינחלו . דכא ככאין בני אבות אלא אבות לא נפקא מיניה בחורס . ולסיסה כרש"ס נמרחא שפירש שמורח נחלתן אצל אביהן שהיו מבניך' ומעלה כשילאו ממזרים . קשס למס יחלקו בשוה כשמחזיר כל אחד מבאי הארץ לאביו כלל כל אחד חורר ומוריש לבניו ולא לבני אחיו . ועיין בחוס' דף כ"ל ונמורחי . (החזירו הבנים לאבות כו') וכהשס לפי שרשס הקב"ה שחלק לפי מספר הלוואחים וכובשים הארץ וגם ראוי לאותן שהיו נשענדו מזרים . לכן חלקו על זה האופן (דנק טוב) : (סרח נח אשר היתה מבאי מצרים ומבאי הארץ סיחה) כ"ל (הנר"א) ועיין בנר"ס' ז"ד ובקבלת רבס פסוק טובס חכמה ובאנדה שמואל פ"ל שדרשו פסוק (שמואל ב' כ') אנכי שלומי אמוני ישראל שזה אמרה סרח נח אשר אני השלמתי מניין של ישראל במזרים : (ויוכבד מבאי מצרים ומבאי הארץ סיחה) כ"ל (הנר"א) : (נח לוי וגו' ומבאי הארץ שנאמר ושם אשת עמרם ויכבד נח לוי אשר ילדה כו') : כ"ל ודייק הכל מפסיק אחד (הנר"א) : (נחיי יעקב אבינו מהו לאור זיאתן לארץ וגינה : כ"ל (הנר"א) :

והיה דומה לכס כמו שמה שס (הנר"א) והוא מהירושלמי כ"ל אצל סס אי' סכרנו מישראל ח' משפחות ומשס לזכ חשיב בסדר פתחס מניינון אלא חמש משפחות והוא נעשרס ירד למזרים . גאסיד משמעון . ואנן לנד . וישוה לאשר . וחס רכנו מבני לוי ארבע משפחות אחת מהן נעקרה לגמרי והיא משפחה שמעי וגו' מהן רכנו רובן וכשארזו מהי מסכר וחס משפחה נמרס ויילר ועויאל . ויש גורסין סכרנו מישראל שנמס משפחות (קרבן סדס) ועיין ציפ"ס . אצל בחנחומל וברבס סדר פתחס אי' שנחסרו אותן כמשפחות ישראל על הנות נעלח נלמס : (משס נססו הנודנדה וגו' ויסעו בני ישראל ויחנו בארבות) כ' ומס דבניו ובני ארץ לחחוק (הנר"א) : (לאלה תחלק הארץ וגו' לעומדים בערבות מואב) כ"ל : (החזירו הבנים לאבות כו') ר"ל שקסה ליה מדכתיב לאלס חחלק הארץ דמשמע לבאי הארץ וכתיב לשמות מסות אבותם דמשמ - ליולאי מזרים נחחלקה . לכן מהרץ החזירו הבנים לאבות כו' ור"ל דראובן ושמעון שילאו ממזרים וכוילידו בניס במדבר זכ עשרה זכס אחד כעשרה נוטלין יחלקים והאחד נוטל חלק אחד . ואח"כ חוררת הי"א חלקים לראובן ושעשין ונוטל ראובן כ' חלקים וחתי וכן שמעון ואח"כ יורשין העשרה בניס מלכיהס כחמסס חלקים וחתי . והאחד יורש מאביו כ' חלקים וחתי . ועיין כ"ב דף ק"ז וברש"ס סס ד"ס ומחזירין . וברש"י בחומס יס לו דרך אחרת דכ"ל דמחזירין אצל אבי אביהס . וז"ל שני אחים מיולאי מזרים שהיו

מלמד

פרק

(דנריס ה) **ויקרא** בארבעים שנה בעשתי עשר חרש באהר לחדוש דבר משה

אל כל ישראל וגו' אחרי הכותרות סיהון מלך חשבון וגו' .

בעבר הירדן בארץ מואב . כאחד בשבת ועד ששה באדר ששה ושלישים יום

פירש משה רבינו את כל התורה כולה . בששה בו (סג לא) ויאמר ה' אל משה

הן קרבו ימך למות . בשבעה באדר וילך משה וירבד וגו' ויאמר אליהם בן

מאה ועשרים שנה אנכי היום (ה) שאין תיל היום . ומה תיל היום . מלמד

שבז' באדר נולד משה ובז' באדר מת שנאמר (דנריס לד) ויפת ים משה עבד

ה' בארץ מואב על פי ה' ויקבור אותו בניא מול בית פעור ולא ידע איש את

קבורתו . ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס לחת ובתיב

(סס) ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום . ובתיב (יהושע ה)

משה עבדו מת ועתה קום עבור וגו' ויצו יהושע את שטרי העם לאמור עברו

בקרב הכהנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צדה כי בעוד שלשת ימים אתם

עוברים את הירדן הזה לבא לרשת את הארץ אשר ה' אלהיכם נוהן לכם

לרשתה . ובתיב (סג ד) והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ויהנו בנלגל

בקצה מורת יריהו ויצא מהם ל"ג יום לספרע ואתה למד שבעה באדר מת משה

רבינו ג' (ג) פנינים טובים עמדו להם לישראל . ואלו הן משה ואהרן ומרים .

וג' כתנות טיבות ניתנו על ידיהם . ואלו הן . באר ועמוד ענן והמן . מן בזכות

משה . עמוד הענן בזכות אהרן . באר בזכות מרים . מתה מרים נסתלק הבאר .

והורה להם לישראל בזכות משה ואהרן . מת אהרן נסתלק עמוד הענן . חוד

להם בזכות משה . מת משה נסתלקו שלשתן ולא חזרו (ג) שנאמר (זכריה יא)

ואכתיד את שלשת הרועים בירח אחר . וכי בירח אחר מתו . והלא בשנה אחת

מתו . מרים מתה (ד) בעשרה בניסן . ואהרן באהר באב . ומשה רבינו בו'

(ה) אדר . אלא יום שמת משה נסתלקו שלשתן ולא חזרו . מן המן שלקמו בו'

באדר

יד יוסף (ה) קדויון דף ג"ח ר"ס דף י"א סיפא י"ג מוספתא דגיטא פסק י"א . ילקוט מנחמה סדר

ואתחנן : (ב) ככס ותנחומא כדר חזור . וריש סדר נענדנר ובמדבר רבא פ"ג פסק א

דחגיגות מדרש חכמי סוכה הכמות נסים . סוספתא סיטא סי"א . זוכר סדר למר . ילקוט ישעיהו קט"ז ס'

(ג) סגרי ח"ב סיפא ש"ס : (ד) לעיל פסק ע' ובס"ף מגילת תענית : (ה) ילקוט יחזקאל ריש פסק

יחזקאל עין ס ספחא מנחום דף ג' ובגמרי פסק ע"פ ובגמ' א"ח ס' ר"ז' ובנוכר יפרו ובנוכר סדומא

עץ יוסף

עץ יוסף

פרק י

מלמד (שבז' באדר נולד בו) . שה"ק היום

מלאו ימי ושנותי שהכב"ה ממלא

טעתיכם כל דיקוים מיום ליום ומחדש לחדש .

כרי דבז' אדר נולד משה דהא מת ניום שנוול

ומנין שמת ביום ו' אדר שנאמר וימת בו' :

(ויבכו בני ישראל שלשים יום) . שמדו בערבות

מואב לבני . ומשנאס יחושע לכס יען הכינו

לכס זדה ג' ימים ובסלימי עברו את בירדן

דכחיב צמוד שלשת ימים וכחיב בעשור לחדש

כראשון לא ליג למשרע וס' ו' בניסן וכ"ג

דאדר למשרע הוא שנעה צאדר ששה ימים

עברו ממנו ופסחים ושליש הרי כ"ט שאדר

חסר טוא (רס"י) : (שנאמר וישבית המן ממחרת

בו) . אלמא דעד י"ז ניסן כוב להו לישראל

מן . ומה ח"ל ובני ישראל אכלו את המן וגו'

עד צואס אל ארץ נוסבת היינו ארץ סיחון

ועינ . ובהאי קרא נשי' מכיזס את סמן אכלו

עד צואס אל קיה ארץ כענן היינו סיף ארץ

כענן (וכמו שכחנו החום) צקידושין דף ל"ח

ע"א ד"ה עד צואס) אלא יום שמת משה פסק

המן מליד ועדין היו אוכלין מן המן שבכל"ה

עד שנאלו אל קיה ארץ כענן דסיינו עד שעבר

בארר היו אוכלין עד ט"ז בניסן שנאמר (יהושע ה) וישבות המן ממחרת באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא • מה ת"ל (שמות י) (ו) ובני ישראל אכלו את המן וגו' עד בואם אל ארץ נושבת • יום שמת משה אותו היום פסק המן מליוד • עד בואם אל קצה ארץ כנען. אותו היום כלה המן שבידם • הרי ארבעים שנה חסר שלשים יום ושלשים יום שהיו אוכלין עונה שהוציאו בידם סמצרים שהיה יפה להם כמן :

פרק יא

והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון (יהושע ד) (ה) ונטלו להם מחוץ י"ב אבנים והניחום תחת מצב רגלי הכהנים • ונטלו להם עוד מן הירדן י"ב אבנים והניחום בגלגל בקצה מזרח יריחו [כמו שצוה אותם לאמר שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הבין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם וגו' וכתוב ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל • כיון שעלו מן הירדן באו להם אל הר גרזיים ואל הר עיבל שבשמרון שבצד שכם שבאצל אלוני מורה שנאמר (דברים יא) הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש וגו' • אמרו ישראל ברכות וקללות והסדירות על הסדר (כמו שצוה אותם לאמר שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הבין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם וגו' וכתוב ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל

יד יוסף (ו) נזיר דף יד ע"א • קדושין לה • מוספא דמיעז ספק יא • סגרי ח"א ספקא כ"ע • ילקוט יוסע קטיל ס' ועיין במילתא סדר בשלח פרש"ו • ע' מוספא סוגס סלק מ'

עין יוסף

עין יוסף

הא הירדן • ועדיין אין אני יודעים באיזה יום פסק המן שכליכם • לזה כתב וישבות המן ממחרת הפסח וגמלא שאכלו עד ט"ז בניסן • והא דכתוב ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה משמע שאכלו ארבעים שנים שלימים • לזה אמר ושלשים יום שהיו אוכלים עינה כו' היום יפה להם כמן (הנר"א) :

הכהנים שגרו לכרית מי הירדן (מהר"א) :
 (מזרח יריחו כמו שזכר איהם כו') הנר"א :
 (והעברתם אותם עמכם) פירש ונגלגל לנו חזילה : (הקים יהושע בגלגל כיון שעלו מן הירדן) כנ"ל : (כיון שעלו מן הירדן באו להם אל הר גרזיים כו') פירוש כשעלו מן הירדן באו תחלה אל הר גרזיים כו' ועפי שם כל הסדר הכתוב כאן ואחר כך באו בו ביום לגלגל ולנו שם ושם הקימו את האבנים • וס"ל דאבני מזבח סן סן אבני הגלגל שמקורם בנו מזבח בשר עיבל מהאבנים שנטלו מן הירדן • ובקרינו עליו שלמים ואדו בשר וכחצו עליהן הסורה • ולאח"כ נטלו אותן האבנים והביאום לגלגל וסניחום שם לדורות של כל מי שירצה ללמוד יבא וילמוד • ועיין בבבלי ובירושלמי סוטה פ"ו ובלב אכרן שנדפס אלל המקראות גדול ח : (שנשימרו) פי' אלל שומרון : (שנאמר בלא המה כו') ור"ל ולהלן הוא אומר (בראשית י"ב) ויעבור אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה • מה אלון

מזכיר ופסח עשרה אבנים
 פסק יוסע קטיל ס' ועיין במילתא סדר בשלח פרש"ו • ע' מוספא סוגס סלק מ'

פרק יא

והניחום תחת מצב רגלי הכהנים • הנה מדכתב ופסח עשרה אבנים
 קים יוסע בחוד הירדן • באומר הקים לשון קימה נראה שהקימו וקוּסין בחוד הירדן כדי שיראו מרחוק לאות שעיני כל רואה להטלות זכרון הפלא וסכס של קריעת הירדן • ומ"ש תחת מצב רגלי הכהנים פירש כמו עין תחת עין שמתורת מצב רגלי הכהנים ותחתיו סוקמו י"ב אבנים אלה לזכרון שבו באותו מקום היום מצב

בגלגל) ובנו (ב) מזבח ושדרו בשיר וכתבו עליהם התורה בשבעים לשונות שנאמר (סס כו) וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת באר הייבם • וזבחו שלמים ואכלו שם שנאמר (סס) וזבחת שלמים ואכלת שם וגו' • באותה שעה נתחייבו ישראל בחלה ובערלה ובחדש • (י'ו'טע'ה) בעת ההיא אמר ה' אל יהושע • באחד עשר בניסן (סס) ויעש לו יהושע חרות צורים וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות • בארבעה עשר בניסן שחמו ישראל את פסחיהן שנאמר (סס) ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח וגו' • בששה עשר בניסן הקריבו בני ישראל את העומר שנאמר (סס) (ג) ויאכלו מעבור הארץ וגו' אחר הפסח בעשרים ושנים בניסן (סס 1) וסבותם את העיר וגו' ויהי ביום השביעי וגו' רבי יוסי אומר יום (ד) השבת היתה מלחמתה של יריחו ושל עי ושל גבעון היו בתוך ג' הדשים • בשלשה בתמוז (סס) ויאמר לעיני כל ישראל שמש בגבעון דום וירה בעמק אילון וידום השמש וגו' • רבי יוסי אומר יום התקופה היה • למדנו שר"ח שר ניסן של אותה שנה הוא היה יום התקופה • כלב אמר ליהושע (סס יד) בן ארבעים שנה אנכי בשלח אותי משה וגו' ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמונים שנה (ה) הא למדנו ששבעה שנים היו מכבישין • ומנין ששבע שנים היו מחלקין עד שלא התחילו למנות למעשרות ולשמיטין וליובלות ששמונה

יד יוסף (ו) ילקוט יוסף רמז י"ד (ח) קידושין דף ל"ח • (ט) ירושלמי ס"ק דשכ"ח • במדבר כ"ג ס"ב וס' י"ד • ותנחומא סדר במדבר • וילקוט יוסף רמז ט"ז • ובמדבר כ"ג פרש"י כ"ג ס"ו' : (י') זמנים דף קי"ח ע"ב : (כ) ילקוט יוסף רמז כ"ג :

עין יוסף

מורה האמור להלן שם אף אלון מורה האמור כאן שם (מזנה סס) : (בשבעים לשון) נכתב של שבעים אומות וכל הרוצה ללמד יבא וילמד שלא יהיה להם פתרון מה לאמר לא היה לנו מהיכן ללמוד: (באר הט"ב) שר"ל שיהיה מבואר בכל לשון • דאם לא כן באר הטיב לתלמידי : (באותה שעה נתחייבו ישראל בחלה כו') כי בכל המצות החלויות בארץ לא נתחייבו עד שחלקו • אבל בשלש מצות הללו נתחייבו חייבין בכניסתן לא"י • ועיין קידושין דף ל"ו וספרי סדר שלח : (שנאמר ויאכלו מעבור הארץ כו') בקידושין הכי איתא בשלח למאן דלמך מושב כל מקום שאלים יושבים משמע (וספרי' ומושב דכתיב גבי חדש לאו לירושם וישיבה אחא) היינו דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממהרה כפסח • ממהרה כפסח אכיל מעיקרא לא אכול אלתא אקרוי עומר וסדר אכול • אלא למ"ד לאחר ירושה וישיבה נכיל לאלתר ומשי לא פוו דריכי פרש"י שכתבין מן הסן שבליהם דכתיב וזני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה • בואם אל ארץ זבת חלב וספיקא מן פליד וסו' מתחשקין ממן

עין יוסף

שבליהם עד ט"ו בניסן ע"כ • וכיון דהס"ע ס"ז ג"כ לפיל ספק י' דכיון מתחשקין ממן שבליהם עד ט"ו בניסן אי"כ לא מוכרח דרש זה שהקריבו עומר חלה וסדר אכיל וז"ע : (יום השבת ס"י) דייק מדכתיב ויהי צום כשנטיב ביה היריע' או דייק מדכתיב ירושם את העיר וכל אשר בס ולא מנינו שהקריבו אמר לו קן • אלא ירושם עשה כן מדעתו ואמר נשבת לכדנו את יריחו ושבת קדש שנאמר כי קדש היא לכן כל מה שכניסנו בה יהי' קדש שנאמר קודש לה' אומר ה' יבא • ולא יקשה לך איך הרגו ושרפו נשבת • כי מי שזום על השבת הוא לוח זונה לחלל שנה בכניסת יריחו וכן באר פיירת ספרי ישראל גרים עליה ואמרו בקבלה עד רחם ואשי' נשבת וכמו שזום ג"כ להעלות עולות נשבת: (בוא ס"י) יום התקופה כו') כי מתקופת ניסן עד המזוז אינן אלא ב' ימים • ומתמוז עד תקיפת חשתי ג' ימים וספיקא ב"ג כי מר"ח ניסן עד תמוז יש שני חדשים מ'א"י ואחד חסר • ומתמוז עד תשרי ב' החלילים ואחד מלא : (בן מ' שנה אנכי בשלח כו') ר"ל כי דבר המרגלים טיב בשנה השני' לנאחם מארץ מלרים • וארבעים שנה טיב כלב בשלח אומר

(ו) ששמונה מאות וחמשים שנה עשו ישראל על הארץ משנבנסו לה עד ש צאו ממנה (ז) שהן י"ז יובלות שלמין וכן הוא אומר (יחזקאל מ) בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה וגו' אימתי נאמר לו בתחלת היובל ואם (ח) שבעו: עשר יובלות שלמין הן היאך הן יתורין י"ד שנה . אמור מעתה ארבעה עשר שנה שעשו ישראל בגלגל הן שבע שכיבושו ושבעה שחילקו . ואח"כ (יהושע יח) ויקהלו כל עדת בני ישראל שילה וגו' . באותה שעה התחילו למנות למעשרות ולשמיטין וליובלות (סס כג) אז יקרא יהושע לראובני ולגדי וגו' ויאמר אליהם וגו' וגם בי שלחם יהושע אל אהליהם ויברכם . בחזרתן בנו מזבחת גדול למראה . יהושע עשה עמם שמיטה ראשונה . שניה לא הספיק לגמרה עד שמת . בית הבחירה שבשילה היה בנוי בנין יסל אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן . ועשו בו ישראל שלש מאות וששים ותשע שנה וחרב :

פרק יב

(ה) יהושע פרנס את ישראל כ"ח שנה (יהושע כד) ויהי אחריו הדברים האלה וימת יהושע בן נון וגו' ויקברו אותו וגו' . בו בפרק מת אלעזר שנאמר (סס) ואלעזר בן אהרן מת וגו' ויעברו בני ישראל את

יד יוסף (ג) ענין דף י"ב : (מ) זמנים דף ק"ח פ"ב : (ו) אגו . שמואל כג . זמנים דף ק"ב ירושלמי ס"ק דמגילה : (ס) ירושלמי ס"ס זמנים דף ק"ט ע"א . ויקום יוסעף ריש דמזו כ"ב (ה) עין רש"י פסטים י"א פסוק כ"ו :

עין יוסף

עין יוסף

יד שנה אחר שסוכתה סעיר . ואח"כ ויקהלו כל העם שילה . ומסס התחיל משכן שילה (רד"ק רש"י וכנראה) : (וגם כי שלחם) פירש כי שני פעמים שלחם כי בצעם ראשון שלחם וזה אוחס עד הירדן . וכיון שחלקו ראו בני ראובני בני גד שנתחשש פמליהם שלו חזרו ולוו אותו ואח"כ שלחם פעם ג' ויברכם מפני שחזרו מפני כבודו (כנר"א) וכדאיתא בנ"ר סר' ל"ה ופ"ק דמועד קטן : (שניה לא הספיק לגמרה עד שמת) כי כ"ח שנה סרנס ונסתת כ"ח מת נמלא שלא השמיט אותה שמיטת (כנר"א) : (שפ"ט סנה) פירש ש"ן שנה עד שנה השנייה ליסתח (וכמו שכתבתי לקמן ברש"י פירק ט"ו) וד' שנים של יסתח שנחשירו . וז' של אבנן . ותשעה של אילין . ושבעה של ענדון . וי"ט של שמאון . ול"ט של עלי . הרי שפ"ג . לא מסן י"ד שכבשו ושחלקו שבאיתו זמן היה סארון בגלגל הרי סס"ט . כי כלל זה נקיש בידך כי כל השנים הללו מקושטים ולא שלמים . ושנה ראשונה של אבנן היא שנה שלחם ליסתח . ושנה אחרונה של אבנן עתה לאילין . לכן אין מובין לאבנן אלא ס' . ושנה אחרונה של אילין בשל ענדון ושל ענדון בשל שמאון . ושל שמאון בשל עלי . ושל עלי בשל שמואל :

משה . וליח שנה אשר הלכו משם עד נחל זרדי ובאותה שנה נכנסו לארץ ישראל נמלא א"ן אלא פ"ח והיא אמר ועתה הנה אבני כיום בן ס"ה שנה פ"ב שו' שנים היו מכבשים והיה כלב באותה שנה בן ס"ה : (ששמונה מאות וחמשים שנה כו') והיינו משיאלו ממלרים עד תחילת בנין בית המקדש היה ד' מאות ושמונים . לא מהס ארבעים שנה / היו במדבר נשאלו ת"מ . וח"י של הבית . הרי ביחד תת"ג . והיינו שהשבעה שנה שנבנסו בהם הבית הם בכלל הח"י שנה : (ואומר בעשרים וחמש שנה) כנ"ל (כנר"א) : (לנוחותיו בראש השנה וגו') כפסוק לחדש בארבע עשרה שנה אחרי אשר סוכתה סעיר וגו' וד"ל שהפסוק הזה אומר כי י"ד שנה אחר חורבן היה תחלת יב' כמו שאמר בראש השנה בעשור לחדש וא"יזו היא שנה שר"ח שלה בעשור לחדש הוי אומר זו שנת היובל לא וחסוב משנכנסו ישראל לארץ חי אחת מולא י"ד שנה אחר חורבן תחלת יובל אלא באותה שנה שסוכתה סעיר . אפ"כ צריך לומר שו' שנים כבשו וו' שנים חלקו . נמלא היו בא"י י"ד שנה מד שלא החילו למנוח למעשרות ולשמיטות וליובלות (כי ישראל לא מנו למעשרות ולשמיטין וליובלות מד אחר שחלקו) ונמלא כלם היוכל

את ה' וגו' אשר האריכו ימים (ב) ימים האריכו ולא שנים . ואחריו עתניאל בן קנז (ג) ארבעים שנה . צא מהן שני שעבוד של כושן רשעתים שמונה שנים . בימי כושן רשעתים (ד) היה פסלו של מיכה שנאמר (סופטים יח) ויקימו להם בני דן את דפסל וגו' (ה) ובימיו היתה פלגש בגבעה (סס יט) ויקם וילך ויבא עד נבח וגו' ויאמר אליו אדניו וגו' . ואחריו אהוד בן גרא שמונים שנה (ז) צא מהם שני שעבוד עגלון מלך מואב י"ח שנה בימיו היה שמגר בן ענת בסוף ימיו . אותו הפרק בימי עגלון היה (רות א) ויהי בימי שפוט השופטים וגו' ושם האיש אלימלך וגו' יצאת אלימלך וגו' ואומר (סס) אל בנותי וגו' ואומר (סופטים ב) בכל אשר יצאו יד ה' היתה בם . נחשון בן עמינדב מת בשנה השנית לצאת בני ישראל מארץ מצרים (ח) שלמון היה כבאי הארץ וכת אתר יהושע וגם כל הדור ההוא . ואלימלך (י) אחיו של

יד יוסף (ב) שנס פרק סאריג . ילקוט יבושע רמז ל"ב : (ג) ילקוט סופטים רמז ע"א (ד) ילקוט סופטים סס ועיין רש"י סופטים י"ו א' . (ס) מד"א ח"א ס' י"א ילקוט סופטים רמז מ"א : (ו) ילקוט סופטים רמז מ"ב . (ז) ילקוט סופטים רמז מ"ב : (ח) כדעת רבי יבושע כיום רבס ססיק ועמס כפי אל תיראי : (ט) ילקוט סופטים רמז מ"ב .

עין יוסף

פרק יב

עין יוסף יבושע ובני ישראל ובכלל מלך ירושלים אחד . ואמר ואת היבוס יושב ירושלים לא יכלו בני ישראל להוריסם וישב היבוס יחד בני יהודה בירושלים . הכס כי לקחו בני ישראל ויהודה ירושלים בימי יבושע . לכך מודת לין שלא נכבשה עד דוד . ונראה כי לא נתיישבה ירושלים מישראל כל כך אף על פי שהוכבשה לפי שהיה היבוס עדיין שם . וכלו ונערו כשעברו נכח יבוס היה ערב . ודומה כי מפאת היבוס היה דרכם לא מפאת ירושלים שהיו בה ישראל . ואם צא ללון שם בערי היבוס היו סוגעים תחלה . ואמר לו נערו נאורם אל עיר היבוס הוצא ונלין בה . ואמר לו אדוניו לא נסור אל עיר נכרי עכ"ל : (בכל אשר ילאו) סי' דהיינו באותן הנשים אשר ילאו מארץ ישראל לחוץ לארץ היתה צם יד ה' וזה אלימלך (בגד"א ורש"י ורד"ק) . ולדברי הס"ט נריך ליישב הסוף ססיק יד ה' היתה צם לרעה כאשר דבר ה' וכאשר נשבע ה' להם . סיכן דבר . ואולי ארור אהם בנאחך . או ובנויים ההם לא תרגיע (כלי יקר) : (נחשון מת בצגס שניה) כי לא סוכר אוחו אלא במסע ראשונה ובמסע שניה לא הוכר אלא מת . בקברות החאוס כי היה מהקלגים שבמחנה (בגד"א) ועיין ברבם ובתנחומא סוף סדר בכעלותך : (שלמון היה מבאי הארץ) כי בנו של נחמן הים : (וישר אבימלך

רלא שנים . שנעשו על שמתללו בהסדרו של יבושע ע"ה . ובגמרא פריך אם כן למתן ירבו יתיכס ימים אין שנים לא . ומשני צרכה שאני : (לא מהן שני שעבוד של כושן רשעתים) אע"ג דכתיב ותשקיט הארץ ארבעים שנה . לא קאי על הארבעים אלא הכי פירושו מן המעשה דהיינו מהתחיל כושן לשעבוד עמלק היה ארבעים שנה ומהן היה השקטה . אבל לא כל הארבעים שנה היה ההשקטה וכן נבולס חוץ מגדעין (בגד"א) ועיין לפי ס"ה בעין : שנאמר ויקימו להם כו') פירש שבאותו זמן לא נשלו עדיין בני דן חלקם . נמצא שהיה חיקף אחר עות יבושע . אותו זמן היה שעבוד כושן רשעתים (בגד"א) : (ויאמר אליו אדוניו) ר"ל שנאמר שם ויבא עד נובח יבוס היא ירושלים וגו' ויאמר כעור אל אדוניו לכה נא ונסורה אל עיר היבוס הוצא ונלין בה . ויאמר אליו אדוניו לא נסור אל עיר נכרי אשר לא מבני ישראל . הכי למדנו שעדיין לא נכבשה ירושלים שאם היה נכבשה למה לא נכבשו להם . והיך אחר מותו נכבשה ע"כ ז"ל שתיקף אחר מות יבושע היה מעשה פלגש בנבטה (בגד"א) אבל הרד"ק שדי היה נרנא וז"ל ואני אומר כי בימי יבושע נכבשה שנאמר ואלם מלכי הארץ אשר הכה

של שלמון היה אחריו דבורה וברק בן אבינועם ארבעים שנה (כ) צא מהן שעבוד ליבין ומיסרא ב' שנים (105). ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה' וימכרום ה' ביד כרין שבע שנים. וארבעים שנה של גרעון ושבע שני מדין לא עלו מתוכן (סס ע) וישר אבימלך על ישראל וגו' (סס) ויקם אחרי אבימלך וגו'. תולע בן פואה וגו' וישפוט את ישראל עשרים ושלש שנה. אחריו יאיר הגלעדי כ"ב שנה. צא מהן שנה אחת שעלתה לזה ולזה (סס) ויוסיפו בני ישראל וגו' ויחר אף ה' בישראל וימכרום ביד פלשתים וביד בני עמון וירעצו וירצצו את בני ישראל וגו' שכנה עשרה שנה עד השנה השנית ליפתה (ל) ובשנה השנית ליפתה אמר למלך בני עמון (סס יא) כשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובערעור ובבנותיה ובכל הערים וגו' שלש מאות שנה ומדוע לא הצלתם בעת ההיא. עשה יפתה ששה שנים. אבצן מבית לחם שבע שנים [אילון הזבולוני עשר שנים. עברון בן הלל שמונה שנים] צא מהן שנה אחת שעלתה לזה ולזה (סס יב) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויתנם ה' ביד פלשתים ארבעים שנה. עשרים שנה מימי יפתח ועשרים שנה בימי שמשון :

פרק יג

ערי פרנס את ישראל ארבעים שנה (ח) ויום שמת בו עלי (תהלים עט) ויושע משכן שילה ויסאם באהל יוסף וגו'. ויתן לשבי עוון (קמזל א) ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים ויקראו פלשתים וגו' (סס ז) ויבאו אנשי קריית יערים וגו' ויהי מיום שבת הארון וגו'. צא מהן שבעה שנים שמלך דוד בחברון יד יוסף (י) לקמן ריש פרק ע"ו. ועיין רש"י פופטים י"א ספוק כ"ו : (ה) זמנים דף קי"ח פ"ב :

עץ יוסף

(הארון) בקריית יערים וירכז הימים ויהיו עשרים שנה : (לא מהם שנבע שנים שמלך דוד) ז' לאו דוקא דהא דוד מלך נחנרון שנבע שנים וששה חדשים כדכתיב בשמואל ב' ב'. אלא ה"ק לא מהן מן הסנבע החדשים ומן העשרים שנה. ז' שנים וששה חדשים שמלך דוד נחנרון : (לא מהם עשרה לשמואל בעלמו ואחד לשמואל ושאלו זב' לשאלו בעלמו. זו נפרק חרבה נוב צאו להם לנצטון) כ"ל (הגר"ם) וכן הוא בזמנים דף קי"ח פ"ב. וכן גרס שם רש"י. וכתיב פירושו לדוחם שנה ששאלו להם מלך היא שנה עשירית לשמואל כרמתי. ושנה אחת חלכו שמואל ושאלו יחד. שהיה שאלו הו"ך אחר ע"ת שמואל עד שסרח נחמשה אנו וסר שמואל מפלוגי כדכתיב (שמואל א' ט"ו) ולא יסף שמואל לראות את שאלו וגו' ומלך סיב שאלו שתי שנים בזכות חלתו של שמואל כדאיחא נחמשיית דף ה'. ושנע שנים ושנבע חדשים שמלך דוד נחנרון על יבוסה. ואחר זה נסהמליכוסו כל ישראל

עץ יוסף

אבימלך על ישראל) ג' שנים : (אבצן מבית לחם ז' שנים אילון הזבולוני עשר שנים טנדון בן כלל ח' שנים לא מהן) כ"ל (הגר"ם) : (לא מהן שנה אחת שעלתה לזה ולזה) סי' שעלתה לאבצן ולאילון ולטנדון ולשמון. וכמו שכחתי לעיל סוף פרק י"א פ"ט סכיו כלם שנים מקוטטות : (ביד פלשתים) מ' שנה כ' שנה כו' ר"ל ארבעים לפלשתים הם מן אחרי יפתח עד אחרי שמסון. וסכ' ה' דאבצן. ט' דאילון. ז' דטנדון. י"ט דשמסון. ועיין לעיל סוף פרק י"א מ"ט ותצין :

פרק יג

עלי

פרנס את ישראל ארבעים שנה) כדכתיב (שמואל א' ד) וכוה שפט את ישראל ארבעים שנה. וכבר כחתי בסוף פרק י"א שאלו ארבעים שנה היו מקוטטות ולא נחשב לשנות סדורות אלא ל"ט : (ויתן לשבי עוון) זה הארון כדאיחא נשוח"ט ובילקוט : (עיוה שנח

בתכרון על יהודה נשתייר שם י"ג שנה צא מהן אחר עשר לשמואל בעצמו וב' לשמואל ושאל [צא (ב) מהם עשרה לשמואל בעצמו ואחד לשמואל ושאל וב' לשאל בעצמו - בו בפרק הרבה נוב ובאו להם לגביעון] (סס) ויהי מיום שבת הארון וגו' בתחלת אלו העשרים שנה הביאו את אוהל מועד לנוב ו'אעפ"י שהיה ארון השם בקרית יערים (ג) בנוב היו מקריבים כל י"ג שנה והמשיש שנה בגביעון בסוף עשרים העלה דוד את ארון ה' מקרית יערים אל בית עובד אדום הגת' (שמואל ב') וישב ארון ה' בית עובד אדום הגת' שלשה חדשים וגו' - הא למדנו שלא נתברך עובד אדום אלא בעבור ארון האלהים (סס א' ג) - בן שנה שאל במלכו וגו' שמואל אמר לשאל בשעה שמשחו (סס י) וירדת לפני הנגל וגו' ירד

יד יוסף (כ) ילקוט שמואל א' רמז ק"ג זכמים דף ק"ח ע"ב פמורס דף י"ד ט"ז ועיין אגדת שמואל ס"ף ס' י"ב : (ג) זכמים דף ק"ח ע"ב : (ד) עיין כינושמי ס"ק דמגלס - ילקוט שמואל א' רמז ק"ט :

עין יוסף

ישראל עליהם הביא את הארון מקרית יערים עיר דוד כרי עשרים : (כל י"ג שנה) דהיינו עשרה שנים של שמואל ושנה של שמואל ושאל וב' של שאל - שהמונה כנחשת שעשה פסע במדבר היקבע בגלגל ואח"כ הוקבע בשילה - חרנה שילה ימי עלי הוקבע בניב - חרבה נוב זימי שאל - הוקבע בנגעון - ולכן אפ"ס ססיה הארון במקום אחר מכל מקום זקרינו במקום שמד המסכן : (ומחשים סנה בנגעון) דהיינו ארבעים של דוד ועשרה של שלמה ותחלת שנת י"א נגמר בית המקדש (בג"א) - ובזכמים דף ק"ח ע"ב וכירושלמי פ"ק דמגילה א' בניב ונגעון עשו חמשים ושבע שלש עשרה בניב וארבעים וארבע בנגעון - משום דלא חשב סס אלא כשלשה שנים שמלך שלמה לפני החלת בנין הבית - ואפ"ס שנשבע שנים של בנין הבית נ"כ הקרינו בנגעון ופ"כ לא פליגי אלא שסס בנגמרא ר"ל לכוזיח שילה היה שלב מאות וששים ותשע וכביאו רחיה לום מדכחיב (מליכס א' ו') ויהי בשמונים שנה וד' מאות שנה ליאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' ויבן הבית לה' וכשתמנה ימי א"ע שנמדבר מ' שנה חסר אחת (מאוס שנשנה שניה היקס המסכן) ובגלגל י"ד שנה ובנוב י"ז שנה - ובנגעון עד החלת בנין הבית מ"ז נמא בשתיירן לשילה שלש מאות וששים והשעה - אבל בנגמרא מודה בנגעון הקרינו עד שנמאר הבית ונמא שחמשים לגביעון : (הא למדנו שלא נחנך כו') ק"ק הא כתיב מפורס שם ויגד למלך דוד לאמר בך ה' את בית עבד אדום ואת כל אשר לו בעבור ארון האלהים - ונראה שנאמת קאי כסדר עולם על פסוק ויגד למלך דוד וגו' - ומשום שקשה דנחלה אמר וישב ארון ה' בית

עין יוסף

ע"כ אדום וגו' ואח"כ אמר ויגד למלך דוד לאמר בך וגו' בעבור ארון האלהים - למע לא אמר בעבור ארון ה' - לכן אמר כס"ע כא למדנו שלא כו' - וכוונת דבריו למע דאיתא במכילתא וינרך ה' וגו' מפני החרעמות שאמרו הארון הוה של פורענות - הוא ככס את טוהא ואנשי בית שמש - לפיכך ידעו שהוא של כפרה שנאמר בך ה' את בית עובד אדום וגו' בעבור ארון האלהים שהיו מתרעמים עליו - וכוה מוכן אומרו האלהים לרמוז סיבת החרעמות על שנעשה דין צפוא ודין באנשי בית שמש - וזה שאמר כס"ע למדנו שלא נחנך עובד אדום אלא בעבור ארון האלהים שהיו מתרעמים עליו שהוא של דין : (שלא נחנך כו') ובכרתו לפי דעת הבבלי נרכיח פ"ק הוואה הוא שאסא עובד אדום ושמונה כלותיו ילדו שסס בכרם אחד ולפי דעת כירושלמי יבמות פ"ק החולץ ובמדבר רנב פ"ד הוא דאסא ע"כ אדום ושמונה כלותיה ילדו ב' בכל חדש דהיינו שהיחס סמאה ז' וסכרה ז' ויולדת - סמאה ז' וסכרה ז' ויולדת : (בן שנה שאל במלכו כו') לפי הפסח בן שנה פירש אז כשהיו הדגרים אלא שהיה שמואל נחדיש המלוכה שנה היה לו מחאה מלכותו וסחי שנים מלך אח"כ - כי בנשה רבאונה עדיין לא סיחה מלכותו נכונה דכתיב ויבואה ולא הביאו לו מנחה - ואותה שנה חשב לשמואל ולשאל - אבל כשהיה כבר שנה במלכו וככה את נהש העמומי אז חדשו המלוכה ומלך מלוכה נכונה ב' שנים (רד"ק ובג"א) : (שמואל אמר לשאל בשעה שמשחו וירדת לפני בגלגל וגו') שבעת ימים תוחיל

ירד שנה ראשונה והבה נחש העמוני ומשחתו ישראל • שניה ירד ולא שמר
הבטחתו (סס יג) ויאמר שמואל אל שאול נסבלת לא שמרת וגו' • ואותו הפרק
נמשח דוד שנאמר (סס ו) ויאמר ה' אל שמואל עד מתי וגו' • ואה"כ (סס) ויקח
שמואל את קרן השמן וגו' • והוא היה בן (ה) כ"ט שנים (סס) ורוח ה' סרה מעם
שאוּל (סס יח) ויהי שאול עוין את דוד (בו בפרק חרבה נוב ובאו להם לנבעון).
כל ימיו של שמואל הרואה אינן אלא נ"ב ועוד • שנאמר (סס א) ועלי הבהן ישב
על הכסא וגו' והיא מרת נפש וגו' (ו) באותו הפרק נתכנה להיות שופט ואומר
(סס ד) והוא שפט את ישראל ארבעים שנה • נשתיירו י"ג שנה צא מהם שנה
אחת לעיבורו (ואחד) עשר שנה לשמואל ושנה אחת לשאוּל [ולשמואל • וב'
שנים לשאוּל] הרי נ"ב שנה שמואל סת לפני מיתתו של שאול (ז) ארבעה חדשי'
שנאמר (סס כז) ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וארבעון
הרשים

יד יוסף (ס) וינקוט שמואל א' רמו קל"ט גרס בן כ"ח : (ו) וינקוט שמואל א' רמו קל"ט • פיין רש"י
שמואל א' א' פסוק כ"ב : (ז) אגדת שמואל סרק א' : (ח) פיין רש"י שמואל א' כ"ו פסוק ז' :

עין יוסף

נשלמו השלשים שנה • וזהו כוונת בעל ס"ע שאמר
וכוהו סיה כ"ט שנים • לתרץ קשיא הניל : (בו
בפרק חרבה נוב ונאלו להם לנבעון) כל זה
מיוחד סה ומקומם לעיל כאשר כתבתי לעיל :
(באותו הפרק נתמנה להיות שופט) מדכתיבי ישב
חסר מלמד שבאותו הפרק נתמנה להיות שופט
כן הביא הכלי יקר בשם מאמר חז"ל : (לא מהן
שנה אחת לעיבורו) כתב הגר"א שלא נרמזין להי'
דכא ימי עיבורו כיה ששה חדשים ושני ימים
שאמר ויהי לתקופת הימים מיעוט תקופות שנים
מיעוט ימים שנים כמאמר חז"ל (הגר"א) אלא
חשבוני הני"ב ועוד של שמואל הוא כד-שתיכף
שנתמנה עלי כהעברה הזה • וימי עיבורה ששה
חדשים ושני ימים • הרי כשמה עלי הים לשמואל
ל"ט שנה ומחנה • ועשר שנים לשמואל בעלמו •
ושנה אחת לשמואל ושאוּל • הרי חסדים וחזי •
ואח"ז מנך שאול ב' שנים • ושמואל סת לפני
מיתתו של שאול ד' חדשים הרי נ"ב שנה ומנך
ב' חדשים חייו של שמואל • ומ"ט נשתיירו י"ג שנים
פירש נשתיירו י"ג לתלמות שנינו של שמואל עד
נ"ב שנה ועוד • ור"ל י"ג פחות משש : (ימים
זארבעה חדשים) וכבר רש"י ז"ל מיעוט ימים
שנים • ואי אפשר לפרש ימים זה שנה • שהרי
לא הלך דוד אלל אביס עד שמה שמואל • ושאוּל
לא מלך אהר מיתתו של שמואל אלא ד' חדשים
כמו ששינוי בס"ע • וכן כתב הרד"ק ארבעה
חדשים וימים ר"ל ימי מספר מחדש כחשיש •
בן

עין יוסף

תוחיל עד צואי אליך והודעתי לך את אשר
מעשה • וכתב הרד"ק שנתת ימי' תוחיל כלומר
מיום הסרדי מתך בגלגל וזה סיה לאחר חידוש
המלוכה שביס שפירש שמואל משאלו שם בגלגל
אמר לו שיוחל לו שנתת ימים י"ד שיבא אליו יומם
שאמר לו זה בדבר שמה ולא המתין לו עד
שיבס בגלגל ויפיר ממנו שיאמר לו אז ו' ימים
תוחיל עד צואי אליך • מפני שמה כשדבר לו
בדבר המלוכה רמו לו צוה בדבר אם החקיים לו
המלוכה אם לאו שוה הוא מלוה ראשונה שזוה
ואם יעמוד כס החקיים בירו המלוכה ואם לאו
לא החקיים • לשיכך אמר והודעתי לך את אשר
העשה כלומר אז אודיע אותך מה יהיה ממלכותך
שכל' וזהו שסיים בס"ע סיה ירד ולא שמר
הנפחתו ויאמר שמואל כו' : (ואותו הפרק נמשח
דוד) ר"ל אחר מלחמות עמלק : (וכוהו סיה בן
כ"ט שנים) כיה בשמואל ב' ה' כתיב בן שלשים
שנה דוד במלכו וארבעים שנים מלך • בחזרון
מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים
וצירושלים מלך שלשים ושלס שנה על כלי ישראל
ויסודה • והנה לפי חשבון הכתוב הם שבעים
שנה וששה חדשים • וע"כ נ"ל כי מה שאמר בן
שלשים שנה דוד במלכו לא היו שלמים אלא
שנכנס בשנת השלשים ששה חדשים והמלכות
שאלך היו ארבעים וחזי כנזכר בפסוק וזהו שלא
אמר בן שלשים שנה דוד כשאלך אלא אמר
במלכו לרמזו שחלום השלשים הוא במלכו ר"ל
בנקת ימי מלכו ששם ששה חדשי' ממלכו-שנמלכו

הרשים (שמואל ב ב) ויהי אחרי כן וישאל דוד בה' לאמר וגו' (סס) בן ארבעים שנה איש בושת במלכו וגו' ושתי שנים מלך בירושלים וגו' נמצאת מלכות ישראל במלה חמש שנים (סס ה) ויבאו כל וקני ישראל אל המלך חברונה. אותו הפרק נמשה עוד דוד בן שלשים דוד במלכו וארבעים שנה מלך (סס ה) :

פרק יד

(ד"ה א טו) **יידקי** דוד וקני ישראל ושרי האלפים וגו' ויבאו את ארון האלהים וגו' ויכל דוד מהעלות העולה והשלמים ויברך את העם וגו' ויהלך לכל איש ישראל וגו' ביום ההוא אז נתן דוד בראש להודות לה' וגו' . (א) בשחר היו אומרים (תהלים קה) הודו לה' קראו בשמו וגו' עד אל הגעו במשיחו וגו' . ובין הערבים אומרים (ד"ה א טו) שירו לה' כל הארץ וגו' עד ואמר כל העם אמן והלל לה' . וכך היו אומרים ארבעים ושלוש שנה לפני הארון . עד שהביאו שלמה לבית העולמים . בברוח דוד מפני אבשלום בנו היה אביתר עומד עד שעלה במעלה הזתים ושאל באורים ותומים (ב) ונסתלק אביתר מן הכהונה גדולה ונכנס צדוק תחתיו והחזירו את הארון למקומו . אבל אהל מועד שעשה משה במדבר וכזבח הנחשת שעשה בצלאל ומנורה ושולחן ואש שירדה בימי משה היו בבמה בגבעון (ד"ה א ב) ואת צדוק הכהן ואחיו הכהנים לפני משכן ה' בבמה אשר בגבעון וגו' (סס) ועברם הימן וגו' וכך היו עושין כל חמשים שנה בגבעון עד שבאו לבית העולמים (שמואל ב טו) ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר

יד יובק (א) ילקוט שמואל ב' רמז קמ"ב וילקוט מלכים א' רמז קפ"ח : (ב) יומא דף ע"ג ע"ג ופיין רש"י ש"כ פ"ו פסוק כ"ד :

עץ יוסף

לפיכך היו מחליקים (הנר"א) : (וכך היו כל ארבעים ושלוש שנה כו') שהיבך כשמלך דוד על כל ישראל לקח הארון מקרית יערים ועמד בצנית עיבד אדום ששם חדשים ואחר כך הביאו דוד אל המקום אשר הכין לו . ועמד שם שלשים ושלוש שנים פחות מעט של דוד . ויותר מעשרה שנים של שלמה עד שנגמר הצנית בשנת י"א למלכות שלמה . וכביאו שומים לבית קדשי קדשים : (גשאל צאורים וחומים) ולא נעסו . ויסתלק אביתר מן הכהונה כדכתיב (שמואל ב טו) ויעל אביתר שפירצו ויעל מן הכהונה גדולה כי הכנס השואל בראש מהלכש בגנדי כהונה ורוח הקודש לזבחות ויודע לפשיב ע"י האורים . ואביתר לא נעסו שהים מצית עלי וכניש עת שקודחו ק'לח ה' לבית עלי . ונכנס צדוק שהים מפנחס לקיים מה שנאמר וביחס לו ולזרעו אחריו וגו' . אלא שלא נשאר צדוק גדלין עד תולדך שלמה שנה המעון הוא כהן"ק לקיים והנסת צר מעון וגו' שאז יגדש שלמה את אביתר מהיות כהן וגו' (רד"ק) : (והחזירו

עץ יוסף

(בן ארבעים כו') והא דלא חשיב אחוה עם צני שאל . כי לא היה ראוי לילך למלחמה . וזה פירש הפסוק מכן עשרים שנה ומעלה כל יולא לנא פי' סיכוי דוקא מנן עשרים שנה ומעלה ויכיה ג"כ ראוי לנכא לנא אבל אש לא היה ראוי לילך למלחמה אף אם היה מנן עשרים שנה ומעלה לא היה מן הפקודים . לפיכך לא נזכר עם אחיו . אבל צ"ה הוא נזכר בבני שאל והא אשנבל (הנר"א) : (ונמצאת מלכות ישראל בשנה כו') כי דוד מלך על יהודה שבע שנים ושש חדשים ואיש נוסח לא מלך רק ב' שנים . הרי בשלוש מלכות מישאל חמשה שנים ושש חדשים . ובעל סדר עולם לא חש להזכיר רק השנים השלימות :

פרק יד

בשחר היו אומרים כו' וצין הערבים היו אומרים כו' פי' בתהלים לא כתיב אלא עד במשיחו וגו' וצ"ה כתיב עד והלל לה'

ויאמר אבשלום וגו' (סס) כי נדר נדר עבדך וגו' היא שלשים (שבע) [ושש] למלכות דוד . רבי נהוראי אומר משום רבי יהושע מקץ ארבעים שנה לקץ ששאלו ישראל את המלוכה היא שנת עשירית לשמואל הרואה . מיכן אתה מחשב שבן (ג) שנים עשר שנה היה שלמה במלכו (סס ב יב) וישלח ביד נתן הנביא וגו' . באותו הפרק (סס ב יג) ויהי אחרי כן ולאבשלום בן דוד וגו' (סס) ויהי לשנתים ימים וגו' (סס) ואבשלום ברת וגו' ויהי שם שלש שנים הרי חמש (סס יד) וישב אבשלום בירושלים שנתים ימים ופני המלך לא ראה . הרי שבע (סס כא) ויהי רעב בימי דוד שלש . הרי עשר (סס כד) וישומו בכל הארץ ויבאו מקצה תשעה חרשים וגו' . הרי אחד עשר שנה . ובשנה האחרונה התקין דוד המלך משמרות כהונה ולויה והסדיר את כל הבית . ובתיב (ד"ה א כו) בשנת הארבעים למלכות דוד נדרשו וגו' :

והימים

יד יוסף (ג) נזיר דף ס' ע"א תעורר דף י"ד פ"ג כרש"י וחס' . וירושלמי פ"ק דמסעי . כפ"ר פרש"י ע' . וילקוט שמואל כ' רמז קמ"ט : (ד) עיין רש"י מלכים א' ג' סקוק' :

עץ יוסף

את הארון למקומו) שכשאהם שלא נעשה ע"י אביתר נחן אל לבו אולי יוחם הסתרת פנים מאביתר עמו . או מפאת דוד . ואש"ס שנגלה אש"כ ע"י זדוק כוף כוף לא מסמנא עילתא . ולכן אמר השב את ארון האלהים בעיר (כלי יקר על כ"ר) : (היא שנת שלשים ושש) כ"ל (סג"א) וקוישא ביה . וכא ביה שנת שלשים ושש . ור"ל לא שלמים שלשים ושש . סברי ביה אש"כ ג' שנים רעב . ושנה שמנה את ישראל . ושנה שתקן משמרות כרי' ה' שנים ומשני רבי נהוראי אומר משום רבי יהושע מקץ ארבעים שנה לקץ ששאלו ישראל את המלוכה היא שנת עשירית לשמואל הרואה . והעמיד

ענף יוסף

מקץ מ' שנה לקץ ששאלו ישראל את המלוכה איכא למירק מאי עממא להזכרת מנין השנים כאן בשאלתם המלך . ושמה משום דהשתא נלעטרו ישראל במלחמת דוד ואבשלום והכירו כי רעתם זו מלד היות ל"מ והרעו לעשות בשאלתם מלך ולמרוד בהנהגת שמואל הנביא . לכן הזכיר שזה היה בשנת הארבעים שאז הכירו יפה מה שאמר להם שמואל שהרעו בשאלתם . דלא קאי איניש חדעתייה דרבייה עד ארבעים שנה כדאמרין בפ"ק דמוסב' עבודת כוכבים ומזלות (י"ס"ה) :

לכם מלך בשנת י"א לשמואל . הרי עולה חשבון של מ' שנה . כיינו שנת פעשירי של שמואל ששאלו להם מלך . ושנה של שמואל ושאלו ושתי שנים של שאלו בשלמו ודוד מלך בחברון ז' שנים וששה חדשים ועל כל ישראל שלשים ושש לא מהם ממלכות דוד ה' שנים באחרונים שהיה אחר מיידת אבשלום (כיינו ג' שנים רעב ושנה שמנה את ישראל ושנה שתקן משמרות) וכרי נשאר מלכות דוד שלשים וחמשה שנים וששה חדשים . ולקף אותם עם הארבעה שנים שמעת ששאלו לכם מלך עד שאלך דוד . הרי שלשים ושש וששה חדשים . וזהו שאש"כ ויבי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום וגו' שסיו ארבעים שנה מקוטעים ולא שלמות : (וישלח ציד נחש הנביא) ויקרא שמו וידים . ובאותה הפרק ויבי אחרי כן ולאבשלום בן דוד אחות . ויהי לשנתיים ימים ויהיו נזוים לאבשלום וגו' והרג את אמנון וברח לנשור ויהי סס ג' שנים הרי חמשה שנים אחר לירת שלמה . ואש"כ חור אבשלום לירושלים וישב בירושלים שתי שנים . הרי שבע . ויבי רעב בימי דוד שלש שנים הרי עשר שנים . וישמו בארץ ויבואו מקצה ס' חדשים וגו' הרי י"א בשנה האחרונה התקין דוד המלך משמרות הרי שנים עשר . ועיין מ"ש לעיל כוף פרק י"א :

פרק טו

והימים (מלכים א' ז') אשר כלך דוד על ישראל וגו' ואומר (שם) ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית וגו' . (ה) ובשנה השנית ליפתח אבד למלך בני עמון (סופטים יא) בשבת ישראל בהשבון ובבנותיה וגו' שלש מאות שנה וגו' . וכן השנה השנית ליפתח ועד שנבנה הבית מאה וארבעים שנה . וארבעים שנה שהיו ישראל במדבר הרי ד' מאות ושמונים שנה . בהצי הויבל נבנה הבית בשנה הרביעית בשבוע וכן לשלמה שנאמר (מלכים א' ו') ובשנה הרביעית יסד בית ה' בירח זיו ובשנת ה'א בירח בול הוא ההדרש השמיני וגו' (ואת ביתו בנה שלמה י"ג שנה) . (שם ח) אז יקהל שלמה את זקני ישראל וגו' ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל (ב) כלמד שאין השכינה שורה אלא בהקהל . וכן הוא אומר (ויקרא ט) וירא כל העם וירונו וגו' ואומר (שם) ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' . ובמתן תורה הוא אומר (שמות יט) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני . ובבית העולמים הוא אומר (ד"ה ז' ז') ובכלות שלמה להתפלל והאש

יד יוסף (ה) למיל סוף פרק י"ב : (ג) ילקוט מלכים א' רמז קס"ו :

עץ יוסף

עץ יוסף

פרק טו

ובשנה

השנית ליפתח כו' שלש מאות שנה . כי"ד יהושע פרנס את ישראל כ"ח שנה . שעבוד כושן ח' . עתיאל פרנס ל"ב במ"ט ותשקוט הארץ ארבעים שנה וימת עתיאל . לא מהס שני שעבוד כושן ח' שנה . שעבוד ענלון י"ח שנה . אהוד פרנס ס"ב במ"ט ותשקוט הארץ שמונים שנה וגו' ואהוד מת . לא מהס שני שעבוד ענלון ח"י שנה . שעבוד סיסרא כ' שנה . דבורה פרנסה כ' שנה עמ"ט ותשקוט הארץ ארבעים שנה . לא מהס כ' שנה שני שעבוד סיסרא . שעבוד מדין ז' שנה . גלעון פרנס מ' במ"ט ותשקוט הארץ ארבעים שנה נימי נדעון . משמע דנימי נדעון היו כל הארבעים שנה . ששני שעבוד מדין לא עלו מתוכם . משא"כ בזולת דלא כהניב נימי . משום שזירף ימי השלוש עם ימי השעבוד . אבימלך פרנס ג' שנה . חולט ויאיר פרנסו מ"ד כמ"ט בחולט וישפט את ישראל עשרים ושלש שנה וכתיב ויקם אחריו יאיר וגו' עשרים ושתיים שנה . לא מהס שנה אחת שעלתה ליה וליה . שעבוד בני עמון ח"י שנה סך ככל עולם שלש מאות שנה . והי"ח של בני עמון היו עד שנה שניה ליפתח . ולא אמר יפתח כשנת ישראל וגו' שלש מאות שנה : (ומן השנה

השנית ליפתח ועד שנבנה הבית ק"מ שנים) פי' ד' של יפתח . וז' של אבנן . ותשע של אלון . ושבעה משל עבדון . וי"ט של שמעון . ולי"ט של מלי . ואף על נב דכתיב שאבנן ששט ז' שנה ואלון ששט עשרה שנים ועבדון ששט ח' שנה . ושמשון ששט עשרים שנה . ועלי ארבעים . מ"ט לא עולה החשבון אלא כגיל . משום דשנה ראשונה של אבנן היא שנה שעלתה ליפתח . ושנה אחרונה של אבנן עלתה לאלון . ושנה אחרונה של אלון בשל עבדון . ושל עבדון בשל שמעון . ושל שמעון בשל עלי . ושל עלי בשל שמואל . עשרה לשמואל . ואחת לשמואל ולשאלו . ושתי שנים לשאלו בעצמו . וארבעים שמלך דוד . סך הכל קל"ז . ושנים הרביעית שמלך שלמה שהחילו לבנות הבית מן שנה השנית ליפתח ועד שהחילו לבנות הבית ק"מ שנה : (בחזי הויבל כו') כי ארבעה מאות וארבעים שנה היה משכנסו ישראל לארץ עד שהחילו לבנות הבית . הרי ששנה יובלות פחות י' שנה . וי"ד שנים ושחלקו הרי פחות חזי יובל . ומלא שבהזי יובל נבנה הבית : (המודש השמיני וגו' אז יקהל כו') כגיל (הנרא') פירש בחודש השמיני דהיינו כשנמר את בניו הבית : (חלמד שאין השכינה כו') דייקו כן מדכתיב אז יקהל שלמה את זקני ישראל ואת כל ראשי המעות שאיני האבות לבני ישראל אל המלך שלמה . וסרש"י

והאש ירדה וגו' וכל בני ישראל רואים ברדת וגו' ועל אותה שעה הוא אומר (ס"ג) צאינה וראינה וגו' ביום חתונתו (ג) כיום שמונה של אחר שבעת ימי המילואים • (ס"ד) וביום שמחת לבו • ביום גמר בית העולמים • (מלכים א' ז') [ואת ביתו בנה שלמה י"ג] • (ס"ה) ויאהב שלמה את ה' ללכת בחוקות דוד (ד) ארבעה שנים עד שלא התחיל לבנות את הבית • אבל משהתחיל לבנות את הבית (ס"ו) ויקח את בת פרעה ויביאנה אל עיר דוד • באותו הפרק (ס"ז) והדר שמע במצרים וגו' (ס"ח) ויהי ששן וגו' • (ס"ט) ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים וגו' (ס"י) ומוצא הסוטה וגו' ותעל ותצא מרכבה וגו' (ס"יא) והמלך שלמה אהב וגו' • שתמצא יומר (י"מ"ב) כי על אפי ועל חמתי וגו' • (ס"ב) אבל לעת זקנת שלמה סמוך למיתתו שרתה עליו רוח הקודש ואמר שלשה ספרים הללו פשלי שירי השירים קהלת • (י) אחיה אמר לירבעם (מלכים א' י"א) והיה אם לא תשמע וגו' ומה בנה לרוד נתן לו מלכות שלשים ושש שנה על ישראל • לו ל"ג • ולבנו שלשה ואילו זבה ירבעם בן נבט היתה מלכות ישראל מסתיימת בידו לו ל"ג ולבנו שלש • וכן הוא אומר (ס"ג) ואענה את זרע דוד למען זאת • מה ת"ל למען זאת

יד יוסף (ג) כמדבר רבס פרסס י"ב : (ד) ילקוט מלכים א' רמז קפ"ד רש"י מלכים א' ג' פסוק ג' : (ס) שיר סזיחים רבס ס"א סוף סימן י' : (ו) ילקוט מלכים ב' רמז קנ"ז :

עין יוסף

ופרשי לבי ישראל של בני ישראל • ולפירושו ס"ב לו לכתוב נשיאי אבות בני ישראל • לכן פירש בעל ס"ע שכוונת הכתיב הוא כן אז יקבל שלמה את זקני ישראל וגו' והתכלית בקריאת הראשים האלה לבני ישראל היחה כלומר לקבץ כל בני ישראל על ידו • שצדק זקני ישראל בהכרת הוא שיבאו כל בני ישראל לרגלם • כי כן נרדף לגלוי שכינה וירידת האש • וזה נזין גם כן אומר אז יקבל בלשון עמיד • שהיה לו לומר אז הקביל שלמה • אבל כוונת הכתיב כאילו הוא מסורס אז יקבל שלמה לבני ישראל עמיד הוא להקבילם ע"י קריאתו את זקני ישראל ואת כל ראשי הממונת נשיאי האבות • על ידי אלו יקבל לבני ישראל (כלי יקר על גר') : (ביום חתונתו ביום שמונה כו') כדאי"ת כמדבר רבס ס' ל"ב סוף סו"י ביום חתונתו זה א"מ • וביום שמתו לבני זה בית העולמים • ומנין לא"מ שחיתונין היו דכתיב ביום חתונתו להקים את המשכן בלתי כתיב כיצא דעלת בלתי לנגא : (בית העולמים זאת ביהוה שנה ויאהב שלמה) כ"ל (הגרא"ל) : ויתן המלך את הכסף כו' ס"י הוא שמונה כאן השלשה דברים ששעה שלמה שלא כהנין ויתן המלך את הכסף • ומוצא הסוטים •

עין יוסף

והמלך שלמה אהב וגו' (כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן כיום אשר בנו אותה ועד כיום הזה) (אבל לעת זקנת שלמה כו') כן א"י בשס"ט רבס ס"א סימן י' : (ומה צדק) פי' דכתיב שם ובניתי לך בית נאמן כדבריך ויהי לדוד • ועל זה אמר ומה צדק • ומשרש שריתי ס"ה ליתן לו שלשים וששה שנים מלוכה כמו שה"ל לדוד עד המשפט הזה שהיתה צדקת ד' למלכות שלמה שנאותה שנה נשא את בת פרעה : (ומה תלמוד לומר למען זרע) הא כבר אמר יסן אשר עובדי וגו' ומאי אמר חו למען זאת • אלא זה אמר כעד ל"ו שנה שנחתן שלמה לבת פרעה • וזה למען זאת האזן שנאמר בה זאת הפסוק עש מעמתי וגו' לזאת יקרא אשה וגו' (כלי יקר) : (ומה ת"ל אך) עד סוף הפרק כתב הגרא"ל שלא נרשינן לה • אבל הכלי יקר הביא ניסוח סדר פולס ומה ת"ל אך לא כל הימים ארז"ל היתה אף ירבעם אלו זכה קבל מלכות על ישראל לו שלשים ושלש שנים ולבנו שלש שנים עכ"ל • ולי נראה לקיים הטוסחא שלפנינו • והכי פירשו ומה תלמוד לומר אך לא כל הימים • דליכא למשרש אך לא כל הימים אלא ל"ו שני • הא כבר כתיב

זאת . אלא כנגד שלשים ושש שנה שנתחתן שלמה בפרעה מלך מצרים (ומה תיל אך לא כל הימים כבר גלוי היה לפניו שאסא עומד לקלקל) : סליק פרק ט"ו

אחרי ראיתי רוב כלבולי הנוסחאות בשני פרקים , דהיינו פרק ששה עשר ופרק אחרי עשרים ובלתי אפשר לחקנם כל אחד ואחד על מקומו , על כן אסרתי להציג הנוסחא הישנה בפני עצמה והנוסחא אדשה המתוקנת בסני עצמה , ואז יראה הרואה ההפרש שביניהם כרחוק מזרח ממערב .

פרק ששה עשר

נוסחא חדשה

(מלכיס א יא) והימים אשר מלך שלמה על ישראל ארבעים שנה . רחבעם בנו י"ז שנה שנאמר (סס יד) בן ארבעים ואחת שנה רחבעם במלכו ושבע עשרה שנה מלך בירושלים הוי כמה ראה דוד שנה אחת ועשה את התורה הוא ובניו שלש שנא' (ד"ה ב' יא) כי הלכו בדרך דוד ושלמה לשנים שלש . וברביעי מרדו במקום שנאמר . (סס יב) ויהי כהכין מלכות רחבעם ובהזקתו עזב את תורת ה' וגו' . (מ"א י"ד) וגם קדש היה בארץ וגו' . (ד"ה ב' יב) ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק וגו' כי מעלו בה' באלף ומאתים וגו' (מלכיס יד) ויקח את אוצרות בית ה' וגו' (ד"ה ב' אביה

נוסחא ישנה

(מלכיס א יא) והימים אשר מלך שלמה על ישראל ארבעים שנה [סנה] רחבעם בנו (יד) שנה אביה בנו שלשה שנים ובשנת כ' לירבעם בן *אבא כי בן ס' ואחת שנה רחבעם במלכו וי"ז שנה מלך בירושלים הוי כמה ראהו דוד שנה אחת . ועשה את התורה הוא ובניו שנים שלש וברביעית מרדו במקום שנאמר ויהי כהכין מלכות רחבעם ובהזקתו עזב את ה' וגומר . גם קדש היה בארץ וגו' ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק וגו' באלף ומאה כי מעלו בה' וגו' ויקח את אוצרות בית ה' וגו' . וירדוף אביה אהרי ירבעם וגו' ולא עצר כח ירבעם וגו' ואין אתה יודע מי הוא שננפו . אמור

זיל בנו אבא

יד יוסף (י) עיין רש"י מלכיס א' י"א פסוק ל"ט

עץ יוסף

כתיב וזכיתו לך בית נאמן כאשר זכיתו לדוד . וחס ל"ו שנה ולא יותר . וכן כתיב למען זאת כאשר שפס ל"ו . על זה מתוך משום שכבר גלוי לפניו יתנרץ שאסא עומד לקלקל ולא תחזור המלכות אחר סוף ל"ו שנה . ולהכי אמר שאף שלא יחזור המלכות אז . מכל מקום אך לא כל הימים יחס נחלק מלכות בית דוד . כי לימות המשיח חשיב המלכות לדוד :

עץ יוסף

וינסרו ה' וימות : (ואין אחת יודע מי הוא שננפו) הקציה דליכא לטימר שננפו לירבעם כפשיה דקרא . כרי ירבעם קבר את אביה . שהרי ירבעם מלך כ"ב שנה . ואביה מלך בשנת י"ח לירבעם ולא מלך אלא ג' שנים . ואסא נט מלך בשנת עשרים לירבעם . וע"כ אי אפשר לפרש שירבעם נינף אז דאיכ ביחא מיחזו זימי אביה וליחא שדדריבה שירבעם קבר את אביה . ואין לימר דלשולס שירבעם הוא שנינף . ולא פתה כוא שנינף אלא לאחר זה וביינו אחרי מות אביה . דאס קן מ"ט להזכיר נניסחו שביחא אחר זמן רב כאן אלא מעשה אביה . אלא על כרחק דלאביה קאי שמת זימי ירבעם בשן המעשה כה"ל . והא

פרק טז

דע שהפירש הוא על הנוסחא החדשה

ולא פגרי כח ירבעם וגו' . עוד זימי אביה

דכתיב

נוסחא חדשה

נוסחא ישנה

(ג') אביה בנו ג' שנים (סס) וירדוף אביה אחרי ירבעם וגו' ולא עצר (ז) כח ירבעם וגו' ואין אתה יודע מי הוא שנגפו. אמור הרי ירבעם קבר את אביה. ומפני מה נגפו. שהיה עומד ומחסר את ישראל ואומר להם (סס) ועמכם עגלי הזהב אשר עשה גו'. והוא אז לכר את בית אל וראה את עגלי הזהב והניחה לפיכך נגפו הקב"ה (מלכים א' טו) ובשנת עשרים לירבעם וגו' מלך אסא מ"א שנה בימיו שקטה הארץ עשר שנים. בשנת אחת עשרה לאסא בא זרה הכושי והחזיר לאסא את כל הבזה אשר באו שישק מלך מצרים מירושלים ונמלה אסא היא שנת ל"ה לשלמה משבת ויקם ה' שמן לישראל את רוזן בן אלידע. וירבעם מלך כ"ב שנה נדב בנו שתי שנים בשנת שלש לאסא מלך יהודה מלך בעשא בן אחיה על ישראל כ"ב שנה. בשנת שלשים ויש למלכות אסא עלה בעשא מלך ישראל על ירושלים וגו' אפשר לומר בן הלא אסא קבר את בעשא בשנת כ"ו למלכותו ומה תלמוד לומר לאסא כנגד ל"ו שנה שנתחנן שלמה בבת פרעה מלך

אמור הרי ירבעם קבר את אביה. ומפני מה נגפו. שהיה עומד ומחסר את ישראל ואומר להם (סס) ועמכם עגלי הזהב אשר עשה גו'. והוא אז לכר את בית אל וראה את עגלי הזהב והניחה לפיכך נגפו הקב"ה. אסא מלך מ"א שנה. בימיו שקטה הארץ עשר שנים. בשנת חמש עשרה לאסא בא זרה הכושי והחזיר לאסא את כל הבזה אשר באו שישק מלך מצרים מירושלים ונמלה אסא היא שנת ל"ה לשלמה משבת ויקם ה' שמן לישראל את רוזן בן אלידע. וירבעם מלך כ"ב שנה נדב בנו שתי שנים בשנת שלש לאסא מלך יהודה מלך בעשא בן אחיה על ישראל כ"ב שנה. בשנת שלשים ויש למלכות אסא עלה בעשא מלך ישראל על ירושלים וגו' אפשר לומר בן הלא אסא קבר את בעשא בשנת כ"ו למלכותו ומה תלמוד לומר לאסא כנגד ל"ו שנה שנתחנן שלמה בבת פרעה מלך

יד יוסף (ה) כ"ד עשרה ס"ס ופרעה ע"ג ויקרא סרק י"ח. ורות רבה ע"ג וילקוט

סל"ג ירושלמי סרק נחרא דינמוס אגדת שזאל מלכים א' רמז ר"ט :

עין יוסף

דכתיב צחר כתי ויתחוק אביה וישא לו נשים. ואשר דמקמי עובדא דלפיל הוה. ואין מוקדם ומאוחר בתורה (יס"ח): (ומפני מה נגפו) קודם לירבעם. הרי ירבעם הרשיע יותר ממנו: (שהיה עומד ומחסר את ישראל) פירש טבוב וחרף את ישראל. והוא מלאך כי חסד הוא. שאמר להם ועמכם עגלי זבוב. וחשא זבוב. דלעולם נרדף אמת צבור (יס"ח): (והוא אז לכר את בית אל) כדכתי' (ד"ה ג' י"ג) וילקוט ממנו פריש את בית אל: (והניחה) שלא בערה. והא ראייה שהרי בנבואת הושע שהיה זמן רב אחרי מלכים אלו כתיב לעגלות בית און יניחו סין סומראן. ומשמע דהיינו עגל של בית אל שנקרא בית און. הרי שעדיין היה קיימ. ועוד כתיב שם גם הוא לאזור ויבל שפירש שמלך אזור לקח העגל שבבית אל. א"כ היתה שם עד גלות עשרת המנצבים. ולפיכך מתחמ זכ נגפו הקב"ה: (בשנת אחת עשרה שנה

עין יוסף

לאסא בא זרה הכושי) שהרי כתיב (ד"ה ג' י"ג) בימיו שקטה הארץ עשר שנים. משמע שאחר העשר שנים היה לו מלחמה. ומלחמה אחרת לא נמצא בקרא. והא דכתיב (ד"ה ג' ט"ו) בשנת חמש עשרה למלכות אסא ויוצא לה' ביום ההוא מן השלל. הקרבנות הביאו מן השלל. אבל לא נקבצו לזכות מפני המלחמה אלא נקבצו לכרות ברית וקרבנות הביאו מן השלל שבאו מן זרה קודם לכן ארבעה שנים (הגרי"א): (אשר צו שישק) כדליתא בפרי"ש ששישק נטלה מרחששם זרה נטלה משישק וכשנפל זרה ביד אסא נטל אסא מזרח: (ירבעם מלך כ"ג שנה נדב בנו שתי שנים) זה כלל נקוט ביד כל מלכו ישראל לא מלכו מלכות שלימה אלא מלכות מקצועי עד יבוס. אבל מלכו יהודה מלכו מלכות שלימה (הגרי"א): (בשנת שלש לאסא י"ו) פי' כי חשא מלך בשנת עשרים לירבעם נחרא מירבעם שנה אחת

נוסחא חדשה

על יהודה וגו' (ח) אפשר לומר כן והלא אסא קבר את בגשא בשנת כ"ו למלכותו וכד תלמוד לומר שלשים ושלשים הם שלשים ושש שנה שנגזרה על מלכות בית דוד שתחלק ובאריה עתידה שתחזור להם כנגד 5 שנה שנתהתן שלכה בבת פרעה מלך מצרים - וכנגד ל"ו שנה שנגזרה למלכי ארם להיות שמן לישראל ובאחרונה יפלו ביד בית דוד - לכך

נוסחא ישנה

מלך מצרים וכנגד ל"ו שנה שנגזרה על מלכות בית דוד שתחלק - ובאחרונה עתידה שתחזור להם וכנגד ל"ו שנה שנגזרה למלכי ארם להיות שמן לישראל (באחרונה יפלו ביד בית דוד - לכך נאמר בשנת שלשים ושש למלכות אסא בשנת שש עשרה לאסא מאחר שנפל בירו זרה הכושי היא שנת ל"ו שנה לשלמה משמת באותה שעה כו' :

נאמר בשנת שלשים ושש למלכות אסא היא שנת ל"ו לשלמה - משמת (מלכיס א' יא) ויקם אלהים לו שמן את רוון בן אלידע - באותה שעה כרתו ברית מלך ישראל ומלך ארם לעלות ולהתגרות באסא קלקל אסא (ד"ה א' יא) ויוצא אסא בקף וזהב וגו' ברית ביני ובינך וגו' וישמע בן הרד וגו' ויהי כשמע בעשא ויחדל וגו' - ובעת ההיא בא חנני וגו' הלא הכושים והלובים וגו' כי ה' וגו' ולא זז מלכי ארם להיות סוטנים לישראל עד מות אלישע ובימי אחז כרתו ברית מלך ישראל ומלך ארם לעלות ולהתגרות עם אחז ולא היתה זכות ביד אחז שיפלו בידו - ונפלו שניהם ביד תגלת פלאסר מלך אשור :

פרק יז

בעשה מלך כ"ד שנה - אלה בנו שתי שנים נמצא אסא קבר את אלה בשנת כ"ו שנה למלכותו - זסרי הרג את אלה ומלך אחריו ז' ימים בתרצה (מלכיס א' יו) וישמע העם החונים וגו' (טז) אז יחלק העם ישראל וגו' כמה היתה כחלוקת זו (ארבעים) (חמשה) שנה - בשנת ל"א לאסא מלך עמרי מלכות

יד יוסף (ג) תוספתא דטיטא פרק י"ב : (א) יקוט מלכיס א' רמז ל"ז : (ב) ויבליקוט שס נרסד' שנים ועיין כען ועיין רש"י מלכיס א' ע"ז פסוק כ"ג : (ג) לקח סוף ספרק :

עין יוסף

עין יוסף

אחת ונדב צנו אחת - ובשנת שלש מלך בעשא על ישראל (בג"ה) : (הס שלשים ושש שנה שנגזרה כו') ואז היה למלכות אסא ט"ז שנה - שהרי רחבעם מלך י"ו - ואז היה צנו ג' - וט"ו מאסא - הרי ל"ו - וקשה הא כתיב (ד"ה ב' מ"ו) ומלחמה לא היתה עד שנת שלשים - וחמש למלכות אסא והנה לפי דברי הס"ע מלחמת אסא היתה קודם ל"ה שנה (רד"ק) וי"ל שנה אלו השלשים וחמש סי' ג"כ לחילוק המלכות וזהו אז ט"ו למלכות אסא - ור"ל שמלחמת זרח הכושי היתה בשנת י"א היתה שקטה עד סוף ט"ו - ובס"ז היתה מלחמת בעשא : (וקלקל אסא) ששם בשר זרועו מלך ארם כדכתיב ויואל אסא כו' ולא בעת כה'

אשר הסיל מחנה הכושים לפניו - חשא זה נרס שנשארה המלכות חלוקה כנראשונה : (ונשלו שניהם) פירש מלך ישראל ומלך ארם :

פרק יז

בשנת כ"ו למלכותו - פירש כי בשנת שלש לאסא מלך בעשא ומלך כ"ג הרי כ"ו - ואלה צנו שנה אחת כרי כ"ז : (כמה היתה מחלוקת זו ה' שנה) כנ"ל (בג"ה) ואשער רמז לזה דכ"ל לכחוב אז יחלק עם ישראל - ה' יחידה לרמזו אז יחלק ה' עם ישראל - אצל סרד"ק כתב שז"ל ד' שנים כי עם כ"ד שהיו לאסא כשמלך זמרי

מלכות שלימה (סס) ויחזק העם וגו' ומפני מה הרגו את תבני . כיון שהשיא אסא בתו של עמרי (ליהושפט בנו) [ליהורם בן בנו] לאשה הרגו את תבני . עמרי מלך שנים עשר שנה (סס) בשנת שלשים וששנה שנה לאסא מלך יהודה מלך אחאב בן עכרב על ישראל בשמרון עשרים ושנים שנה (סס כב) ויהושפט בן אסא מלך על יהודה בשנת ארבע לאחאב מלך ישראל יהושפט בן שלשים וחמש שנת במלכו ועשרים וחמש שנה מלך בירושלים בשנת (שלס) (י"ג) (ד) שנה לאחאב היה רעב גדול בשמרון שלשה שנים ומלחמה בין הדרד שתי שנים (ומחלה) (סס) וישבו שלש שנים אין מלחמה בין ארם ובין ישראל . אחזיהו בן אחאב מלך שנתים . ובשנה השנית לאחזיהו נגנזו אליהו . ולא נראה עד שיבא מלך חמישי ונראה ונגנזו שניה ואינו נראה עד שיבא נוג ומנוג . (ה) ועכשיו הוא כותב מעשה כל הדורות כלם . (מלטיס ב' ה') ויבת ברבר ה' אשר דבר אליהו וימלוך יהורם תחתיו בשנת שתים ליהורם בן יהושפט מלך יהודה כי לא היה לו בן אפשר

יד יוקף (ד) וכן הוא בליקוט . נקם ס"ג י"ג שנים : (פ) עיין זוהר מדש דף כ"ט . וכות רכס ס"ג . ורכס סדר נכר

עץ יוקף

אחד בראשונה וחדש אחד באחרונה וי"ג חדשים באמצע כרי י"ד חדשים סיה הרעב : (ומלחמת צן הדד שתי שנים וישנו שלס) כ"ג (הגר"א) : (ובשנה השנית לאחזיהו) פירש בזהוון כימים : הכתובים לשנה שניה (הגר"א) : (ואינו נראה עד שיבא נוג ומנוג) מזה משמע שיבא משיח קודם מלחמת נוג ומנוג . ועיין ברות רבה פסקו לעת האוכל נשי היום כו' דבר אחר מדבר במלך המשיח כו' וז"ע . גלילי דמסתמינא הייתי אומר שצריך להיות ואינו נראה עד תחילת המתיים . שתחילת המתיים יהיה על ידי אליהו דכתיב הכה אנכי שולח לכם אש אליהו הנביא לפני בא יוס ה' כנדול שהוא יוס התחיים שאז הדיו הנדול . ועיין בקס"ש רבה פ"א סימן ט' וירושלמי פ"ק דשבת . וכן הדרו לנו בפני הספלות אין כערך כו' אפס בלהך נואלט לימות המשיח ואין דומק לך מושיענו לתחילת המתיים . הרי דתחילת המתי' הוא אחר ימות המשיח : (ועכשיו הוא כותב מעשה כל הדורות) ברות רבה פ"ה איתא עכשיו כשאלם עושה מזהו מי כותבה אליהו כותבה ומלך המשיח חותם . וכן הוא ברבה סדר בהרי . ובפרק עשרה יוחסין איהא תנא על כולם אליהו כותב ובקב"ה מוחס . וז"ל הוהר חדש דף כ"ט משום דאמר אליהו דלטורין על ישראל דפתיב כי עזבו צריקה בני ישראל את מזבחותיהן הרסו ואח נביאיהן הרגו במרחב ביה שעמא אבאיש כניה קמיה קב"ה כו' לא זו אליהו מנש עד ששבע לפני הקב"ה להורות זכותן של ישראל תמיד וכל

עמרי (דכתיב בשנת עשרים ושבע שנה לאסא מלך יהודה מלך זמרי) וסיה ל"א שנים לאסא כשמלך עמרי ככתוב בשנת שלשים ואחת לאסא מלך אודם מלך עמרי א"כ הרי ד' שנים . ורש"י גרס ה' שנים . וזריך לומר שסדר"ק סובר שבשנת שבע ועשרים שנה לאסא מלך יהודה מלך זמרי כיוון בסופו וממלא עד ל"א שנה ד' שנים . ורש"י והגר"א מוסיף גם השנת שבע ועשרים והם חמשה י . (מלכות שלימה) וחמש שנים היתה מחלוקת של חבני מעשרים ושבע לאסא עד שלשים ואחת . והחמשה שנים של מחלוקת כן מן החשבון של י"ב שנה שמלך עמרי . שאי אפשר לומר שהים עשרה מלכות שלימה . שהרי אחאב בנו מלך בשנת ל"ח לאסא (רש"י) : (בתו של עמרי ליהורם בן בניו) כ"ג (הגר"א) כי עתליה נח עמרי היתה אשתו של ישורם אמו של אחזיהו : (ברנו את חבני) ובליקוט גרס מת חבני : (בשנת ל"ח לאסא מלך יהודה) כי שנה ראשונה של עמרי התחיל בשנת כ"ו לאסא ומלא כלו הי"ב שנה שמלך עמרי בשנת ל"ח לאסא ר"ל בתחלת ל"ח לאסא שכל שני מלכי ישראל היו מקועטים . וממלא שחיייר עוד ד' שנים ממלכות אסא . חס"כ בשנת ארבע לאחאב מלך יהושפט . ר"ל כבר עבר ד' לאחאב מלך יהושפט : (רעב גדול בשמרון) הוא הרעב שהעזיר אליהו על ומער : (שלשה שנים) בויקרא רבה פ' י"ט או' שלשה חדשים בראשונה ושלשה חדשים באחרונה וי"ג חקשים באמצע . ובאסתר רבה או' חדש

(ו) אפשר לומר כן והלא הוא מלך בשנת י"ט ליהושפט . אלא לענין שנאמר (מלכים א' כ"ב) ויועק יהושפט וגו' (ז) ראוי היה יהושפט ליהרג באותה שעה . אלא בשבך זעקה שזעק תלה לו הכתוב ז' שנים ועלתה מלכות לבנו (מלכים ז' ח) ובשנת חמש ליהורם בן אחאב ויהושפט מלך יהודה מלך יהורם בן יהושפט מלך יהודה . (ח) בחזרתן מן המלחמה (מאחר שהרנו עמון ומואב וקר שעיר) באו והמליכו את יהורם בן יהושפט (ד"ה ז' כ"א) ולו אחים בני יהושפט וגו' ויתן להם אביהם וגו' וכיון שמת יהושפט עבד יהורם והרג את אחיו בחרב שנאמר (ס"ט) ויקם יהורם על ממלכת אביו ויתחזק ויהרג את כל אחיו בחרב . (ס"ט) ויבא אליו מכתב מאליהו הנביא וגו' כבר היה לאליהו שבעה שנים שינגנו . (ס"ט) בן (ט) שלשים ושתים שנה יהורם במלכו ושמונה שנים מלך בירושלים . ובאחזיהו בנו אומר (מלכים ז' ח') בן עשרים ושתים

יד יוסף (ו) מוסתתא סופא פק' י"ב . וילקוט מלכים א' רמז רכ"ג ורש"י מלכים כ' א' ספוק י"ז . (ז) ככה ותנחמ"א סדר טהרה וזכר סדר בא דף ל"ז ע"ב : (ח) עיין רש"י מלכים ז' ח' ספוק ט"ז : (ט) מוסתתא דסופא פק' י"ב . רש"י מלכים ז' ט' ספיק כ"ט : עין יוסף

כ"ג ליהושפט ר"ל חדש ככ"ג או יותר קת"ו ומלת חמש דכתיב בקרא עומדה במקום שתי"ו ואלו אמר ותמת ליהושפט . וחשב מוזן מלחמות רמות נלמד שזה ראוי למות לולי חלאת ה' עליו ואלו נעשה אז נביה חדשה . וליהושפט עלמו הם חמש שלימות . והם י"ח . י"ט . כ' . כ"א . כ"ב . וליהורם בן אחאב הם חמש שנים מקושטות והם י"ט . כ' . כ"א . כ"ב . כ"ג . וא"כ מלך יהורם בן יהושפט בחיי אביו יהושפט ג' שנים . ויהורם בן אחאב מלך בחיי יהושפט שבע שנים ואחר מיתת יהושפט ה' שנים . שהרי מלך י"ב שנה . ויהורם בן יהושפט מלך אחר מיתת אביו ד' שנה . ומה דכתיב (ס"ט) בן שלשים ושתים היה במלכו ושמונה שנים מלך בירושלים היינו מיום שנהרג אחאב עד מות יהושפט שמונה שנים שראוי היה יהושפט ליהרג באותה שעה ועלתה המלוכה לבנו יהורם . ואז כשהרג אחאב היה יהורם בן יהושפט ל"ג שנה וכמו שמזכירים לומר כן לקמין' ונמצא בחשבון הדורות לא נמנה מלכות יהורם בן יהושפט רק ד' שנים שמלך אחר מות יהושפט . ואחריו מלך אחזיהו בנו שנה אחת ונהרג עם יהורם בן אחאב . ואפשר לומר שלכן כתיב ובשנת חמש ליורם וגו' יורם חסר ה' ועד עתה כתיב יהורם לרמז שהחשב שנים ליורם היו חסרים אבל ליהושפט היו שלמים : (כבר היה לאליהו ז' שנים) שהרי נכתב בשנה שניה לאחזים בן אחאב והוא שנת חשכה עשר ליהושפט . וזה היה אחר מות יהושפט הרי שבעה שנים :

מי ששעה זכות . הוא מקדים ואמר לפני הקב"ה קך וכך עשה פלוני ואינו זו משם עד שיכתוב זכותו להבוא נכרא דכתיב ויכתב ספר זכרון לשני ע"כ : (אפשר לומר כן והלא הוא מלך בשנת י"ט ליהושפט) שהרי אחזיה מלך בשנת י"ז דכתיב (מלכים א' כ"ב) אחזיהו בן אחאב מלך על ישראל בשמרון בשנת שבע עשרה ליהושפט . ור"ל כבר עבר י"ז ליהושפט (כי הלא יהושפט מלך ז'כ' לאחאב . ואחאב נהרג בשנת כ"ב למלכו והוא אחרי כליות י"ז ליהושפט . ובתחלת י"ח ואז מלך אחזיהו בן אחאב) ומלך שנזים ומקושטות היו . ומה בשנת י"ט ליהושפט ומלך אחזיהו יהורם בן אחאב דכתיב (מלכים ז' ג') ויהורם בן אחאב מלך על ישראל בשמרון בשנת שמונה עשרה ליהושפט . וסירשו כבר עבר שמונה עשרה ליהושפט ובתחלת הי"ט . ויהושפט מלך כ"ה שנים קודם שמלך יהורם בנו : (ראוי היה יהושפט ליהרג באותה שעה) על שנהחבר לרשע אחאב והלך עמו ללחום על ארצה (תלה לו הכתוב ח' שנים) כ"ל' והיינו מתחלת י"ח ליהושפט שאז מת אחאב עד כלות כ"ה ליהושפט : (בחזרתן מן המלחמה באו והמליכו את יהורם בן יהושפט) כ"ל' (הנ"ל) ויותר נראה ש"ל בחזרתן מן המלחמה מאחר שהרנו מואב באו והמליכו את יהורם בן יהושפט . ודע דהא דכתיב (מלכים ז' ח') ובשנת חמש למרט בן אחאב מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה מלך יהורם בן יהושפט מלך יהודה . זה היה בתחלת

ושתים שנה אחויהו במלכו ושנה אחת מלך בירושלים . ובמקום אחר הוא אומר (ד"ה א"כ"ב) בן מ"ב שנה אחויהו במלכו ושנה אחת מלך בירושלים . אמר רבי יוסי וכי אפשר לבן שיהא גדול מאביו בשתי שנים (י) אלא כיון שהשיא אסא את [בן] בנו לבתו של עמרי נגזרה גזירה על מלכות בית דוד שתכלה עם בית אחאב . וכן הוא אומר (ס"ט) ומאלהים היתה תבוסת אחויהו וגו' ונפלו שניהם בו ביום זה עם זה :

פירק יח

בימי (א) יהורם בן אחאב היה רעב גדול בשמרון שבע שנים ובהן היה בן הרד נלחם בישראל בשנה האחרונה (קלל אלישע ניתוי) וילך אלישע לדמשק ומשח את חזאל למלך על ארם . וישלה את יונה בן אמתי ומשח את יהוא ברמות גלעד (ד"ה כ"ב) ויהי בהשפט יהוא וגו' . ויהי כבואם אל תוך העיר וגו' . ויבקש את אחויהו וילבדוהו וגו' . ועתליהו אם אחויהו וגו' ותקח יהושבעת וגו' ויהי אתם בבית האלהים וגו' . ועליו הכתוב אומר (תהלים כז) כי יצפנני בסכה וגו' . מהו (ס"ט) בצור ירוטמני . זה יהוידע הכהן . בן ארם שהוא דומה לצור . (ד"ה כ"ג) וימשתחו יהוידע ובניו ויאמרו יחי המלך . (מלכים ב וישבח

יד יוסף (י) לעיל ריש הפרק : (א) ילקיע מלכה א רמו רכ"ג :

עין יוסף

עין יוסף

ובמקום אחר הוא אומר בן מ"ב שנה) הרי קשיא אחת . ורבי יוסי מוסיף קשיא כיון שכל ימי אביו לא היו אלא ארבעים שנה אם כן איך היה בנו בן מ"ב שנה במלכו אחר מיתת אביו . ומתוך אלא . כיון שהשיא אסא בן בנו לבתו של עמרי (כן הוא נוסחת ה"ה"א) נגזרה גזירה זו על מלכות בית דוד שתכלה עם העולם עם בית אחאב . וכן היה שמת אחיבו מלך יבודה עם יורם מלך ישראל שהרנס יהוא . ועתליבו אם אחיבו מלך יהודה ראתה כי מת בנה והאבד כל זרע המלוכה ולסיכך מנה מ"ב שנה מיום שנזרעה הנזירה . וכתב ה"ה"א שנתחנן עם עמרי בשנה שניה למחלוקת (וצריך לומר שא"פ דאי' לעיל ריש הפרק שמלך עמרי מלכות שלימה אחר ה' למחלוקת משום שכשנתחנן אסא עם עמרי הרני לתבני . מכל מקום החיתון היה קידם זה . ואחר החיתון נחזקו מעט מעט העם אשר את עמרי עד שהגו לתבני אחר ה' למחלוקת ומוכרחים אלו לומר כן כדי שיעלה לו החשבון של המ"ב שנה הרי ש' של עמרי . וב"א של אחאב הרי שלשים . ואז היה יבורם בן יהושפט ל"ב שנה שזה דכתיב בן שלשים ושהיה היה במלכו כיינו ביום שמת אחאב שאלו נחשב המלוכה לו . וכמו שכתבתי לעיל . ואחר מות אחאב מלך

אחיהו בנו שנה שלימה . ואחר מות אחיהו מלך יהורם בן אחאב י"ב שנה . ונחלת שנת י"ב של יבורם בן אחאב מלך אחיהו בן יהודה היה מ"ב לגזירה . גם למדנו מזה שכשנתחנן אסא את בן בנו יבורם לעמרי היה אז יבורם בן שתי שנים :

פרק יח

בשנה האחרונה וילך אלישע - כ"ל (הנ"ה)

ואסתר של"ל בשנה האחרונה הלך אלישע להחזירו לנחוי בתשובה שנאמר ויבא אלישע דמשק . ומשח את חזאל כו' . כדליתא במסכת סוטה פ"א ויבא אלישע דמשק אמר רבי יוחנן להחזירו לנחוי בתשובה ולא חזר כו' : (ויחי כבואם אל תך העיר וגו') כל זה הוא עיותר כאן והוא פסוק צירמיה מ"א ז' ואין לו מקום כאן : (ויחי אחז בנביא ה') חז"ל מפרשים שזה דכתיב וזמן יחייתו ואת מקצתו בחדר המצות הוא בית ה' ממש . וכיינו קדשי קדשים אשר נקרא ערשנו רענה . ועליו הכתוב אומר כי ילפני נבוכדנצר וגו' ובסוף זה הוא מקושר עם הקודם שנאמר אחז שללתי מאחז כו' וגו' שכתבי בנביא ה' כל

יא) וישמח כל עם הארץ (סס יג) בן שבע שנים יהואש במלכו בשנת שבע ליהוא מלך יהואש וארבעים שנה מלך בירושלים . בשנת שלשה ועשרים ליהואש חזק את ברק הבית . הרי מאה וחמשים וחמשה משבנאו שלמה ועד שבדקו יואש (ה"ה ז כ"ד) ויעש יואש הישר בעיני ה' כל ימי יהוידע הבתן (סס) ויזקן יהוידע וגו' . משנולדה קלקלה בימי שלמה נולד יהוידע המתקן . (סס) ואחרי מות יהוידע וגו' שעשה (ג) יואש עצמו אלוה שנאמר (סס) וישתחוו למלך אז שמע המלך אליהם :

פרק יח

יהוא מלך על ישראל כ"ח שנה (מלכים ז י) ויאמר ה' אל יהוא וגו' (ה) ט אמר לו כך . יונה בן אמתי (סס) בימים ההם החל ה' וגו' מן הירדן מזרח השמש וגו' . (סס יג) בשנת עשרים ושלש שנה ליהואש וגו' מלך יהואחז בן יהוא על ישראל בשמרון שבע עשרה שנה . (סס) (ג) בשנת שלשים ושבע שנה ליהואש מלך יהודה מלך יהואחז (בן יהוא) על ישראל בשמרון שש

יד יוסף (ג) רבה ומנומא סדר וארא : (ה) ליקוט מלכים ב' רמ"ז ל"ג :

עין יוסף

ויבורס צן אחאז נהרג תס אחויה מלך יסודה . אפי"כ כמו סכחנתי : (משנולדה קלקלה בימי שלמה) דהיינו מלכות ארס סביב לשטן לישראל (הגר"א) או פי' משעה שנשא שלמה נת פרעה (ז"ר) : (שעשה עמנו אלוה כו') שאמרו לו שהנכנס לבית קדשי הקדשים טעה מסוכן למות ואהב נחנכת צו טע שנים כדי אהב לביות אלוה . אז שמע אליהם . ועיין מ"ש בהנחומא סדר וארא סימן ט' בעץ ובענף :

פרק יח

בשנת עשרים ושלש שנה ליהואש וגו' מלך יבואחו . הקסה הרד"ק דבוב ליה למימר בשנת עשרים ואחת שהרי בשנת שבע ליהואש מלך יהואש ועשרים ואחת הרי כ"ח . וכ"ח שנה מלך יבואש א"כ בנו מלך בשנת כ"ח ליהואש מלך יסודה . ומחרן כי מה שאמר בשנת שבע ליהואש מלך יהואש ר"ל בחלחת שבע (כי ידוע כי טע שנים נחבא יבואש . ואלו קשש שנים מלך יבואש) ובשנת עשרים ושלש שנה ליהואש ר"ל בחלחת כ"ג עכ"ל וכן כתב הרלב"ג : (בשנת שלשים ושבע שנה ליהואש מלך יהודה מלך יהואש צן יבואחו על ישראל) רש"י ז"ל הקסה סבוב ליה למימר שלשים ותשע שהרי עמד אביו בשנת עשרים

עין יוסף

כל ימי חיי לתות צוטעס ס' ולהשפעטע סס צביותי רואה העמיד להיות צבית ה' זה כי פהיד להפענני נסיוו דסייני את יואש צן אחויה יסתירני צסחר אהלו נחנא טס טעה שנים . ולזה אני צוחר לשנת צבית ה' כל ימי חיי להיותי רואה אוחס ספלאיס סעחידים לסעסות טס צבית ה' וצטונו (בלי יקר גל כ"ר) : (בשנת כ"ג ליהואש חזק את נדק הבית) כדכתיב (מלכים ז' י"ג) ויכי בשנת עשרים ושלש שנה למלך יהואש לא חזקו הכהנים את נדק הבית ויקרא המלך וגו' : (הרי ק"ה שנה) כ"ג שלמה מלך ארנטיס שנה . ובארבע שנה למלכותו החחיל לצטונו א"כ נשאר משלמה ל"ו שנה שלימים . רחבעם י"ז . אביה ז' . אסא מ"א . יבוסכט כ"ס . יהורם צנו ד' כמו סכחנתי צסרק הקודס ע"ש . ואחוויה שנה . עתליכו טס שנים ובשנת כ"ג ליהואש ההחילו לחקו הרי כ"ג מיוואש . סך הכל ק"ה . ורש"י צד"ה ז' כ"ד ז' כתב ומנמר הבית עד יואש ק"ה וחשב טס יתירס בן יהוספט ה' . וזה לדלו אי אפשר . שהרי נהרג אחאב צבחלת י"ח ליהושפט . אס כן נשאר ה' ליהושפט ואח"ו מלך יבורס צנו ח' שנים לדעת רצ"י ואחר זה מלך אחויה שנס אחת הרי י"ז שנה למלכי יסודה . ובמלכי ישראל מלכו אחר מות אחאב אחויה בן אחאב ז' שנים ויהורם צן אחאב י"ב שנים .

שש עשרה שנה . (סס) ואלישע הלה את הליו וגו' היא השנה העשירית ליואש
 מלך ישראל (ב) מכאן אתה מחשב כמה שנים פירנס אלישע את ישראל מ"ט
 ליהושפט ועד עבשיו היו יותר מששים שנה (סס יד) בשנת שתים ליואש בן
 יואחז מלך ישראל מלך אמציהו וגו' . בן עשרים וחמשים שנה היה במלכו ועשרים
 ותשע שנה מלך בירושלים . בשנת (ג) י"ב לאמציה . (סס) הוא הכה את
 אדום בניא המלח וגו' (ד"ה ב כ"ה) ויהי אחרי בוא וגו' ויהר אף ה' באמציהו
 וגו' ויהי בדברו אליו וגו' ויאמר ידעתי כי יעין אלהים להשתיתך . מה היא
 העצה אשר יעץ המקום עליו (סס) ויועץ אמציהו מלך יהודה וישלח אל יואש
 וגו' וישלח יואש מלך ישראל וגו' ולא שמע אמציהו וגו' וינגף יהודה לפני ישראל
 וגו' ואת אמציהו וגו' וכל הזהב והכסף וגו' . בו בפרק מת יהואש וכא לו אמציה
 ירושלים (סס) ויחי אמציהו בן יואש מלך יהודה וגו' ומעת אשר סר אמציהו
 מאחרי ה' ויקשרו עליו קשר וגו' שמעו מה שאמר לו הנביא (סס) ויקשרו עליו
 קשר בירושלים (ד) וינס לבישה וישלחו אחריו לבישה וימתוהו שם וישארו על
 הסוסים וגו' (סס) בן שש עשרה שנה עווהו במלכו והמשים ושתים שנה מלך
 בירושלים וגו' ויהי לדרוש אלמים בימי זכריהו הכהן וגו' ובימי דרשו את ה'
 הצליחו האלהים . ובמה הצליחו אלהים . (מלכים ב יד) הוא בנה את אילת
 וישיבה ליהודה . ומה ת"ל (סס) אחרי שכב המלך עם אבותיו . אלא שמלך
 בימי

ידיוסף (ב) עיין רש"י מלכים ב' י"ג ס"ק י"ג : (ג) ילקוט מלכים ב' רמז קל"ג : (ד) ילקוט
 מלכים ב' רמז קל"ג ושם גרס או כסס :

עין יוסף

פגרים ושלם ומלך כצע עשרה . כמאז שמת
 צמח שלמים ותפס ליואש . ומתוך הרד"ק כי
 מלך יהואש בחייו אביו שני שנים . וז"ל (מלכים
 ב' י"ג) ויהי ה' לישראל מושע . והמושיע הוא
 יהואש . ואחרי שחלה יהואחז אחי פני ה' ואחר
 וישמע אליו ה' מי ידע ששמע אליו ה' אם לא
 שחלה החשופה בזמיו . אך לא על ידו . אלא על
 ידי בנו . ואולי ע"י נביא המליכו בחייו שאחר לו
 כי ע"י בנו חסיה החשופה . ובעבור שראה
 אחת היסופה המליכו בחייו פ"כ : (ויהר
 מששים שנה) שמי"ט ליסופס עד כ"ה . שנה
 שנים שלמות . ואחריו מלכו יהורם ואחיהו ה'
 שנים שלמות . ועיין לעיל פ' י"ז וחבין . הרי
 י"א . ושנה של פגרים וארבעים של יואש ועוד
 ארבעים שנה שהוא שנת י' ליואש מלך ישראל הרי
 ס"ד : (בשנת שהיה ליואש מלך אמציה) קשה ה"ל
 יואש בשנת ל"ו ליואש מלך יהודה מלך יואש מלך
 יהודה מלך ארבעים שנה כמאז שהיה לרד"ק לומר
 בשנת שלט . אלא שאמנים מלך בחייו יואש אביו
 שנים אחת : (מה היא הענה כו') כי ענה ומחשבה
 הם ב' דברים . ענה היא מה שהקנ"ה ניתן
 בלב איש שיעשה כך . ומחשבה הוא מה שחושב

עין יוסף

לעשות הקנ"ה עצמו נכסול . וזה פ' הספוק
 ענה ה' לעלם חממוד מחשבות לבו לדור דור
 ס' שבעה וזה אפילו מה שחשב בלבו לפנות
 שבידו להציל לא תקום . כי רבות מחשבות וגו'
 אבל הקנ"ה אינו כן אלא אפי' הענה שניתן בלב
 אדם היא תקום . וזהו שאל מה היא הענה
 שיעז המקים פ' את מי יעז המקום עליו . ומשי
 ויועז המלך כו' כלומר שנתן המקום בלבו
 להציע כו' (הנר"א) : (בו בפרק מת יואש
 ובא לו אמציה ירושלים) מלשן זה משמע שאמר
 מית יואש בא אמציה ירושלים . ובד"ה (ב' כ"ה)
 כתוב ואת אמציהו מלך יהודה ינו' תפס יואש
 מלך ישראל בנית שמש ויניא ירושלים וישרוך
 בחומות ירושלים וגו' : (שמעו מה שאמר לו
 הנביא) ר"ל להכי עשו עליו קשר להמיתו על
 שמעו מה שאמר לו ידעתי כי יעין אלהים
 להשתיתך וגו' : (ומה ת"ל אחרי שכב המלך
 כו') ר"ל מאחר שכבר נזכר בשפוקים הקודמים
 שהרעו וקברו אי"כ מה לזכר לומר עוד אחרי
 שכב המלך אלא שמלך בחייו אביו . ר"ל שהספוק
 הקידם לזה האומר ויקחו כל עם יהודה את
 עזרים והוא בן שש עשרה שנה וימליכו אותו
 תחת

בימי אבותיו : דבר אחר מה יהורם ואחיהו ויואש סתו מיתת תחלואים על ידן אחרים : כך אמציהו סת מיתת תחלואים על ידי אחרים (ה) עוזיהו וירבעם מלכו כאחת : אלא שירבעם מלך בימי אביו [שנה אחת] (ג' שנים) שנאמר (מלכים ב' י"ז) וירבעם ישב על כסאו (סס טו) בשנת עשרים ושבע שנה לירבעם מלך ישראל מלך עוריה בן אמציה וגו' (ו) איפשר לומר כן והלא שניהם מלכו כאחת : אלא שמלך מלכות מנוגעת וכן הוא אומר (ד"ה ב' כו) ויהי עוזיהו המלך וגו' : ואומר (ד"ה א' ה') כולם התייחסו בימי יותם מלך יהודה ובימי ירבעם מלך ישראל : אפשר לומר כן והלא עוזיהו קבר את ירבעם ושלושה מלכים אחריו : אלא כל כ"ה שנה שהיה עוזיהו מצורע (סס ב' כ"ז) ויותם בנו על בית המלך שופט את עם הארץ : (מלכים ב' טז) ירבעם בן יואש מלך כ"א שנה : בשנת שמנה ושלשים שנה לעזריהו

יד יוסף (ס) עיין רש"י מלכים ב' י"ד פסוק י"ט : (ו) עיין רש"י מלכים ב' ט"ז פסוק ח : עיין רש"י ישעיה ו' ח' ורש"י מלכים ב' ט"ז פסוק א' :

עץ יוסף

חחת אביו אמליכו סיניו בחיי אמליה אביו ולפי דרש זה מדוקדק לומר חחת אביו אמליכו כי די שיאמר חחת אביו - אומרי אמליהו מורה על שהיה קיים - כי ענין בנין אילת כו' הוא דכזה אחרי שכן המלך עם אבותיו - לא המלכה-אלא שמלך בחיי אביו מעת שנלחם אביו עם יואש מפני שקצרו עליו על מלחם עם יואש ונפלו אז עם רב מיסודה ופרצו בחומות ירושלים וגם לקח יואש את כל האזרחות של בית ה' - ויגש אמליה לכיסה וסיח עם עד שהרעו בו ונחטבו ע"י שנה עד שהרעו בו - ואף על נב לאמר הכחוש שהשטה ועשרים שנה מלך אמליה - ולפי דעת ס"ע לא מלך אלא י"ד שנה ואם היה מתחנף בלכיס מה מלכות הוא זה - אין זה קושיא - כי כיון שבנו עומד תחתיו בכל אדם מתקנא חין מבנו והרי הוא כאלו הוא עצמו מלך - והיה ברכת דוד ויגדל כסאו מכסוף ועיני אדוני רואות : (ד"ה מה יכורם כו') ולפי דרש זה פי' הכתוב אחרי שכן המלך מיתתו שהיא שום עם אבותיו בה - מה אבותיו מתו מיתת חללים ופלי ידי אחרים - אף אמליהו מת מיתת חללים ועל ידי אחרים : (עוזיהו וירבעם מלכו כאחת) שכבר כתבתי למעלה שעזריה מלך ע"י שנה בחיי אביו אמליה - ויואש אביו של ירבעם מלך שש עשרים שנה - ובשנת שנים ליואש הניל מלך אמליה - נמלא מת יואש הניל בשנת י"ד לאמליה - ומלך ירבעם בני-ואמליה מלך כ"ט שנה ועוזיהו בני מלך בציוו ט"ז שנה - הרי שמלכו עוריה וירבעם כאחת : (אלא שירבעם מלך בימי אביו ג' שנים) כ"ל

עין יוסף

(הנר"א) ועיין לקמן : (שנאמר וירבעם ישב על כסאו) ר"ל שכתוב שם וישבנו יואש עם אבותיו וירבעם ישב על כסאו - דכוס ליה למכתב וימלך ירבעם בנו תחתיו - ומדאמר בלשון הזה נראה כי בנו ישב על כסאו לפני מוחו (רד"ק) : (אפשר לומר כן והלא כו') כמו שפירשתי לעיל : (אלא שמלך מלכות מנוגעת) ר"ל שהנגע בשנת כ"ו למלכותו של ירבעם - אם כן חזי מלכותו מזרע היה שסרו מלך ג' כ"ב שנה - והקשה הרד"ק לפי דעת הס"ע למה אמר הכתוב בשנת עשרים ושבע לירבעם ה"ל למימר בשנת עשרים ושבע למלכו מלך מלכות מנוגעת - וחירץ בכלי יקר דערום כשה קלון הנרע מלך מלכות מנוגעת - ולזה הלאה ברמז כ"ד בעש ואמר בשנת עשרים ושבע מלך עוזיהו דקדש על זה וכי אפשר לומר כן וכו' וע"כ דריבין לתרץ א"ל שמלך מלכות מנוגעת : (בשנת שלשים ובשנה שנה לעזריהו מלך יהודה מלך זכריהו) כ"ח רש"י י"ל אף מכאן יש ללמוד שמלך עזריהו מלכות יואש מלך ישראל פ"ו שנה בחיי אביו אמליה - שאם לא עמד עד שמת אביו נמלא שלא עמד עד בשנת ט"ו לירבעם בן יואש - וירבעם מלך מ"א שנה - נמלא שמת ירבעם בשנת כ"ו לעזריהו והיאך הוא אומר בשנת ל"ח - אע"פ עוזיהו מלך עם ירבעם כאחת אלא שירבעם מלך בחיי אביו יואש שלש שנים ועוזיהו עמד משמת יואש וימלך ירבעם מלכות שלימה ויבכר עולם ראיתי שירבעם מלך בחיי אביו שנה ואיני יודע אם שנים הכפדים שאינו יכול ליישב בשנת שלשים לעזריהו מלך זכריהו אלא בענין זה ע"כ - ולכן

לעזריהו מלך יהודה מלך זכריהו בן ירבעם וגו' ששה חדשים (סס) הוא דבר ה' אשר דבר אל יהוא וגו' בני רביעים ישבו לך על כסא ישראל ויהי כן :

פרק כ

דרי הוא אומר (זכריה יד) ונסתם גיא הריו כי יגיע גיא הרים אל אצל וגו' (ישעיה ח') חזון ישעיהו בן אמוץ וגו' (הושע א) דבר ה' היה אל הושע וגו' (עמוס א') דברי עמוס אשר היה וגו' (מייכה א) דבר ה' אשר היה אל מייכה המורשתית וגו' (א) מלמד שכולן נתנבאו בפרק אחד י אבל אי אתה יודע מי קדם את מי

יד יוסף (ב) ילקוט ריש הושע :

עץ יוסף

ולכן הניח כנראה בפנים ג' שלים • ועיין עוד בנביאי כנראה : (אזל דבר ה' כו') ר"ל לפי שהיו רשעים כבר היתה מלכותם ראויה להפסק מקודם • אלא לא מלך זכריה ששה חדשים אלא לקיים דבר ה' אשר דבר בני רביעים וגומר (רש"י ורד"ק) :

פרק כ

ענף יוסף

דרי הוא אומר ונסתם גיא הריו לכאורה אין שום טעם למה שהביא פסוק זה • והענין מהשם סופא דקרא דכתיב שם ובת ה' אליו כל קדושים עמך • והרש ברות רבה מזה הפסוק שלעיתיד לבא הקב"ה בל ומביא עמו כל הנביאים שביבאו ולא נזכר נבואתו בנביאים ובכתובים ופרסם נבואתם • ולכן הביא בעל סדר עולם זה הפסוק לומר שיש כמה נביאים שלא נתפרסם נבואתם ובדמיון שם ברות רבה רבי אמר שיש רבוא נביאים עמדו להם לישראל בימי אליהו • רבי יעקב אמר משה ועשרים רבוא ע"ש • והלו שהתפרסמו נבואתן ישעיה כו' • ובתב הגר"א שבו הפרק חושב את מ"ח הנביאים שעמדו אחר שנכנסו ישראל לא"י ובפרק שני חושב ז' נביאים שהיו קודם שבהו ישראל למצרים וז' שהיו לישראל במצרים • וז' נביאים שהיו לאומות העולם • ועכשיו הוא מפרש ואלו הן ישעיה הושע עמוס מייכה עובדיה • שלשה בני קרה • ויהושע בן נון • פנחס • אליקים • דוד • שמואל • גד • נתן • חסף • סימן • וליזן • ויהונן • חזיה • שמעיה • עדו • עזריהו בן עיזר • חנני • הרואה • יחזקאל • חנני • מייכה • ויחזקאל בן זכריה • אליעזר בן דודיהו • מכתב לאלהו • אלישע • יונה • זכריה • אמוץ • עורד • יואל • נחום • חבקוק • ירמיה • יאחזקאל • יחזקאל • לפניה • ברוך • שריה • דניאל איש חמדות • נביאים • ועיין בפרש"י במגילה דף י"ג :

ברוך

מלמד שכולם נתנבאו בפרק אחד • הכריחו ז"ל היות נבואתם יחדיו מלד היות

לשון אחד משתתף ביניהם • שכמי שאמר בהושע בימי עזריהו יוחסו אלו יחזקיהו וגו' כן אמר ציטעיהו ביום הזה • וכן בעמוס • וכן במייכה • וזה שהביא כל הפסוקים שצ"ל שם ביום אחד בקירוב שבו מלמד שכולם היו בפרק אחד שהרי נבטנו אחד נבא לשון החללה נבואתם (כלי סו) : (ואי אתה יודע מי קדם כתיב החללה דבר כי בהישע כו') ר"ל שאי אפשר לפרש כפרש"י שפרש בחללה בדבור אשר דבר ה' אל הושע אמר לו קח לך אשת וזויה דא"כ יקשה כפל דבר ה' אשר היה וגו' החללה דבר ה' בהושע וגו' • דל"ה לו לומר החללה דבר ה' אל הושע בימי עזריהו וגו' אמר ה' אל הושע קח לך וגו' • אפ"כ שפרשו החללה דבר ה' בהושע שחללה כל ה' נביאים היה דבר ה' בהושע • והנראה היה ויאמר ה' אל הושע קח לך וגו' (כלי סו) : (מלמד שכולם קדמו את מייכה) ר"ל לפי שאמר במייכה דבר ה' אשר היה

היה

ומרדכי • חגי • זכריה • מלאכי • אלו מ"ח

מי - כיון שאמר (הושיע א') תחלת דבר ה' בהושיע וגו' ובעמסו הוא אומר
 (עמוס ה) שנתים לפני הרעש - ובישיעה הוא אומר (ישיעו) בשנת מות
 המלך עזריהו וגו' - והוא היה ביום הרעש דכתיב (סס) וינעו אמות הסיפים
 וגו' (מיכה ה) דבר ה' אשר היה אל מיכה המורשתני בימי יותם וגו' - מלמד
 שכולן קדמו את מיכה - (עובדיה ה) חזון עבדיה וגו' (ג) אימתך היתה מלחמה
 זו בימי אמציה (מלכים כב) ומלך אין בארום וגו' - ומשנפלו אדומיים בימי
 אמציה לא העמידו מלך במקומן ולא זקפו ראש עד היום ומשנפלו ארמיים
 בדבר אלישע לא עמדו - אלא שנתעוררו בימי אהו ונפרו - ומשנפלו פלשתים
 בימי חזקיהו לא העמידו מלך עד היום - ומשנפלו מלבי אשור בימי חזקיהו לא
 העמידו מלך עד היום ומשנפלה [מצרים] ביד נבוכדנצר לא נתנשאת עוד על הגוים
 עד היום שנאמר (יחזקאל כט) כן הסמכות וגו' (ובני זרה וגו') אלו נביאים
 נתנבאו במצרים - (סמות ו) ובני קרח וגו' [שלשה] (ג) אלו נתנבאו במדבר
 (דברים ל"ד) ויהושע בן נון מלא רוח וגו' - (סופרים ז) וישלח ה' איש נביא וגו'
 [זה] היה פנחס - (שמואל א ג) ויבא איש אלהים אל עלי וגו' - (ג) זה היה
 אלקנה - (ד"ה ט) המה יסר דוד ושמואל הרואה באמונתם אלו כ"ד
 לשפחות כהונה ולויה - גד ההוזה ונתן הנביא התקינו מעשה הבית עם דוד
 (ד) אסף והימן [ואיתן] וירדותן נתנבאו בימי דוד (ה) אהיה אמר לשלמה (מלכים
 א ו') הבית הזה וגו' ושבתני בתוך בני ישראל וגו' - ובאחרונה אמר לו (סס
 א' י"ח) ייך אשר היתה זאת עמך וגו' - שמעיה אמר לרחבעם (סס י"ב) לא תעלו
 וגו' - ובאחרונה כשברחו מפני שישק (ד"ה צ"ב) היה דבר ה' אל שמעיה
 לאמר נבנעו לא אשהותם וגו' - וכי שישק שמו - והלא זבוב שמו שנאמר
 ישרוק

די יוסף (ג) ילקוט ריש סידי' : (ג) ילקוט ד"ס א' רמ"ו אלף ע"ד : (ד) אגדת גלגלים פה
 א"ע : (ה) ילקוט ד"ס א' רמ"ו אלף ע"ד :

עין יוסף

כ"ה אל מילא ולא אמר בו דבר ה' אשר חזה
 מיכה וגו' וכמו שאמר כן בישיעה ובעמסו אשר
 חזה - מזה הכריחו ולמדו שמ"כ ה"ס כסוף
 לולם שלא היה עול נבואה ביד ה' לאומרה
 בלתי הפרק אלא זו - ויש מלמד שכלם קדמו
 את מיכה - ולמד זה מאתרו דבר ה' אשר היה
 אל מיכה שפירושו שדבר ה' הוכחת זה לנד היה
 לשאר אל מיכה שכל שאר הוכחות כבר נאמרו
 על ידי חבריו אשר היו בלתי הפרק - ואע"פ
 שמנינו ליהא נבואה כהו כשעש - והוא הראשון
 כבר כתיב תחלת דבר ה' הושיע שמוכרת
 שפירושו שהוא קדם לכולם כלי וכוין דקן ע"כ
 מ"ש דבר ה' אשר היה אל הושיע שפירושו אשר
 היה אל הושיע תהלת הוייתן בלתי הפרק של
 אלו הארבעה נביאים - מאל שאע"פ שהלפון
 למלמה של הושיע לשל מיכה - מחתף הוא
 בכונה (כלי טז) ; (מן הממלכות ובני קרח

עין יוסף

וגו') שלשה בני קרח אלו נתנבאו במלך וישיע
 בן נון מלא רוח וגו' כ"ל (הנר"ה) : (ז) ה"ס
 פ"ח) כ"ל (הנר"ה) : (הימן ואיתן וירדותן)
 כ"ל (הנר"ה) : (אחיה אמר לשלמה הנית
 ה"ס) דייקן כן עזר דכתיב ויסי דבר ה' אל
 שלמה לאמר הנית סוד וגו' ה"ס על ידי נביא
 ולא סג"ס בעמסו - לפי שאמר אחי זה וירא
 ה' אל שלמה שית - כאשר נראה אליו בנבואה
 למדת שזאת כנבואה לא באה לשלמה בעמסו אלא
 על ידי נביא - דאם לא כן היתם שליחית לא
 שית (כרל"ב) : (באחרונה אמר לו) ר"ל אמר
 לו אחיה סילוני ימן וגו' - ודייקן שיהי על ידי
 נביא ולא הקב"ה בעמסו - מדכתיב ויאמר ה'
 לשלמה יען אשר כו' ולא כתיב ויאמר ה' אל
 שלמה כדכתיב בנבואה נראה ה' אל שלמה -
 וירא ה' אל שלמה שית - על כרחך פירושו
 ויאמר ה' לנביא ואליו כמו אחיה סילוני שיגיע
 השליחות

(ישעיהו) ישרוק ה' לזבוב וגו'. ולמה נקרא שמו שישק. שהיה יושב ומשמר אימתי ימות שלמה שאין לנו כיוצא בו. וכיון שמת שלמה בא ולקח אוצרות בית ה'. (ו) עדרו הנביא נתנבא על המזבח בבית אל (מלכים א' ו') ויאמר מזבח וגו'. (ד"ה ב ע"ו) ועזריהו בן עורד היתה עליו רוח אלהים ויצא לפני אסא וגו'. (סס ע"ז) ובעת ההיא בא הנני הרואה וגו'. (מלכים א' ט"ז) וגם ביד יהוא בןחנני הנביא וגו' (ז) מיכיהו אמר לאחאב (סס ז) כה אמר ה' הראית את כל ההמון הגדול הזה וגו'. ובשנייה אמר לו (סס) לך התחוק ורע וראה וגו'. ובשלישית אמר לו (סס) יען אשר אמרו ארם אלהי הרים ה' וגו'. (סס) ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה' וגו' (ח) אמרו זה היה מיכיהו ובאחרונה אמר לו (סס כב) מי יפתה וגו'. ובימי יהושפט (ד"ה ב י"ט) ויצא אל פניו יהוא בן הנני וגו' (סס ז') ויהואל בן זכריהו בן בנייהו וגו' (סס כ"א) ויהנבא אלעזר בן דודיהו ממרישה וגו'. ובימי יהורם (סס) ויבא אלג סכתב וגו' ובימי יהואש (סס כד) וישלח בהם נביאים להשיבם וגו' [זה אלישע ויונה]. (סס) ורוח אלהים לבשה את זכריה וגו'. ובימי אמציה (סס כ"ה) ואיש האלהים בא אליו לאמר המלך אל יבא וגו'. ובאחרונה אמר לו (סס) ידעתי כי יעץ אלהים וגו'. אמרו זה היה אמוץ אחיו. ובימי אחז (סס כח) ושם היה נביא לה' עורד שמו וגו' (ט) יואל ונחום והבקוק נתנבאו בימי מנשה. ומפני שלא היה מנשה כשר לא נקראו על שמו. וכן הוא אומר (סס ל"ג) וידבר ה' אל מנשה ואז עמו ולא הקשיבו. ויבא ה' עליהם את שרי הצבא וגו' (דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי וגו') (ירמיהו א') דברי ירמיהו בן חלקיהו אשר היה דבר ה' אליו וגו' (סס לו) וגם איש היה כתנבא בשם ה' (אוריהו בן) וגו'. (יחזקאל א') היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי וגו'. (לפניה א') [דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי וגו'] כולם נתנבאו סמוך להורבן ברך

יד יוסף (ו) ילקוט מלכים א' סוף רמז קפ"ג : (ז) ירושלמי סוף י"ג דפסוקין : (ח) ילקוט מלכים ט' רמז י"ב : (ט) ירושלמי סוף י"ג דפסוקין :

עין יוסף. מסורת צדיקו אמוץ (אצו של ישעיהו הנביא) ואש"מ (מלך יודקס) אחים היו : (יואל ונחום חנקוק) נזכר בשלח דף מ"ד ע"ב איחא שהבן שהחיס אלישע היה חנקוק הנביא כד"א את חונקת בן : (שרי הנבא וגו' דברי ירמיהו) כז"ל (הנר"א) : (נשם ה' איריה בן) כז"ל (הנר"א) : (בן בוזי וגו' דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי וגו' כולם נהנבאו) כז"ל (הנר"א) : (חמדות ומרדכי היסודי כולם) כז"ל (הנר"א) : (נכבוד נר הנני זכריה) כז"ל (הנר"א) : (ספרם) שנאמר בהן איש סאלכיהו) עיין ילקוט שמואל א' קמ"ו

עין יוסף. כשליחות אל שלמה (כלי יקר על ג"ר) : (ישרוק ה' לזבוב אשר בקצה יאורי מזרים) . ופרש"י לזבוב היילות רבות כזבובים ע"כ . וז"ל כתיב שהנביא אישק חלף ותמש מאות רכב וששים חלף פרחים ואין תפסר לעם אשר באו אחו לזבובים הוכיחם כושיים . ואם כן כזה ליה לכנות נשם זבוב : (שהיה יושב ומשמר) הפרשם שנקרא שישק על שהיה שוקק ומחאזו כל ימיו שימות שלמה כו' : להשיבם וגו' זה אלישע ויונה. ורוח אלכיס) כז"ל (הנר"א) : (זה היה אמוץ אחיו) כדאמרו בפ"ק דמגילה אמר רבי לוי דבר יש

ברוך בן נריה ושריה בן מחסיה ודניאל איש חמודות [ומרכי היהודי] כולם בימי נבוכדנצר (ומרכי היהודי) חגי (י) זכריה ומלאכי כולם נתנבאו בשנת ב' לדריוש. את מוצא (יא) בהן עשרה שנאמר בהן איש האלהים. ואלו הן משה אלקנה ושמואל דוד דמסעיה ועדו ואליהו ואלישע כיבה ואמוץ. שמואל וחגני נקראו הרואים. שנאמר בהם הרואה הרואה (שמואל א' ע' וד"ה כ"ע"ו) יחזקאל ודניאל נאמר בהם בן אדם;

הליק פקא ובבא מציעאה

בְּרִיק כ"א

גם זה הפרק הצנתי שני פעמים ממעס שבחבתי לעיל קודם פרק ששה עשר :
 נוסחא חרשה

באבינו אברהם נאמר ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא וגו' **בשרה** נאמר (בראשית יא) בת הן אבי מלכה ואבי יסכה. ובמרים

ד יוסף (י) ילקוט ריש נחום ; (יא) עיין יומא סוף פרק א' מ"ג על הגליון : (יב) ילקוט שמואל א' רמז נ"א : (א) מגילה ט"ק ילקוט שופטים רמז מ"ב :

ענה יוסף עץ יוסף

רמז נ' שסס מביא מקרלות לזה :

פרק כ"א

בשרה נאמר כו' - כחב הנר"א בשרק זס חישב שבע נביאים שהיו קודם שבאו ישראל למצרים. ושבע שהיו לישראל במצרים. וז' נביאות שהיו לישראל. וז' נביאים שהיו לאומות העולם : (ואני יסכה) ואמר רבי יצחק גפ"ק דמגילה יסכה זו שרה. ולמס נקרא שם

היה נביא. וע"כ ז"ל שהקב"ה אמר לו שהוא לא יבקש נבואה. חבל מלך החסד זכה לנבואה :

ודניאל איש חמודות לכאורה לא משנו' בן בסי"ק דמגילה דל"ה ע"ס ור"איתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם. מאן נינהו האנשים. אמר רבי ירמיה כו' זה חגי זכריה ומלאכי. אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מנייהו. אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא. הרי דניאל לא היה נביא. והא דברבאל בריוס ספר מעייני הישועה מתרץ שמה שאמר הגמרא אינהו נביאים הענין היא. נביא נקרא מי שנשלח להגיד נבואתו לישראל. כי נביא מלשון יב שפתיים כמ"ס חז"ל על אהרן אהרן יהיה נביאדי ודניאל אף שמעלתו גדולה לא נשלחה להגיד לישראל ע"כ לא יקרא נב"א. אבל באמת נבואות גדולות ויקרות התנבא.

וכי סימא הכל עומא מאי. ויש לומר חגי זכריה ומלאכי חזרו עם הגולה לארץ ישראל על כן הולכו להיות שלוחים מנהקב"ה לישראל. משא"כ דניאל. והגה כתיב דבר ה' אל אברהם בתחזה ושבוט שמעלת אביו חברהם למעלה למעלה ולא קורבו נביא. אלא לפני שלה היה שוח מחמו יתברך. כך הוא דרך האברבנאל. ועיין מה שמתרץ השל"ה בזה"ה שבכתב פרשת פרה :

ומנין

בוסחא ישינה

בוסחא חדשה

וגו' . ובישרה נאמר בת הרן אבי מלכה ואבי יסבה יומנין שכל האבות והאמהות נקראו נביאים שנאמר ויתהלכו מנוי אל גוי וממלכה אל עם אחר אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו . ובמרים נאמר ותקח מרים הנביאה . בדבורה נאמר ודבורה אשה נביאה . ובתנה נאמר ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' . ואביגיל נתנבאה לדוד . וכן דוד אמר לה (סס כ"ה) וברוך מעמך . ובחולדה הוא אומר (מלכים ב' כ"ג) אל חולדה הנביאה . ובאסתר נאמ' (אסתר ט') ותכתוב אסתר המלכה בת אביהיל וגו' . אלו מ"ח נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל . ונכתבו בכתובים . ויש נביאים כיוצאי מצרים ולא נכתבו . וכן משה אמר (דברים ה) מי יתן והיה לבבם זה להם . ואומר (במדבר י"א) ומי יתן כל עם ה' נביאי' כיתתן ה' את רוחו עליהם . ועוברי' אפר לאליהו (מלכים א' י"ח) הלא הוגר לאדוני את אשר עשיתי בהרוג איוב' את נביאי ה' ואחביא כנביאי ה' מאה איש וגוי חוץ ממה שהיו ביהודה ובנימן ואליהו אמר לאלישע (מלכים ב' ב') שב נא פה כי ה' שלחני ער בית אל (סס) ויצאו בני הנביאים אשר בית אל וגו' . שוב אמר לאלישע (סס) שב נא

וגו' . ובישרה נאמר בת הרן אבי מלכה ואבי יסבה יומנין שכל האבות והאמהות נקראו נביאים שנאמר ויתהלכו מנוי אל גוי וממלכה אל עם אחר אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו . ובמרים נאמר ותקח מרים הנביאה . בדבורה נאמר ודבורה אשה נביאה . ובתנה נאמר ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' . ואביגיל נתנבאה לדוד . וכן דוד אמר לה וברוך מעמך . ובחולדה הוא אומר אל חולדה הנביאה . ובאסתר נאמר ותכתוב אסתר המלכה בת אביהיל וגו' . אלו ארבעים ושמונה נביאים ונביאות שנתנבאו להן לישראל ונכתבו בכתובים ויש נביאים כיוצאי מצרים ולא נכתבו . וכול מפני שהן מועטים . ת"ל וחמשים איש כבני הנביאים הלכו וגו' . וכול מפני שהן הדיוטות . ת"ל ויאמרו אליו הירעת כי היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך וגו' אדונינו אין כתיב כאן אלא אדוניך מלמד שבולן גדולים כאלהו ושקולים כאלישע . וכן משה אמר מי יתן והיה לבבם זה להם . ואומר מי יתן כל עם ה'

עין יוסף

עין יוסף

טעמך ונרוכה את אשר כלתינו היום כוס מצוא בדמים . בדמים לשון רבים . של דם נדה ודם שפיות דמו של נבל וזהו שאמרה ליה אביגיל ולשפיר דם חיים . כרי שהיה נביאה : (ובאסתר נאמר ותכתוב אסתר) מזה הפסוק לא סוגרר לי ראיה שהיה נביאה . אבל צפיק למנילה למד מדכתיב ותלגס אסתר מלכות שלבשה רוח הקודש כתיב הכא ותלגס אסתר מלכות וכתיב סהם (ד"ה א' י"ב) ורוח לבשה את עמשי : (אלא אדניך) וזה מוכיח אומר מעל ראשך ולא מעל ראשנו כי אנו קרובים אליו במדרגה . והא דאמרו אחר כך לאלישע ילכו נא ויבקאו את אדניך פן נשא רוח ה' וישליכנו באתר ההרים וגו' . משום שמיים שנגזזו אליהו נסתלקה רוח סקיע מן הנביאים כדאיתא

שמש יסכה שסוכה נרות הקודש : ובאחתימא ריש סדר שמות איתא כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולי מכאן אחס למד שהיה אברהם טעל לשרה נביאות : (ובחנה נאמר ותתפלל חנה) ותמי ונליאת חנה נרות נבואה פ"ס : (ואביגיל נתנבאה לדוד) שאמרה לו (שמואל א' כ"ה) ולא תהיה זאת לך לפוקה . ולמכשול לב לאדוני ולשפך דם חיים . ודרשו חז"ל שאמר לה השמעי לי . אמרה ליה לא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול . זאת לא תהיה מכלל דאיכא אחריתי כי הוה מעשה דנת שנת פ"כ . ור"ל שדדרש זה מוכיח חיות זאת . גם טעם הכפל פוקה ומכשול . אחד מלד טון אשת איש . והשנית מלד דם נידות . וזהו שאמר לה דוד וברוך

חית

בילקוט

נוסחא ישינה

נוסחא חדשה

ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם • ועובדיה אסר לאליהו הלא הגד לארוננו את אשר עשיתי בהרוג איזבל את נביאי ה' ואחביא מנביאי ה' כאה איש וגו' חוץ משהו ביהודה ובנימן • ואליהו אמר לאלישע שב נא פה כי ה' שלחני עד בית אל • ויצאו בני הנביאים איסר ביריהו וגו' • שוב אמר לו אלישע שב נא פה כי ה' שלחני עד יריחו ויגשו בני הנביאים אשר ביריהו וגו' שוב א"ל שב נא פה כי ה' שלחני הירדנה וגו' וחמשים איש מבני הנביאים הלפו וגו' שאין לך כל עיר ועיר בא"י שלא היו בו נביאים אלא כל נבואה שהיתה לצורך התורה נכתבת ועליהם מפורש בשיר השירים (ד') מה יפו דודיך אחותי כלה מה טובו דודיך מיין וריח שבניך בשמים נפת הטופנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וגו' • באדם הוא אומר (כראשית ב) ויצו ה' וגו' • בנח הוא אומר (סס ו) נח איש צדיק תמים היה ברורותיו את האלהים התהלך נח • בשם הוא אומר (סס ט') ברוך ה' אלהי שם • (תהלים ק"י) על דברתי

שב נא פה כי ה' שלחני יריחו (סס) ויגשו בני הנביאים אשר ביריהו וגו' (ב) יכול מפני שהן מועטין • ת"ל (סס) זהמשים איש מבני הנביאים הלכו וגו' • יכול מפני שהן הדיוטות • ת"ל (סס) הידעת כי היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך וגו' • אדונינו אין כתיב כאן אלא אדוניך מלמד שכולם גדולים כאליהו ושקולים כאלישע שאין לך כל עיר ועיר בארץ ישראל שלא היו בו נביאים • אלא (ג) כל נבואה שהיתה לצורך הדורות נכתבה לצורך שעה לא נכתבה • ועליהם מפורש בשיר השירים (ד') מה יפו דודיך אחותי כלה מה טובו דודיך מיין וריח שבניך מכל בשמים נפת הטופנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וגו' • באדם הוא אומר (כראשית ב) ויצו ה' וגו' • בנח הוא אומר (סס ו) נח איש צדיק תמים היה ברורותיו את האלהים התהלך נח • בשם הוא אומר (סס ט') ברוך ה' אלהי שם • (תהלים ק"י) על דברתי

יד יוסף (ב) פוספתא דטובה ספק י"ב ילקוט מלכים ב' רמז רפ"ד : (ג) מגילת ד' י"ד נוח רנכ ס"א ילקוט מלכים רמז ככ"ד וילקוט ריש שמואל א' :

עין יוסף

צילקוט. שם נשם הכוסמתא • אך מכל מקום קשה סוף סוף כיס להם לידע מה שכבר הסינו בזמן נביאם שהתנבאו כי ה' לוקח את אדניך מפל ראשךלא יתכן שכנסתלקה הנובא שכחו העבר • ויש לומר דמתחלה לא הסינו אלא כי ה' לוקח את אדניך אנל לא ידעו האוסן מהלקיחה • ובפרט לשיטת מסר"א כי לא ידעו מה אלא שראו וברנישו בעמם עקירה כעין עקירת הנפש • וזהו סידעת והרגשת כמו שהרגשנו אנו • ולזה ראו שילכו לנקשו י"ח קשם אך אחר שנסחלק מהם הנביאה אמרו וינקשו את אדניך ולא אמרו אדונינו • וי"ל שכן אמרו לו כנס נא יש את עבדיך חמשים אנשים בני חיל ילכו נא וגו' כלומר שעבדיך אנחנו שאתה

אדונינו כי אחת נביא ואנו נסתלק ממנו כנבואה וגשארנו אנשים בני חיל לא בני הנביאי' שכרי נסתלקה כנבואה ולא נשאר בלתי גוייתנו שאנו בני חיל כאחד העם • לכן ילכו נא וינקשו את אדוניך ולא אדונינו כי אנחנו עבדיך ואתה אדונינו הוא שאין אנו כדאים להיחיתנו עבדיו אלא עבדיך עבדים לעבדיו • ושין בכלי יקר על נ"ר : (שסיחה לצורך הדורות) ללמוד ממנה חשונה או כוראה • וכל הכך מ"ח סוחרו (רש"י ס"ק דמגילה) : (את האלהים כחפ"ך נח) וגו' ויאמר אלהים לנח קח כל בשר בא לפני : (ברוך כ' אלהי סס) וגו' וישכון באהלי סס • ומפרש ליה שהסכינה ישכון צבית מדרשו של סס • וכדאיתא בזוהר סדר מולדות דף קל"ו

נוסחא ח'ישה

נוסחא ישינה

דברתי מלכי צדק • בעבר הוא אומר (בראשית) ויקרא שמו פלג כי ביטוי נפלגה הארץ • באברהם הוא אומר (סס ז) ועתה השב אשת האישי כי נביא הוא וגו' • ומנין שכל האבות נקראו

ענף יוסף
פרק כא

ומנין שכל האבות נקראו נביאים שנא' אל תגעו במשיחיו ובנביאיו אל תרעו עיין צען • אך קשה לשי הנוסחא חדשה של הגר"א ע"כ שולג'יאל אל תרעו קאי על במשיחיו דרישא דקרא • אל הגעו במשיחיו היינו הנביאים • מה היה צריך לחזור ולומר עליהם אל תרעו • אחר שכבר נאמר שלא יגעו בהם • שאם שלל הנגיעה בהם כ"ש שלא ירעו בהם שהוא הרע בפועל • עוד קשה דליתא בתנחומא סדר וילא סימן ח' וז"ל וכן אתה מולא בלאת אחר שילדה ששה בניס והיתה רואה צנואה שי"ב שבטים עתידין לעמוד מיעקב וכבר ילדה ששה ונתעברה מן השביעי • ומן שתי השפחות שנים שנים הרי עשרה • עמדה לאה והיתה מהרעמת לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע י"ב שבטים עתידין לעמוד מיעקב כו' • ובבראשית רבה פ' חני צבס רבי יצחק אמרות נביאות היו ורבקה מן האמהות וכחז היפ"ת שפי' שאחר שבלבו אמר עשו הדברים מי גלה לרבקה • ועל זה אמר אמהות נביאות היו • וא"כ לפי הנוסחא חדשה שרבקה לא היתה נביאה היכי מתרץ כל הפרק בהם מי הגיד לה שאחר שבלבו אמר הדברים מי גילה לרבקה • וקושי זה אפשר ליישב דודאי הדבר נהגלה ע"י רוח הקודש אלא דס"ל שלא הוגד לה ענמה צרוח הקודש אלא שגאמר צרוח הקודש ע"י עבר • אבל לא ע"י סס • שסס מת צנת חמשים ליעקב • ויעקב כשקבל הברכות היה בן ס"ג עיין לעיל פ"א ופ"ב ולא כבעל נור הקודש שכתב שגאמר לה ע"י סס ועבר • אבל מ"מ קושיא הראשונה קשה :

התהלך נח • ביפת הוא אומר יפת אלהים ליפת • בשם הוא אומר ברוך ה' אלהי שם • על דברתי מלכי צדק • בעבר הוא אומר ויקרא שמו פלג כי ביטוי נפלגה הארץ • אלו נביאים שעמדו

עין יוסף

ע"ב ותלך לדרוש את ה' לאן אחר אולת לני מדרשא דסס ועבר • והע"ג דבנ"ר פסרה ס"ג איתא למדרשו של עבר • נראה דס"ס הוא וז"ל למדרשו של סס ועבר • וכל ראה דאמרו סס על פסוק ויאמר ה' לם על ידי סס בן נח : (על דברתי מלכי צדק) בדוחק יש לומר שמניא עוד ראה שסס כיס נביא מדכתיב ומלכי צדק מלך שלם הויא לחם ויין וגו' ויברכהו וגו' וברוך אל עליון אשר מנן לריך נידק • ודרשו בב"ר פ' מ"ד סימן ח' שחזיק יד אברהם בשנה וברכה על אבד בניו הרשעים ומהיכן ידע שהיו רשעים ולא יא מהם לדיק • אע"כ שהיה נביא • אך מי יאמר שמלכי צדק הוא סס בן נח • מניא ראה מדכתיב אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק שדרשו במדרש מזה הפסוק וגם צוהר סדר לך לך דף פ"ו שאמר ליה הקב"ה לאברהם אתה כהן לעולם ולא סס בן נח על דברתי מלכי צדק על שהקדים צרכת צשר וזה לצרכתי שאמר ברוך אברהם וגו' ואחר כך אמר וברוך אל עליון וגו' • הרי שמלכי צדק הוא סס : (ומנין שכל האבות

ס"ז אי' ויוגד לרבקה וגו' מי הגיד לה רבי ורבקה מן האמהות וכחז היפ"ת שפי' שאחר שבלבו אמר עשו הדברים מי גלה לרבקה • ועל זה אמר אמהות נביאות היו • וא"כ לפי הנוסחא חדשה שרבקה לא היתה נביאה היכי מתרץ כל הפרק בהם מי הגיד לה שאחר שבלבו אמר הדברים מי גילה לרבקה • וקושי זה אפשר ליישב דודאי הדבר נהגלה ע"י רוח הקודש אלא דס"ל שלא הוגד לה ענמה צרוח הקודש אלא שגאמר צרוח הקודש ע"י עבר • אבל לא ע"י סס • שסס מת צנת חמשים ליעקב • ויעקב כשקבל הברכות היה בן ס"ג עיין לעיל פ"א ופ"ב ולא כבעל נור הקודש שכתב שגאמר לה ע"י סס ועבר • אבל מ"מ קושיא הראשונה קשה :

ודע דהבי אי' סס צב"ר פ' הג"ל מי הגיד לה • רבי חני צבס רבי יצחק אמרות נביאות היו ורבקה היתה מן האמהות • רבי יצחק אמר אפילו דייט' אינו חורש הלס בתקתלס ונביאים חורשי' הלס בתוך הלס • ואת אמר (תהלים ק"ה) אל תגעו במשיחיו ובנביאיו אל תרעו ע"כ • ופירושו שרבי יצחק חולה להיכות מפסוק חל הגעו במשיחיו וגו' שהאמהות נביאות היו וגורת ולגביאוי אל תרעו נאמר על האמהות • וההכרח הוא

נוסחא ישינה

נוסחא הדינה

שעמדו לעולם עד שלא בא אבינו נקראו נביאים שנאמר (תהלים קה) אל אברהם לעולם ומשבת אבינו אברהם הגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו. אלו לעולם בלעם כו' :

למצרי' ואלו הנביאים שנתנבאו במצרים (ד"ה א ב) (ד) ובני זרח וגו' ומשה ואהרן מן ישראל. (ה) בלעם ואביו ואיוב מארץ עוף. ואלו התנבי ובלרד השוחי. וצופר הנעמתי ואלוהו בן ברכאל הבויו. אלו הנביאים שנתנבאו לא"ה עד שלא נתנה התורה לישראל אבל משניתנה תורה לישראל פסקה רוח הקודש מא"ה. (ו) ובן (1) במשה הוא אומר (שמות ל"ג) ובטה יודע איפוא כי מצאתי חן בעיניך וגו'. ומנין שעשה הקב"ה רצונו שנא' (סס לד) הגה אנכי כורת ברית וגו' באותה שעה פסקה רוח"ק מא"ה :

פרק כב

שרום (א) בן יבש הרג את זכריהו ומלך אחריו ירח ימים (בתרצה) [בשכרון] (מלכים ב' טו) ויעל מנחם בן גדי מתרצה וגו'. (סס) בשנת

יד יוסף (ד) ילקוט ד"ס א' רמז אלף פ"ד תד"א ה"כ פ' כ"ח : (ס) ברכות פ"ק דף ו' ילקוט פניה רמז שצ"ה : (א) ילקוט מלכים ב' רמז רל"ו :

עץ יוסף

האבות והאמהות נקראו נביאים כן הוא הנסחא ישנה. וכן הוא נסחא' מוזכר ק"ה אל חננו במשיחי אלו האבות. ובניאי אל חרעו אלו האמהות שהיו נביאים. והנ"ל מוחק חיבת והאמהות. משום שאם כל האמהות היו נביאות אם כן יכתיב יותר משבע נביאות. והוא כתב שחשב כאן שבע נביאות. והאמת שכן במנין פ"ק איתא גם כן שבע נביאות נחנבאו להם לישראל. מאן ינבו שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה אסתר. ועיין בעיקר : (ובני זרח) זמרי ואיתן ויתן וכלל ודרע כלם חתמה כללן בניאות שאלו כולם נביאים שחנבאו במצרים (כנ"ה נביאורו על ד"ה) :

פרק כב

ירח ימים בשומרון. כ"ל : (בשנת י"ח לפקח) כ"ל : (בשנת כ' לפקח בא חנניה כו')

ואחד הנחלים לא ידעו מדבריהם. והניחו מה שהגיהו וגם שלא כדת העד האחד הנחלים על האות אחת עכ"פ ל"ל שהם"ע וגם הנמרח מנילה פ"ק פליגי עם המדרש רבה ותנחומא ה"ל ועל המדרש שוח"ט הובא בעין. וכן פליגי אהיה דאמר בב"ר פ"ד' שלא נזקק הקב"ה להשיח אלה עם שרה ולפי מ"ש לעיל פ"כ בענין ים ליישב :

ענף יוסף

ש"ס לאמר ולנביאי אל חרעו קאי הנביאים שזכר ברישא דקרא אל חרעו במשיחי היינו הנביאי' מה היה צריך להזכיר ולומר אל חרעו אחר שכבר נאמר שלא יגעו בהם ש"ס כלל הנגיפה בהם. כ"ס שלא ירעו בהם שהיא הרע בפועל. וזה המכוון באומר שהיילו הדיוט כשחורש בדה תלם אחד בארטיה אינו חוזר לתרום חרישה אחרת על התלם שעשה. ואינו נוגע בו עוד. כ"ס הנביאים והמדברים ברוח הקודש כד"ה ע"ה שאין ראוי שנאמר בו שחורש תלם בתלם. ר"ל שפול דבריו. אלא ודאי שהגזרה הפניית אינה על הראשונה עלמה שהם הנביאים רק גזירה אחרת בפני עלמה. שמיחי היינו אבות ונביאי היינו אמהות. (וכן אי' בילקוט תהלים כהד"י) הרי שהאמהות נביאות היו (יפ"ת ומר"ם אלמושינו) והגזרות הדי"ל

בשנת שלשים ותשע שנה לעזריה כלך יהודה כלך מנחם בן גדרי על ישראל
 עשר שנים בשומרון (סס) בשנת חמשים שנה לעזריה מלך יהודה מלך פקחיה
 בן מנחם על ישראל בשמרון שנתים (סס) בשנת חמשים ושנים שנה לעזריהו
 מלך יהודה מלך פקח בן רמליהו על ישראל בשמרון עשרים שנה . (סס) בשנת
 שנים לפקח וגו' מלך יותם בן עזריהו מלך יהודה בן עשרים ותשע שנה היה
 במלכו ושש עשרה שנה מלך בירושלים (סס ו) בשנת שבע עשרה שנה לפקח
 בן רמליהו מלך אהו בן יותם מלך יהוד' בן כ' שנה אחו במלכו ושש עשרה שנה
 מלך בירושלים . בשנת (יו) [יה] לפקח (ד"ה ב כ"ח) ויהיג פקח בן רמליהו ביהודה
 כאה ועשרים אלף ביום אחד גו' . (סס) כי הבניע ה' את יהודה בעבור אחו
 מלך וגו' (סס) ויהרג זכרי גבור אפרים וגו' וישבו בני ישראל מאחיהם מאתים
 אלף נשים וגו' בשנת עשרים לפקח היה (יטעיה ז) ויהי בימי אהו וגו' (סס)
 ויוגד לבית דוד לאמר וגו' (סס) ויאמר ה' אל ישעיהו וגו' ואמרת אליו וגו' (סס)
 יען כי יעץ וגו' (סס) נעלה ביהודה ונקיצנה וגו' (סס) כה אמר אדני ה' וגו'
 ובאותה שעה (מלכים ב ז"ו) ויקח אחו את הכסף וגו' וישמע מלך אשור וגו' .
 בשנת עשרים לפקח בא הגלת וגו' נמל ענל הוהב שבדן והלך לו . וכן הוא
 אומר (ד"ה ב כ"ח) ויבא אליו תלנת פלנאמר מלך אשור ויצר לו כי הלך אהו את
 בית ה' וגו' . כי שמע מה שאמר לו הנביא (יטעיה ז) לא תקום ולא תהיה
 באותה שעה (מלכים ב ז) ויקשר קשר הושע בן אלה וגו' בשנת עשרים ליותם בן
 עזריהו (היא שנת ה' לאהו היתה אפשר לומר בן) [אפשר לומר בן והלא היא
 שנת ד' לאהו היתה] אלא שהיתה גזירה גזורה שימי יותם ; דבר אחר רצה
 הכתוב לבנות ליותם בקבר ולז' לאהו בחיים (סס יז) עליו עלה שלמנאמר מלך
 אשור ויהי לו הושע עבר וגו' נמצא אהו מלך יהודה והושע מלך ישראל
 משועבדים

עין יוסף

עין יוסף
 נפתחחא לזכרה רנתי ע"ס . ופיין צניאור
 הנר"א על דברי יומים (ד"ה א' ה' כ"ו) סתנ
 שמפסקים משמע שראובן וגד נלו תחלה ;
 (נסנת עשרים ליואש בן עויס) אפשר לומר כן
 וכלא היא שנת ד' לאהו היתה אלא שהיתה
 כ"ל . ור"ל סברי כל מלכות יותם שש עשרה
 שנה . ויותם מלך בנת שנים לפקח ור"ל נתחלת
 שנים כדפרש"י . סרי שננת י"ז לפקח מת
 יותם ומלך אחו בני . ופקח מלך עשרים שנה .
 סרי כשהגז כושע צו אלה לפקח ומלך תחתיו
 הים שנת ד' לאהו ; (אלא שהיתה גזירה גזירה
 מימי יותם) ואפשר שהיא לפי שפקח בן רמליהו
 כהל צימי יותם להתגר בו מלחמה . עכ היות
 ששנתה כשעל צימי אחו בני . שנתן הדבר
 סוס הרנו על ידי כושע בן אלה . ובמבנה זה
 כשזכר הכתיב מיתחו אמר שהיה זה עשרים שנה
 אחר שנמלך יוחס כי ע"ס היותו כבר מת ד' סס
 יחסו אל שנתיו לפי ששנתה כשצילי (הררי"א) ;
 (ר"ה ככתוב כו') לפי שהיה אחו רשע ר"ה
 ככתב

כו' נמל ענל שזנן והלך נו) שזא מליכס שלס'
 פעמים . אחד בשנת עשרים לפקח יהוא שנת
 ג'לאחו ולקח אח כל ארץ נפתלי וחזון ואח דן .
 ב' בשנת י"ב (ד"ה א' ס') ויער אלסי ישראל
 אח רוח פול מלך אשור ואח רוח תננת פלנמר
 מלך אשור ויגלס לראובני ולגדי ולחזי שזע
 מנשה וגו' . ויהי י"ב לאחו תחלה מרדו של כושע
 לאחר שעבדו שנה שנים . ג' ש לחזקיהו והוא
 ט' למרד של כושע לקח שומרון וגלו כולם .
 שבושע מלך י"ט שנה משנת ד' לאחו עד שש
 לחזקיהו . וכשמלך כושע ט' שנה כלל י"ב לאחו
 כמ"ס (מלכים ב' י"ז) בשנת י"ב לאחו וגו' .
 באותו זמן עלה מלך אשור ויאשרכה בית כלל
 שנה אחת סרי עשרה שנים להושע . כשהוליו
 מרד צו וכתשע למרדו כתיב בשנה שהשיעו
 להושע לכד מלך אשור וגו' . היינו חשע למרדו .
 ולפי הס"ע נפתלי וחזון נלו תחלה ואחר כך
 ראובני וגדי . אבל בערכין אמרו שראובן וגד
 לו תחלה . ושני כדשוע פליגי צו אמוראי

משועבדים למלך אשור (ח) [מ] שנים . בשנת שתים עשרה לאחו (ד"ה א' ה') ויער אלהי ישראל את רוח פול מלך אשור ואת רוח הלנת פלנר מלך אשור ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה וגו' . נטל ענל הוהב שבבית אל והלך לו לקיים מה שנאמר (היכע י') גם אותו לאשור יובל . רבי נהוראי אוכר משום רבי יהושע הרי הוא אומר (עמוס ג') כה אמר ה' כאשר יציל הרועה ספי הארי שתי ברעים או בדל און וגו' אלו מכל ישראל (סס) בפאת מטה מלמד שלא נשתירו בהן אלא אחד משמנה שבהן . ושאר העם היכן היה . בדמשק . לקיים מה שנאמר (סס ה') והגלתי אתכם מהלאה לדמשק וגו' . אותה שעה כיון שראה הישע בן אלה שגלו ענלי חוהב עמד (ב) והעביר פרדסאות שהושיב ירבעם בן נבט על התחומין שלא לעלות לירושלים . שבכל מלכי ישראל הוא אומר (מלכים א' טו) וילך בדרך ירבעם ובחטאתיו . בהושע הוא אומר (מלכים ב' יז) רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו . אלא מפני מה נתחתם גור דינם לגלות בימיו . מפני שהיו ישראל תולין את הקלקלה במלכיהם שנאמר (הושע ה') אני ידעתי אשרים וישראל לא נכחד ממני וגו' . אותה שעה כיון שראה הושע פניו של מלך אשור לעלות ולגלות את ישראל פעם שלישית הלך ונסמך על מלכי מצרים (מלכים ב' יז) בשנת שתים עשרה לאחו מלך יהודה מלך הושע בן אלה בשומרון על

יד יוסף סוף פתיחתא חוכס רבמי . וז' פרק יג . ומד' ח' פרק ט' :

עין יוסף

הכחוב למנות יוחס כו' : (משיענדים למלך אשור ט' שנים) כז'ל (הנר"א) : (נפאת מטה כו') אלא אחד שנשמונה שנה) שכך כתיב ההס כן יגלו בני ישראל היושבים בשמרון נפאת מטה ונדמשק ערש . וז'ל רש"י ורבותינו אמרו נסדר עולם רבי נהוראי אומר משום רבי יהושע אלו עשרת השנשים שנסמכו על חוקיהו מלך יהודה ועל יהודה ופלטו עמהם . נפאת מטה מלמד שלא נשתיר מהם אלא אחד משמונה שנהם . ושאר ערש כיכן הוא . הוא נדמשק לקיים מה שנאמר (עמוס ה') ובגליתיה אתכם מהלאה לדמשק . ושמשתי משמו של רבי מנחם ז"ל שהיה רפרש זה אחד משמונה שלא נאמר פאת אלא נפאת מטה במקלטה נפאת משני רוחות של פיאה והיא שמינית של מטה . שהרי ד' פיאות יש ושני רוחות לפיאה שכל' : (שלנו ענלי כוהב) כבר נשתי גלויה . בגלות ראשונה ויך את עיון ואת דן הגלה ענל שבדן . ובשניה כשגלו ראובן ודן בעל ענל שבנית אל : (פרדסאות) שומרים : (ובהושע הוא אומר רק לא כו') ר"ל שתיב בים ויש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו עליו עלה שלמנאסר וגו' . וביאר לנו בעל הס"ט שאין כוונת רק לא כמלכי ישראל

עין יוסף

למעט בכמות הרע שהרע מעט . אלא הכוונה כאומר רק לא כמלכי ישראל להודיע שהרע זה בעיני ה' לא כיה כמלכי ישראל אשר היו לפניו שטס היו החסואים וקולר תלוי בזוארי המלכים לא כישראל כי היו חסואים . אבל זה כסיד המשמרות המעבדים את ישראל מעלות לירושל' והס לא היו עולים מרוע בחירתם ושלא נסו באלה זמן רב שלא עלו . וזה שנאמר (הישע ה') אני ידעתי אשרים וישראל לא נכחד ממני כי עשה הונית אשרים נעמא ישראל . ר"ל שעתה הונית אשרים וגו' ברוע בחירתך . וה"ש ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו שהיו חסואים . אבל זה עשה הרע בעיני ה' על ידי עשותו מעשה של מנזר דהיינו ביטול הפרדסאות שהחיל במנזר והיה לו לנמור להעלותם בעל כרחם פעם ושחים עד שישיבו לאיחם : והוא לא עשה כן אלא אמר כל מי שרונה לעלות יעלה זרק השמיט קולר מזוארו וסילו על הרבים . על כן עליו עלה שלמנאסר . עליו עירושו בעבורו לפי שהוא שמש קולר כו' . ולא כן בכל מלכים הקודמים אע"פ שהיו רעים ממנו וחסואים לה' מאד . עכ"ז ישראל היו חסואים ורחשנא פטרם . וכדמפיק בעל ס"ט :

אפיסר

על ישראל תשע שנים • (ג) איפשר לומר כן והלא הוא מלך משנת ארבע לאהו • אלא מה תלמוד לומר תשע שנים • תשע שנים למרדו • וכן הוא אומר (סס) וימצא מלך אשור בהושע קשר וגו' • (סס יח) ויהי בשנה הרביעית למלך חזקיהו היא השנה השביעית להושע בן אלה מלך ישראל עלה שלמנאמר מלך אשור על שומרון ויצר עליה ולכדה מקצה שלש שנים [ופסלו של מיכה עמו שנאמר (סופטיס יח) ויקמו להם בני דן את הפסל וגו' עד יום גלות הארץ] • (מלכים ב' יח) בשנת שש לחזקיהו היא שנת תשע • למרדו של הושע בן אלה • (סס) נזכרה שמרון ויגל מלך אשור את ישראל אשורה וגו' (דברים כט) ויאשם ה' טעה אדמתם וגו' מלכים ב' יז) ויבא מלך אשור סבבל וגו' (עזרא ד') דינאי ואפרסתכניא טרפליא אפרסיא ארכויא בבליא ששנכניא דהוא עלמיא ושאר אומיאי וגומר (מלכים ב' יז) ויירשו את שמרון וישבו בעריה :

פרק כג

(ישעי' לו) **ויהי** (ח) בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה כנחריב וגומר (ישעי' לו) (שמנה) [עשר] שנים בין גלות ראשונה לשנייה (ושמנה) [ועשר] שנים שהה בין גלות שנייה לשלישית (ועוד שהה שמנה שנים ועלה על יהודה) לקיים מה שנאמר (ישעי' ח) כעת הראשון הקל ארצה ובוֹלן וארצה נפתלי והאחרון הכביד וגו' [ועוד שהה שמנה שנים ועלה על יהודה] אמר רבי יחושע בן קרחא טעות גדול טעה סנחריב (ד"ה ב' לב) אחרי הדברים והאמת האלה וגו' באותה שעה שלח תרתן לאשרוד (ישעי' כ') בשנת בא תרתן אשרודה וגו'

יד יוסף (ג) עיין רש"י מלכים ב' י"ז פסוק א' : (ה) ילקוט מלכים ב' רמז רלו : (כ) עיין רש"י ישעי' ח' כ"ג ורש"י מלכים ב' י"א פסוק א' :

עין יוסף

אח כספא וגו' עד יום גלות הארץ בשנת שש לחזקיהו (כנ"ל (כנר"א) חנל רש"י ז"ל כחב עד יום גלות הארץ צימי סנחריב בגלות ראשונה :

פרק כג

עשר

שנים צין גלות ראשונה לשנים ועשר שנים שהיה צין גלות שניה לשלישית לקיים מה שנאמר כו' והאחרון הכביד ועוד שהיה שמונה כו' ועלה על יסודא אמר ר' יחושע בן קרחא טעות גדול • כנ"ל (כנר"א) ואני אומר ששמה סאומא מהנר"א וטעה • שהנר"ל לא אמר שצריך להיות עשר אלא על מה דאמר כאן וששנים שנים שהיה צין גלות שניה לשלישית • אבל צין גלות ראשון לשני לא היה אלא שמנה שנים • וכמו שהבאתי לעיל פרק כ"ב בשם כנר"א גד"ה א' כ' פסוק כ"ו : (טעות גדול טעה סנחריב) הכוונה לזה דליתא בפרק חלל אמר

עין יוסף

(איפשר לומר כן) שמלך הושע בשנת י"ב לאהו • שהרי בשנת ארבע לאהו כרג אח פקח ומלך תחמיו • וכשחנודוק בשנות פקח חמנא כן • וגם אי אפשר לומר שלא מלך אלא תשע שנים שהרי מלך משנת ארבע לאהו עד שנת שש לחזקיהו : (תשע שנים למרדו) כי הוא עמד למלך אשור מיום מלכו כיינו משנת ד' לאהו עד שנת י"ב לאהו • ובשנת י"ב לאהו מרד במלך אשור ואסרו צוויקיס שנס אחת • ואחר כך שלח אותו ומלך עוד תשעה שנים • וזהו בשנת ששים עשרה לאהו מלך יהודה מלך הושע בן אלה צאוונרון על ישראל תשע שנים (הנר"א) ור"ל כשעברו י"ב שנה לאהו מלך הישע תשעה שנים • דהיינו ג' שנשארו לאהו • שאחו מלך ע"ז שנה מקימעות כדכתב בעל מלודית • ובשנה הששית לחזקיהו היה הגלות : (היא שנה ז' להושע) פי' שנת ז' משמלך פעה שנים (הנר"א) : (מקצה ג' שנים ופסלו של מיכה עמו שנאמר ויקמו להם בני דן

וגו' . (ג) שמא עמונים ומואבים שהיו מסייעין אותו בשצר על שומרן ג' שנים . לקיים מה שנאמר ועתה דבר ה' אלי לאמר בשלש שנים בשני שכיר וגו' (סס יו) באותה שעה וישלח מלך אשור את רבשקה וגו' ויצא אליו אליקים בן חלקיהו אשר על הבית וגו' (סס לו) ויבאו עבדי המלך חזקיהו אל ישעיהו ויאמר אליהם ישעיהו וגו' הנני נותן בו רוח ושמע שמועה וגו' (סס לז) (ג) שמא שבנא הסוכן וסיעתו והלך לבוש ונמל המדת כל הארצות ובה לו לירושלים לקיים מה שנאמר (סס מה) (ה) יגיע מצרים וסחר בוש וגו' . יגיע מצרים ויהי חיל פרעה מלך מצרים . וסחר בוש זה תרהקה מלך כוש . וסבאים אנשי מדה אלו חילות שלהן . עליך יעברו זו ירושלים . ולך יהיו כבד מושלמים לך . אחר כך ילכו . זה חזקיהו . בוקים יעברו זו בכייה ובנקיא . ואלך ישתחוו אליך ותפללו הן נותני שבתו של הקב"ה בתוכך ואומרים אך כך אל וגו' . באותה שעה (מלכים ב' י"ח) וישלח מלך אשור את תרהן ואת רב סרוס וגו' ויקראו אל המלך וגו' (סס יט) וישלח ישעיהו בן אמיץ וגו' זה הדבר וגו' את מי הרפת וגרפת וגו' ביד מלאכך וגו' . אני קרת

יד יוסף (ג) עיין רש"י ופסוק י"ז י"ד : (ד) עיין רש"י ופסוק י"ז י"ז : (ה) עיין רש"י ופסוק י"ז י"ז : ורש"י מלכים ב' י"ט סק"ו :

עין יוסף

ענף יוסף

אמר רבי יוסף בן ל"י מ"ד הסגלפדי ה' עליהו אל הארץ הזה להשחית הארץ . עלם אל הארץ בואה וספחתה מאי היא דשמיים לנביא דקאמר יען כי מאס כפס הזה את מי השלוח וגו' ולכן הנה ה' מעלה עליהם את מי הנהר הסעלימים והרגים את מלך אשור וכתבי וחלף ביהודה וספך ועצר את מלך אשור (דהיינו ירושלים) . והוא סגר עד ועד ככל . אבל בלמת כונת הקב"ה היה עד ולא עד בכלל (מכרס"א) ע"ש : (בלוחה שעה וישלח מלך אשור את רבשקה) הנה נמנכים ב' י"ח כתיב וישלח מלך אשור את תרהן ואת רב סרוס ואת רבשקה מן לבוש אל המלך חזקיהו . וכתב שם הרד"ק לחדו מסדר ע' לס שלא באו שלבס יחד אלא רבשקה לבדו כתי סכחוב כספר ישעיהו . ותרהן ורב סרוס באו בשליחות שניה כשנחת לו שמועה של תרכקה מלך כוש וישמע וישלח מלאכיה אל חזקיהו כו' עכ"ל . וקסא לפי שיטת הפ"ע ה"ל להכחצב להקדים את רבשקה ולאחר את תרהן ורב סרוס כיון שנאי בשליחות האחרונה . וי"ל כי רבשקה בא בשליחות ראשונה אמנם תרהן ורב סרוס היו גדולים ממנו במעלה וגם באו צעם רב יותר לזה הזכירם חתלה קידם רבשקה לקדימת מעלה ולקדימת מעלת פס רב אשר פסיהם . ואחר את רבשקה להיותו קטן בערך שבהם מנ"ד מעלתו ומבחינת היותו במתי מעט (כלי יקר על ג"ר) : (ספך שבנא כסוכן

ובישעיהו) סכוונס לזה אמרו בפרק זה בורר כי אהא סכחריב וזר עלה לירושלים כתב שבנא סחקא סלא בנירעא שבנא וסיעתי סעלימו חוקים וסיעתו סעלימו כו' . כי היה נפיק ליהו אהא נבדילא אהדיה לדאף באפי משרייתיה . אמר ליה משרייתך היכא אמר להם מרדו ואהדרו ביה . אמר ליה אם כן אחובי קא מחיית בן . נקבובו עקביו ותלאוהו בזנבי סיעיהם והו מנררין אותו על הקוצים ועל הבדקנים עכ"ל . ולפי' מה שאמר כאן ספך שבנא יחא . וסייעתו לרין עיין : (לקיים מה שנאמר יגיע מזרים כו') ששם תרכקה מלך כוש היו גם מזרים ופוס וגזחם סכחריב ועל חמדת איורויהם ובה ל רשלים ועל סס : (זו בכייה ומנקיא) ברות רבס פ"ה איהא וילכו את מנשה בתוחים ר"ב"ב אמר כירומניקא . והמערך גרם כירומניקא . וכחכ שוא מלה מורכבת בלבון ויני מן כירו ספירוסו ידים . ומן מוניקא ספירוסו בתיס . נמלא פירש סאלה בתי ידים של ברזל . ובנ"א כרומניקא ופי' בתי ידים של נחשה הנקרא כרומא ציוני עכ"ל . ובילקוט גרם כאן זו בכרס ומניקא . ואפשר שס"ם כאן ולרין לבות כירומניקא . ויהי' איך שיהיה סכוונס שהביאום שם שלולים בקולריה . ולאחר מפתחו עמד חזקיהו ופער את כל השביים ונחניירו והכירו מלכות שמים : (אך כך אל) שאין אלוה אלא ה' לבדו : (בלוחה שעה וישלח מלך אשור את תרהן ואת

קרתו וגו' ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במתנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף (ז) וכולם מלכים קשורי כתרם בראשיהם לפני מפלתו של סנהריב חלה הזקיהו שלשה ימים . רבי יוסי אומר יום שלישי לחוליו של הזקיהו היתה ספלתו של סנהריב ועמדה לו חמה בשם (שעמדה) [שירדה] לו לאהו שנאמר (ישעיה לח) הנני משיב את צל המעלות וגו' . בו ביום נסע סנהריב עשר מסעות (סס י) בא על עית וגו' עברו מעברתה וגו' נדרה מדמנה וגו' צהלי קולך וגו' עוד היום בנוב לעמוד (ח) שתמצא אומר בו ביום נסע עשר מסעות . באחת עשרה ביובל בשנה הרביעית בשביעי (עלה) [היתה] מפלתו של סנהריב . וכן הוא אומר (סס לז) וזה לך האות אכול השנה ספיה וגו' (שעלה) (ט) [שהיה] בפרס הפסח ולא יכול לזרוע ואכלו ספיהים . ובשנה השנית שחיס שנדעו הלגינות האילנות . ובשנה (הרביעית) [השלישית] זרעו וקצרו וגו' מלכר שלא נשתיר בשבוע אלא שנה אחת . לאחר מפלתו של סנהריב עמד חזקיהו

יד יוסף (ז) ספק מלק וילקוט ישעיה רמז רפ"ט (ח) פיון רש"י ישעיה י' ל"ב (ט) מננס דרכי יוסף ד"ה ב' ל"ב :

עץ יוסף

עץ יוסף

רב סרים) כבר כתבתי ששליחות זו לא שלח את תרתן ואת רב סרים ולא רבשקה : (וכולן מלכים כו') כפרק חלק אמרו בא עליהם סנהריב כרשע בארבעים וחמשה אלף איש בני מלכים כו' ובשמונים אלף נבירים לבשי שריון . ששים אלף אחוזי חרב ראים לפניו . והשאר פרשים כו' ויזא מלאך ה' ויך במתנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וגו' אמר רבי אבהו הללו ראשי גייסות הן . ופרש"י הללו קס"ה אלף ראשי גייסות נגידי ההיל שכן עולה ההבזון כדאמר' מ"ה אלף בני מלכים ס' אלף נבירים ס' אלף אחוזי חרב . הרי קס"ה אלף . אבל האחרים שמתו אין מספר כדאמרין והשאר פרשים אין מספר עכ"ל . והאשר שזב שכתב רש"י אבל האחרים שמתו ולא כתב אבל האחרים שכתבו כדכתיב ויך במתנה אשור . כוונתו כמו שכתב בבבואר הגר"א שלא נהרגו אלא ראשי הגייסות אבל שאר החיילות לא נהרגו אלא נמסו מפני חוס הכאש של המלאך . וכן נראה מכמה פסוקים עכ"ל : (ועלתה לו חמה כשם שירדה לו לאחוז) כז"ל (הגר"א) : (הנני משיב את צל המעלות) אשר ירדה במעלות אחו בשמש אחרות עשר מעלות וגו' . שנתקצר היום עשר שעות ביום שמת אחו כדי שלא יהיו מספידין אחו . ועלו עכשיו לאחוריהם ביום שנתרפא חזקיהו וניתחנסו על היום עשר שעות . והוא על שם שהשמש מרפא . כדאמרין אלדי יומא אלדי

קצירא וחירנא דיתא מסי (מ:רש"א) : (בו ביום נסע סנהריב עשר מסעות) ר"ל מה שהיה לו להלך כששלושים ימים הלך ביום אחד . שכל כך נתלבט נדרך כדי לעמוד בעוד היום נטוב לפי שאמרו לו אלשנינוי אש תלחם בה היום הכבשנה . וכשעמד בניב וראה ירושלים עיר קדשה לא חש . ואמר שלמחר יכבשנה ומפני שלא כבשה בו ביום לא הלחם ממחרת . והיינו דאמרי אינשי בת דינא בשל דינא פירש כיון שכן דינא בשל הריב: (בשנה הרביעית כשנזע היחה מפלתו של סנהריב) כז"ל (הגר"א) : (שהיה בפרס הפסח) כז"ל . ופרוס לשון פרוסה ומק"ל . ור"ל שהיה קלף ב' מ של פסח . וכלשון זס אית . גם כן בב"ר ס' מ"ח סימן י"ג לזשי ופשי עונות הדא אמרת פרס הפסח היה וההס' נ"כ ס' כך שהרי נהפכה סדוק כמ"ו בניסן כדיתא שם ס' נ' אש כן היה ביאת המלאכים אל אהרנס פ"ו בניסן . וכן איתא בחרגוב דרב יוסף ד"ס ב' ל"ב וז"ל ושדר מימרא דיי מיכאל ונבראל מלאכה ושיני זליליא דספחא בשאח מנחכא ואוקיד כשמחוסן כנוותהון כו' . ועיין ברבס סדר בא פ' י"ח : (שחים) הן שפחים הזומתים מהיוזא מר"שחים הראשונים . שפירות לא היו להם שנדעו כלגינות האילנות : ובשנה השלישית זרעו וקצרו (כז"ל) . ר"ל שבשנה השלישית זרעו ממוחר השמים על הכלל . אבל רש"י פירש בישיעיה בשס' כמ"ע שחים הן שפחיה נידועי

מית

אילנות

חזקיה (י) ופטר את האוכלסים שבאו עמו בקולרין וקבלו עליהם מלכות שנים לקיים מה שנאמר (סס יט) ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען וגו' . הלכו ובנו מזבח והיו מקריבין עליו עולות לשם שמים . שנאמר (סס) ביום ההוא יהיה מזבח ליו' וגו' והיו מתפללין ומשתחוין אל ירושלים שנאמר (סס מה) אליך ישתחוו ואליך יתפללו . קודם ביאתו של סנהריב סתם חזקיה את כי נחון שנאמר (ד"כ ב' ל"ב) ויועץ עם וגו' והוא חזקיה סתם את מוצא וגו' (מלכים ז י"ח) בן כ"ה שנה היה במלכו ועשרים ותשע שנה מלך וגו' .

פרק כד

(מלכים ז כ"א) (ה) **בן** שתיים עשרה שנה מנשה במלכו וגו' בשנת כ"ב לכנשה גלה מנשה לבבל ומסלו של מיכה עמו שנאמר (שופטים י"ח) ויקימו להם בני דן את הפסל וגו' עד יום גלות הארץ ובהצר לו חילה את פני ה' וגו' (ד"ה ז ל"ג) נמצא מנשה (ב) עשה השובה ל"ג שנה לפני מיתתו . (מלכים ז כ"א) בן עשרים ושתיים שנה אמן במלכו ושתי שנים וגו' ויעש הרע וגו' (ד"ה ז ל"ג) כי הוא אמן הרבה אישמה וגו' (ג) בער תורה מישראל . בן שמונה שנה יאשיהו במלכו ול"א שנה מלך בירושלים וגו' בשנת י"ח שנה וגו'

יד יוסף (י) פיין רש"י יעשי יע"י י"ח : (ה) יקום מלכים ז' רמז רמ"ז : (ג) פרק מלק : (ג) מלק ג דף ק"א :

עין יוסף

אילנות . וסירושו אינו מוכרח : (מלמד שלם כו') כי משנה ה' וליך לא כתיב בקרא ע"כ ל"ל שנת שביעית כיחה הנר"א . ואני לא זפתי לכבין דיוקו כי למס נרך לכיזב . מס שיהיה בשנת ד' דממילא מובן שמתו והלאה יורשו ויקארו . ואדרבה אלולי דברי הכ"ע יש לדיוק ששנה שנייה כיחה שמיטה . דנשלמה בשנה ראשונה יאכלו ספיח ממוס שאוחה שנה לא ורשו מפני חיל מלך אשור . ופרי האילנות גם כן לא היו להם שהחילות נדמו אח כל האילנות ומפלת סנהריב היה בססם שקרוב לזמן הקציר ואינו זמן זריעה . אבל בשנה השנייה למס לא יורשו אע"כ שהיה שנת שמיטה . ואשכח שבעל ס"ע דיוק דלמה ליה לומר יבשנה השלישי' ורשו וקארו שמיטת שירשו דלמה לא יורשו בשלישי . אע"כ לדיוקא אחא ששנה השלישית יורשו אבל לא בשנה הרביעית שסוס דהיתה שמיטה . ומס שסקס לן דלמה לא יורשו בשנה השנייה יש לומר דאין הכי נמי שהיו יכולים לזרוע . אלא שהשנייה לבס שלא יאשרכו לזרוע כי יאכלו השחים עכ"כ נרכס יהיה בשחיים

עין יוסף

שיוכלו לאכול ממנו כל השנה : (והוא יחזקיה סתם אח מולא) מימי נחון . מפני שנפסק ויועץ עם וגו' לא נזכר סס נחון בסירוש אלא כחב סס ויועץ עם שריו ונבדויו לסתוס אח מימי כעניית-טק כניא הספוק והוא חזקיהו (הנר"א) :

פרק כד

גלות מנשה נכלל ונכסר לו . כ"ל (הנר"א) : (נמצא מנשה עשה השובה ל"ג שנה לפני מיתתו) ונחלק דף ק"ג מבואר יותר הני הנא קמים דרבי יוחנן מנשה עשה השובה ל"ג שנה דכתיב בן שחיס עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמשה שנה מלך בירושלים וכתיב (מלכים ז' כ"א) ויעש אשרה כאשר עשה אחאב וגו' כמה מלך אחאב עשרים וחרתינ שנין-מנשה כמה מלך נ"ה דל מיניה כ"ב ססו לכו ל"ג . ורש"י כאשר עשה אחאב דמשמע כשישור השנים שחטא אחאב במלכו חטא מנשה וכיניו עשרים ושחיס שנה שחטאו בהס כנגד כ"ב שנה שמלך אחאב . ססו לכו ל"ג שפשה השובה : (כבר תורה מישראל) נחלק דף ק"ג אמרו אמון

וגו' (מלכים ב' כ"ג) (ד) אותה שנה נמצא ספר תורה בבית ה' ואותה שנה היא היתה (תחלה) [שנה] של יובל • ובאותה שנה ברק יאשיהו את הבית • הרי רי"ח שנה משבדקו יואש ועד שבדקו יאשיהו • ולמה נבדק מהרה בימי יואש (ד"ה ב' ל"ד) כי עתליה המרשעת בניה פרצו את בית ה' וגו' • ואותה שנה עשה יאשיהו תשובה (מלכים ב' כ"ג) וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב וגו' • יאשיהו (ה) גנו הארון שנאמר (ד"ה ב' ל"ה) ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקודש וגו' • בימיו עלה פרעה נכה מלך מצרים וגו' וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך וגו' ולא הסב יאשיהו וגו' ויורו הירורים למלך יאשיהו וגו' ויעבירוהו עבריו וגו' (סס) ועליו קונן ירמיהו (איכה ד) רוח אפינו כשיהי' נלכד בשחיתותם וגו' (ד"ה ב' ל"ו) ויקח עם הארץ וגו' בן שלש (ו) ועשרים שנה יואחו במלכו שלשה חדשים מלך בירושלים ויסירהו מלך מצרים וגו' וימלך מלך מצרים את אליקים אחיו וגו' בן כ"ה שנה יהויקים במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלים וגו' • ונמצא יהויקים גדול מאחיו שתי שנים (ירמיה כ"ו) בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה אמר ירמיה הנביא לכל יהודה וירושלים בה אמר ה' צבאות אלהי ישראל שובו נא איש מדרכו הרעה וטרוע מעלליכם (סס כ"ה) שהוכיחן פעמים רבות ולא שמעו וחזר ונתנבא עליהם (סס כ"ו) בה אמר ה' אם לא תשמעו וגו' ונתתי את הבית הזה כשילה וגו' (סס כ"ז) בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה וגו' בה אמר ה' אליו עשה לך כוכרות וגו' בה אמר ה' צבאות אלהי ישראל וגו' אנכי עשיתי את הארץ וגו' ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנצר מלך בבל עבדי וגו' ועברו אותו וגו' והיה הגוי והממלכה וגו'

יד יוסף (ד) ילקוט מלכים ב' רמז רמ"ז : (ה) וימא דף ל"ב סו"ת ס' כתיבות י"ב אר"ז ס' פ"א סוכסחא פ"ג דט"ט : (ו) ילקוט מלכים ב' רמז רמ"ח :

עין יוסף

לעיל פרק י"ח הא' ה"א נאלו בנין חוקי ומחרץ כי עתליהם כפרשת פס בנייה שהיה לס מנפל אחר פרטו את בית ה' • לכן אין תימא אם היו לריכין מכה כל כך חזיקים : (יאשיהו גנו הארון שנאמר ויאמר וגו' מנו את ארון הקודש בנייה אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל) דקסס והלא שם היה נתון • אלא לומר שגזבו שם • וכדאמרנו ביומא ד' ל"ב : (נמצא יהויקים גדול מאחיו ב' שנים) פזית ג' חדשים (רש"י ד"ה ב' ל"ו א') : (בראשית ממלכת יהויקים אמר ירמיה כו') הנה פסוק שובו נא איש וגו' הוא נאמר בשנים כרביעית ליהויקים • אך כיון שנאמר שם מן שלש עשרה שנה ליאשיהו בן אחימן מלך יהודה ועד היום הזה וגו' ושלח ה' אליכם וגו' שובו נא איש מדרכו הרעה • הרי שנאמר לשון נבואה זו גם כראשית

עין יוסף

סוף את החורב : (הרי רי"ח שנה משנדקו יואש ועד שבדקו יאשיהו) חשבון זה לא נחנרר לי • לא יחשוב אמ"ה מלך כ"ט שנים • פויהו ל"ב • יוחס ט"ז • אחו ט"ז • חוקים כ"ט • מנשה ל"ה • אמון ב' • הרי מאתיים חסר אחת • ובי"ח ליאשיהו החחיל לתקן הרי"ז מיאשיהו • ומאתים חסר אחת כך הכל רט"ז • ואם נאמר שגלף ב' שנים גם כן מיואש • משום שמהמא לא היה עסק התיקון משנת כ"ח ליואש עד כלות שנת ארבעים שהרי מלך ארבעים שנה • אי"כ מגלן דנגמר התיקון בשנת ל"ח ליואש ולא קודם : (ולמה נבדק מהרה בימי יואש) ר"ל ציון שהיה יכול לעמוד בלי תקון רי"ח שנה אי"כ קשה למה היו לריכין לתקנו בימי יואש הא לא היה משגבאו שלמה עד שבדקו יואש רק קנ"ה שנה כדאיתא

וגו' . באותה שעה הרג יהויקים את אוריה שנאמר (שס כ"ו) ויוציאו את אוריהו
 מצצרים ויביאוו אל המלך יהויקים ויכהו בהרב וגו' (ז) וכשם (שנתנבא)
 [שנהרג] אוריה כך (נתנבא) [היה נהרג] ירמיה אלא (שס) אך יר אחיקם בן שפן
 היתה את ירמיהו לבלתי תת אותו ביד העם להכיתו (שס מו) אשר היה דבר
 ה' אל ירמיה הנביא על הגוים למצרים על חיל פרעה נכה וגו' . (ח) שנה
 ראשונה כבש נבוכדנצר שנייה עלה וכבש את יהויקים (מלכים ב' כ"ד) ויהי לו יהויקים
 עבר ג' שנים וגו' (שס) ולא הוסיף מלך מצרים לצאת וגו' . בשנת ארבע
 ליהויקים נתחתם גור דינן של ישראל לגלות . ועל ירושלים לשתות את כוס
 יין החמה :

פרק כה

בשנת (דניאל א) שלש למלכות יהויקים מלך יהודה בא נבוכדנצר מלך
 בבל על ירושלים ויצר עליה ויתן ה' בידו את יהויקים
 וגו' איפשר לומר כן והלא הוא מלך בשנת ד' ליהויקים . ומה ת"ל בשנת
 שלש ליהויקים . אלא שנת שלש למרדו . במקרא אחד הוא אומר (ירמיה נב)
 בשנת שבע וגו' ובמקרא אחר הוא אומר (מלכים ב' כ"ד) בשנת ששמה . מה
 ת"ל שנת שבע ומה ת"ל שנת ששמה . (א) שנת ששמה משמלך ושנת שבע
 לכיבוש יהויקים . (דניאל א) ויתן ה' בידו את יהויקים . ובמקום אחר הוא
 אומר (ירמיה כג) קבורת תמור יקבר וגו' . ובמקום א' הוא אומר (ד"ה ב' ל"ו)
 ויאסרוהו

יד יוסף (ז) ספרי ח"א סוקא פ"ח : (ח) מגילת דף י"א ערכין דף י"ב : (א) מגילת דף י"א ערכין
 דף י"ב

עין יוסף

בראשית מערכת יהויקים ; (באוחה שטס הרג
 יהויקים את אוריה) (לכן זה אינו מדוקדק .
 ויותר היה מדוקדק אם היה כחוק באוחה שניה .
 שכרי נבואה זו של ירמיה סיגה בראשית ממלכת
 יהויקים וכתוב שם שאמרו י"ג שנים וגם איש
 היה מחננא בשם ה' אוריה וגו' וינבא על המיר
 סזאת וגו' ככל דברי ירמיהו וגו' ויצר מרס
 וישלח המלך יהויקים וגו' ויוציאו את אוריהו וגו'
 כדי למעשה כרינת אוריה לא היה ביום נבואת
 ירמיה . אבל יוסר נראה שחסר כאן וכן ל"ל
 (ירמיה כו) ויאמרו הכהנים והנביאים וגו'
 משפט מות לאיש הזה כי נבא וגו' וגם איש היה
 מחננא בשם ה' אוריה וגו' באוחה שטס הרג
 יהויקים את אוריה שנאמר ויוציאו את אוריה
 ממזרים ויביאוו אל המלך יהויקים ויכהו בהרב
 וגו' וכשם שנחננא אוריה כך נחננא ירמיה .
 ור"ל לכן לרבינו לכתבו כמו שנכרנ אוריה . ואין
 לרבינו לכתבה כגרי"ל . ועיין בספרי סדר

עין יוסף

בכעלותך סיגו פ"ח : (שנה ראשונה)
 לנבוכדנצר . סי' נבט ראשונה : לכוח כינש
 ניניה שכותה ראש למלכות אשור שהיה מולך
 בנינו : (גור דין של ישראל לגלות ועל ירושלים
 לשחות קי') כמו שמבואר בירמיה כ"ה פ"ח :

פרק כה

והלא הוא מלך בשנת ד' ליהויקים שנאמר
 (ירמיה נה) הדבר אשר היה אל
 ירמיהו וגו' בשנה הרביעית ליהויקים וגו' הוא
 השנה הראשונה לנבוכדנצר מלך בבל : (אלא
 שנת שלש למרד') שלאחר שכבשו שבדו באמונה
 ג' שנים ומרד בו שנאמר (מלכים ב' כ"ד) ויהי
 לו יהויקים שבד שלשה שנים וישב וימרוד בו
 ועמד במרדו ג' שנים ואחר כך בא עליו על
 יהויקים וגמסו בידו : (במקרא אחד הוא אומר
 בשנת שמונה כו') קראי הוא דקא דריש כתיב
 נגלות

ויאסרהו בנחשתים וגו'. אלא מלמד שביון שאסרו מיד מת באיסוריו והוציאו וגררו לקיים מה שנאמר (ירמיה כ"ב) סחוב והשלך וגו'. [בן שמנה שנה יהויכין במלכו ושלושה חדשים ועשרת ימים מלך בירושלים (ד"ה ב ל"ו)]. ובמקום אחר הוא אומר (מלכים ב' כד) בן שמונה עשרה שנה יהויכין במלכו ושלושה חדשים מלך בירושלים. מה תלמוד לומר ה' ומה ת"ל י"ח. בן י"ח כשמלך. ומשמלך נבוכדנצר שמנה נחתם גמר דינו לגלות. ועליו אמר נבוכדנצר (ב) מבלבא בישא גורא טבא לא נפיק. בחצי היובל גלה יהויכין בשנה הרביעית בשבוע (ד"ה ב' ל"ו) ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר נאצר ויבאהו בבבלה עם כלי חמדת בית ה'. ואלו הן כלי חמדת בית ה' (ג) זה הארון (מלכים ב' כ"ד) והגלה את כל ירושלים ואת כל השרים ואת כל גבורי ההיל עשרת אלפים גולה (ירמיה נב) יהודים (נפש) שלשת אלפים וגו' ומבנימין ושאר שבטים (מלכים ב' כ"ד) שבעת אלפים וגו' (סס) הכל גבורים

ד יוסף (ב) ויקרא רבה יע וילקוט מלכים ב' רמז למ"ט : (ג) יומא דף ג"ג פוסטא פלגים סס"ב פ"ט ומכסתא פ' י"ג דקוטס :

ענף יוסף
 מה באיסוריו וכו' ונררו והשלך נכלתו לקיים מה שנאמר קבורת חמור יקבר סחוב והשלך והיכן קבורת חמור נשעי הכלב. וזכר דכתיב (מלכים ב' כד) וישכב יהויקים עם אבותיו ולא כתיב ויקברו (רש"י ד"ה ב' לו) אבל במלכים ב' כ"ד כתיב רש"י וישכב יהויקים לא על מנתו כי אסרו נבוכדנצר בנחשתים להוליכו בבבלה והיו מגררין אותו ומה נקדם כו' וכאן משמע שאחר מותו גררו אותו : (בן שמונה שנה יהויכין במלכו) כ"ל (הגר"א) : (ושלשה חדשים מלך' שלא מלך עד סוף השנה אלא רק ג' חדשים דהא כתיב ולא שיצת השנה וגו' : (בן שמונה עשר בשמלך) כ"ל (הגר"א) : (ומשמלך נבוכדנצר שמונה נחתם גזר דין לגלות) כ"ל (הגר"א) אע"פ שכבר נחתם (כדאיתא סוף פרק כ"ד) אבל באותה שנה גלה (הגר"א) : (ועליו אמר נבוכדנצר) ע"ין בויקרא רבה פ' י"ט ואתרא שניל ועליו אמרו לנביכדנצר : (כשכנס ולחשיבת השנה) כ"ל (הגר"א) : (ואלו הן כלי בית ה' זה הארון והגולה) כ"ל (הגר"א) אבל קשה הא אמר לעיל פרק כ"ד שיאשיבונו סהרון ע"פ. ודהתם אח"כ כבדיתא יומא דף ג"ב ע"ב. ודהתם אח"כ כ"א ביומא דף כ"ג ע"ב : (עשרת אלפים גולה יהודים כו') כ"ל דכתיב במלכים ב' כ"ד עשרת אלפים

עץ יוסף
 נגלות יהויכין בשנת ח' למלכות נבוכדנצר בצוף ססר מלכים. ובספר ירמיה בסופו נח"ב הכס אשר הגלה נבוכדנצר בשנת ו' ואם שנת מה ח"ל שנת ו'. ואם שנת ו' מה ח"ל בשנת ח'. אלא שנת ח' משמלך נבוכדנצר. שנת ו' לכינוש יהויקים. ששנת ששה לכינוש יהויקים נמסר יהויקים ביד נבוכדנצר והרנו כדלקמן והמליך יהויכין בנו חתיו וכל לבבל אמרו לו יעליו האב מרד כך ואתה במלכת את בני פחלא אמר מכלבא בישא גוריא טבא לא נסיק כדלקמן חזר עליו לחשובת השנה והגלהו והמליך את דדקיהו דודו חתיו. נמלא גלות יהויכין בשנת ו' לכינוש אביו. והכתוב קורא א"תה שנה שמיני למלכותו של נבוכדנצר משום ששנה שניה למלכותו כשנש : (ויחן ה' בידו) את יהויקים מלך יהודה. הרי סתם ככתוב ולא פירש את כביאוהו לבבל אם מה בדרך. גם לא פירש את מה על משתא' אס לאו. ובמקום אחר הוא אומר קבורת חמור יקבר סחוב והשלך מהלואה לשערי ירושלים. הרי מססוק זה משמע שלא בא לבבל ומיתו כיה בדרך. ובמקום אחר הוא אומר ויאסרהו בנחשתים להוליכו בבבלה. הרי מססוק זה משמע שדעתו היה להוליכו בבבלה. ומסתמא כביאוהו בבבלה. אלא מלמד שביון שאסרו מיד

גבורים עושי מלחמה כי (ה) מה גבורה בבני אדם המהלכין בגולה . ומה מלחמה עושין בני אדם הזוקקין בזיקין ונתונים בשלשלאות . אלא הכל גבורי תורה שנאמר (מלכים ק"ג) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח וגו' עושי מלחמה (ו) שהיו נושאין ונותנין במלחמה של תורה שנאמר (נמדבר כ"א) על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב וגו' . ומתוכן (מלכים ב כ"ד) והחרש והמסגר אלף (ז) הרש שאחד מדבר והכל שיתקין . מסגר שהכל יושבין לפניו ולומדין פמנו בענין שנאמר (ישעיה כ"ב) ופתח ואין סוגר וסגר ואין פותח (מלכים ב כ"ד) ואת אילי הארץ לקח אלו חירי יהודה ובנימין . ועליהן הכתוב אומר (ירמיה כד) כה אמר ה' וגו' כתאנים הטיבות האלה כן וגו' (בן ה' שנים יהויכין במלכו וגו' הדישים ועשרת ימים מלך בירושלים (ד"ה ב ל"ו) ובמקום אחר הוא אומר בן י"ח שנה יהויכין במלכו וגו' הדישים מלך בירושלים (מלכים ב כ"ד) מה ת"ל שמונה וכה ת"ל שמונה עשרה . בן שמונה כשמלך וכשמלך שמונה עשרה שנתהם גזר דינו לגלות . ועליו אמר נבוכדנצר ככלבא בישא גורא טבא לא נפיך בתצי היובל גלה יהויכין בשנה הרביעית בשבועי . וכן הוא אומר ולתשובת השנה שלה המלך נבוכד נצר ויבא בבלה עם בלי חמדת בית ה' ואלו הן בלי חמדת בית ה' זה הארון) (מלכים ב' כ"ד) וימלך מלך בבל את כתניה הודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו בן כ"א שנה צדקיהו במלכו וגו' (ירמיה כח) ויהי בשנה ההיא בראשית כמלכת צדקיהו מלך יהודה בשנה הרביעית בהרש החמישי אמר אלו הנניה בן עזור הנביא וגו' כה אמר ה' צבאות וגו' לאמר שברתי את עול מלך בבל בעוד ענתים ימים אני משיב וגו' . (ח) מי הטעה את הנניה נבואה שנתנבא ירמיה הנביא על עולם לעיניו שאמר (שס יט) כה אמר ה' צבאות

הנני

יד יוסף (כ) כפריה'כ פיקא כ"א . מחימא כד נח . ילקוט סוף מלכים ב' : (ו) גיעין דף פ"ח כנסדרין דף ג"ח : (ז) ילקוט דניחא קיעל מ' : (ח) כנסדרין דף עט :

עין יוסף

אלפים גולה וגו' ואת כל אנשי החיל שבעת אלפים . וקשה ליה דמטיקרא קאמר עשרת אלפים ואח"כ אמר שבעת אלפים . ומזכר שאל הכתוב השלישי והכריע . כספר ירמיה ל"ב כתיב זה העם אשר כנלה נבוכדנצר בשנת שבע יקודים שלשה אלפים . אמור מעתה ג' אלפים היו משנת יהודה ושבעת אלפים מנתימן ושאר שבעים (רש"י מלכים ב' כד) : (כזקוקין בזיקין) אקורים בכנלי נרול : (חרש שאחד מדבר כו') כן הוא בספרי . אבל נגמרא איתא שבעה שפותחין נעשו ככל כחרשין : (ולמדן ממנו אמר שפותח אין סוגר לקיים מה שנאמר ופתח כו') כן הוא בספרי . אבל נגמרא איתא כיון שסוגרין שיב אין פותחין וסירש"י כיון שסוגרין הלכה שהם סגורין זה שאין יודעין להשיב לשאלותיו שוב אין פותחין אחרים : (אלו

עין יוסף

חירי יהודה ובנימין) ולדיקים כיו : (מי הטעה את חנניה נבואה שכתבא כו') וכמו דאמרו בסנהדרין מי הטעה את חנניה שמע שהיה ירמיה מזנבא בשיק העליון הנני סוגר את קשת עילם . ולפי שפילס סמוכה לבבל עמד הוא בשוק החתחון ודרש ודן קל וחומר ומה פילס שלא בלא אלא לשזור את הכסדים כו' (בחודש השביעי) והלא אין חדש שביעי מן השנה . אלא מה ערב ראש השנה וליה בניו שיקברוהו לאחר ראש השנה ולא קודם ויעלימו את מיחתו איתו היום כדי לפסות נבואה ירמיה שקר שאמר ירמיה שהנה אתה מת כדאית' צפסיקתא : (בשנה הרביעית לצדקיהו ירד להקביל כו') דייק זה מדכתיב (ירמיה כח) ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנה הרביעית . וא"ל אשכר

הנני שובר את קשת עולם ראשית גבורתם . (סס כח) ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיהו הנביא מירושלים וגו' כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לכל הגולה וגו' בנו בתים ושבו וגו' קחו נשים והולידו בנים ובנות וגו' ודרשו את שלום העיר וגו' . ואומר (סס) לפי מלאכת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם וגו' . בשנה הרביעית לצדקיהו ירד להקביל ירד נבוכדנצר מלך בבל ושדריה עמו וחזר ובא לו למכותו לירושלים :

פירק כו

(יחזקאל ח) **ויהי** בשלשים שנה וגו' . (ח) היו שלשים שנה משנמצא הספר בית ה' . (סס) ברביעי בחמשה לחדש וגו' היה היה דבר ה' וגו' (סס ג') ואבא אל הגולה אל אביב וגומר ואשב שם שבעת ימים משמים בתוכם . לאחר שבעת ימים נאמר לו (סס ד) ואתה שכב על צדך השמאלי וגו' ואני נתתי לך את שני עונם למספר הימים שלש מאות ותשעים יום וגו' מלמד שהיו ישראל מכעיסין לפני הקב"ה משנכנסו לארץ ועד שיצאו ממנה שלש מאות ותשעים שנה . (סס) ובלית את אלה ושכבת על צדך הימני וגו' (ב) מלמד שהיו בית יהודה מכעיסין לפני הקב"ה משגלו עשרת השבטים ועד שחרבה יר ושלים

יד יוסף (ב) ילקוט רש"י יחזקאל . ועיין רש"י רש"י יחזקאל : (ג) ילקוט יחזקאל רמז שצ"ג . ועיין סעיף רש"י יחזקאל ד' כ' :

עין יוסף

לחדש היא השנה החמישית לנח המלך והיובל . כרי שנת שלשים ציובל שהיא שלשים שנה משנמצא הספר : (שלש מאות וז' שנה) והם ר"מ של מלכי ישראל . סיניו כ"א של ירבעם . א' של נדב . כ"ג של בעשא . א' של אלה . י"א של עמרי . כ"א של אחאב . א' של אחזיהו . י"ב של יהורם . כ"ח של יואב . י"ז של יואחז . י"ד של יהואש . ל"ח של ירבעם . א' של זכריהו . עשרה של מנחם . ב' של פקחיהו . עשרים של פקח . י"ט של הושע . כרי ר"מ . שכלל זה נקוט צידק שמלכי ישראל מזוי באמצע שנה ועמד אחר תחתיו באותה השנה לכן ספיר שנות כל מלך הכהנים כששון . אבל כשחסדר שניהם לשי דקירות חסדר שנה אחת מכל מלך שלחם לזה ולזה . ועוד ק"א שנים היו השעבודים שנימי השופטים יל"ט של כלי הכהן . כרי ש"ך ועיין נרש"י וברד"ק ביחזקאל : (מלמד שהיתה אותה שנה מעוברת) ור"ל כי הנה החיל להניח בשנה החמשה בחמשה לתמוז כדכתיב יחזקאל א' . ועוד ז' ימים שהיה משמים בתוכם . כרי חזי

עין יוסף

לפטר לומר נחמה מלכותי שכרי נאמר בשנה הרביעית . אלא ברמזיה ממלכת לדקיה פירושו נחלה שהשלימו נביכדנצר על חמשה המלכים ששנה הרביעית ירד להקביל את פני נביכדנצר בנבל ושדריה שר המניחה עמו כמו שנאמר בסוף ירמיה והשלימו על המלכים (רש"י ירמיה כח א') :

פירק כו

ק"ו שלשים שנה משנמצא הספר בית כ' . וז' שנה לחלה היובל . שכרי בשנת י"ח ליאשיהו נמצא הכפר וזו היא שנה של יובל כדלעיל פירק כ"ד . ומאז ועד עתה שלשים שנה כ"ג ליאשיהו מלך ל"א צא מהם י"ח ונשארו י"ג יחזקאל מלך י"א כרי כ"ד . ומנחות יהויקים עד גלות יכניה שנה כדכתיב (ד"ה ב' ל"ו) לחשובת השנה שלח המלך נביכדנצר ויביאנו בבלס (ודלא כמ"ש רש"י ביחזקאל א' אלא כמ"ש רש"י במגילה דף י"א) כרי כ"ה . ושנה שניצא יחזקאל סתה חמשה לנלותו וכדכתיב (יחזקאל א') בחמשה

ירושלים ארבעים שנה • נמצאו כולם ארבע מאות ושלשים שנה. (סס ח) ויהי בשנה הששית בששי בחמשה לחדש אני יושב בבית וגו' מלמד שהיתה אותה שנה מעוברת. (סס) ותפול עלי שם יד אדני ה' באותה שעה הראהו המקום ליחזקאל כבוד השכינה שסבתלק מתוך הבית (סס י) וישאו הכרובים את כנפיהם וירוכו מעל הארץ וגו' • ואומר (סס יא) ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר וגו' • אתה מוצא אותם (ג) עשר כסעות לשכינה (סס כ) ויהי בשנה השביעי בהמישי בעשור לחדש באו אנשים מזקני ישראל וגו' ויהי דבר ה' אלי לאמר בן אדם דבר אל זקני ישראל וגו' הלארזו אותי וגו' התשפוט אותם וגו' באותה (שעה) [שנה] (ירמיה לה) כרת המלך צדקיהו ברית את כל העם וגו' לשלח איש את עבדו וגו' וישבו אחרי כן וישבו וגו' • ואומר (סס) העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו לפרוד במקום. (שתמצא אומר אלו ואלו כתוך מרד) באותה (שעה) [שנה] מרד צדקיהו במלך בבל והלך וספך על מלכי מצרים [ותמצא אומר אלו ואלו כתוך מרד] ות"ל אלו נסמכו על מלכי מצרים ואלו נסמכו על מלכי מצרים. אלו (ד) גלו שלש גליות ואלו גלו שלש גליות. אלו עשו שרשה שנים במצודה ואלו עשו שלשה שנים במצודה. אלו אכלו בשר בנים ובנות ואלו אכלו בשר בנים ובנות. וכן הוא אומר (יחזקאל כג) בדרך אחותך הלכת ונתתי כוסה בידך וגו' (ירמיה לט) בשנה התשיעית לצדקיהו וגו' וכל חילו אל ירושלים וגו' וחיל

יד יוסף (ג) ספק ד' דר"ס סתתח רבתי ססיקח רבתי אדר"ג ספק ל"ד ילקוט יח יחזקאל רמז ס"ג • וילקוט ירמיה רמז רנ"ז : (ד) סתומא סדר מסעי : וקלס רכס פ"ט סי' כ"ז פתיח דלויס רבתי :

עץ יוסף

חגי חמיו • ובאחא סטס אמר לו שכנ על דרך חיל ימים ומחילי חמיו כל שנה ה' עד ה' באלול על שנה ששית (כדכתיב ויהי בשנה הששית בששי בחמשה לחדש) אפילו לפודף אינס כי אם ארבע מאות ימים וסיאך אמר ואני יושב בביתי כל היום אז ימי שכינה • אלא שאותה שנה מטוברת היתה (רד"ק) : (פטר מסעות לשכינה) שיהן סתתחא כ"ה דלויס רבתי : (יהי בשנה השביעית) לגלות המלך יהויכין • וכן הוא שנה שביעית למלכות דלויס : (באחא שנה כרת דלויס) כ"ל (כנר"א) : (כרה דלויס ברית כו') ופרש"י שם בשנה השביעית למלכו כך שיינו צמדר עולם ויהי בשנה השביעית באו אנשים מזקני ישראל לדרוש את ה' אמרו ליחזקאל צמד כהן שמכרו רבו מהו שיאכל בתרומה כלומר לפי שסיו רוצין לומר לא נענש על המזות על שהחירנו את הסעדים עכ"ל : (לארוד צמק ס) ר"ל זה שנאו לדרוש את ה' היה כוונתם למרוד

עץ יוסף

צמקום כמו שכתבתי שאמרו צמד כהן שמכרו רבי כו' • אכל רש"י כתב העגל אשר כרתו לשנים כשחזרו וכנסום כרתו כולם ברית למרוד צמקום וכרתו עגל לשנים ועברו בין בתריו למרוד זו וכיא היתה ברית חוקה ונמורה לאמר ככה יבחר ויחלק סעודת פליס עכ"ל • וכן משמע כאן בסדר פולס : (למרוד צמקום באחא שנה מרד דלויס כו' מזריס ותמלא אומר אלו ואלו מחוך מרד • ותמלא לומר אלו נסמכו) כ"ל (הנר"א) : (אלו ואלו מחוך מרד) סי' ששערת השנשים מרדו צמקום ונבוכדנצר • ויהודס נ"כ מרדו צמקום ונבוכדנצר • וכן בכל אלו ספרות נקטו שיהיה כמו דחשיב אלו גלו כו' : (אלו גלו שלשה גליות) פי' עשרת השנשים גלו שלשה גליות על ידי סכריב • ויהודס ע"י נבוכדנצר גלו ג' גליות : (בשנה הששירית) לגלות יהויכין ולמלכות דלויס : (אותו חמון כנה חנמאל כו') שנה כנבואה כתיב נס כן שם בשנת העשירית גלי

(סס לז) והיל פרעה יצא ממצרים וגו' והיל פרעה שטף עזה וחזר למצרים (ימזקאל כז) ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחורש העשירי בעשור לחדש לאמר בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה כמך כלך בבל אל ירושלים בעצם היום הזה בעשרה בטבת (סס נט) בשנה העשירית בעשירי בשנים עשר לחדש ה' דבר ה' אלי לאמר בן אדם שים פניך על פרעה מלך מצרים והנבא עליו ועל מצרים כלה י אצתו הזמין (ימז' לז) הנה הנמאל בן שלום דורך בא אליך לאמר קנה לך את שדי אשר בענתות כי לך משפט הגאולה לקנית ויבא אלי הנמאל בן יהודי כדבר ה' אל הצר המטרה ואמר אלי קנה נא את שדי אשר בענתות אשר בארץ בנימין כי לך משפט הירושה ולך הגאולה קנה לך ואדע כי דבר ה' הוא . (ימזקאל ל) ויהי באחת עשרה שנה בראשון בשבעה לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם את זרוע פרעה מלך מצרים שברתי וגו' (סס לו) ויהי באחת עשרה שנה בשלישי באחד לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם אמור אל פרעה מלך מצרים ואל המונג אל מי דמית בגדלך . (סס לז) ויהי בעשתי עשרה ענה באחד לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלים האה נשכרה דלתות העמים נסכה אלי אמלאה התרבה . בשלשה בתשרי אחר חורבן הבית המשיש ושנים יום נהרג גדליה בן אחיקם בן שפן והיהודים אשר היו במצפה . ושאר הפלטה הלכה למצרים וירמיה וברוך עמהן . (סס לט) ויהי בשתי עשרה שנה בעשירי בהמשה לחדש לגלותינו בא אלי הפליט מירושלים לאמר הכתה העיר (סס לז) ויהי בשתי עשרה שנה בשנים עשר חדיש באחד לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם שא קנה על פרעה מלך מצרים ואמרת אליו כפיר גוים נדמית . (סס לז) ויהי בשתים עשרה שנה בחמשה עשר לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם נהה על המון מצרים והורידהו אותה שעה הראה ליהוקאל שהורים נדונין לבאר שחת יבשנת עשרים ושלוש לנבוכדנצר נתנה צור בידו ושטף את כל היהודים שהיו בעמון ומואב ובסביבות ארץ ישראל נפש שבע מאות ארבעים וחמשה (ימזקאל נט) בשנת עשרים ושבע לנבוכדנצר נתנה מצרים בידו נשא המונה ושלל שללה ובזז ביוה והיתה שכר להילוי . והגלה ירמיה וברוך לבבל (סס מ) בעשרים וחמש לגלותינו בראש השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר בעצם היום היתה עלי יד ה' ויבא אותי שמה יאותה שעה הראה הקב"ה ליהוקאל במראה את תבנית הבית לעתיד לבא :

פרק כז

(ימז' נ"ב) ויהי בשנה התשיעית למלכו בהרש העשירי בעשור לחדש בא נבוכדנצר מלך בבל הוא וכל הילוי על ירושלים ויחנו עליה ויבנו עליה דיק סביב ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו בהרש הרביעי בתשעה לחדש ויחוק הרעב בעיר ולא היה להם לעם הארץ ותבקע

עץ יוסף

מאות ארבעים וחמשה . וסרס' נתנה לור בידו
 וסרף יהודים שנסבניות סמון ומואב ז' מאות
 ומ"ס כך מסורס נסדר עולם עכ"ל :

עץ יוסף

לצדקיהו מלך יסודם : (בשנת כ"ג לנבוכדנצר
 נתנה מלרים בידו וסרף את כל היסודים כו'
 דכתיב ירמיה כ"ג בשנת שלס וסרפי' לנבוכדנצר)
 סגלס ננזכרין רב סנחיס יהודים נסס סנע

ותבקע העיר וכל אנשי המלחמה יברחו ויצאו טהעיר לילה דרך שער בגן החומות אשר על גן המלך וכשרים על העיר סביב וילכו דרך הערבה וירדפו חיל כשרים אתר המלך וישינו את צדקיהו בערבות וירו וכל חילו נפוצו מעליו ויהפשו את המלך ויעלו אותו אל מלך בבל רבלתה בארץ חמת וירבר אתו משפטים ושהג מלך בבל את בני צדקיהו לעיניו וגם את כל שרי יהודה שהג ברבלתה ואת עיני צדקיהו עיר ויאסרהו בנהשתים ויבאהו מלך בבל רבלתה ויתנהו בית הפקודות עד יום מותו כל עשרים ושכנה יום היה מקרקר ושוע אל ההר וכן הוא אובר (מלכים ב' כ"ה) בחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדנצר מלך בבל ויבמקום אחר הוא אובר (ירמיה נ"ג) בעשור לחדש ואובר (סס) בשנת שכנה עשרה לנבוכדנצר מה ת"ל תשע עשרה ומה ת"ל שמונה עשרה אלא תשע עשרה משמלך (ח) ושכנה עשרה לכבוש יהויקים מה ת"ל שבעה לחדש ומה ת"ל בעשור ואם נאמר בעשור למה נאמר בשבעה אכור (כ) כעתה בשבעה נכנסו זרים להיכל ונטלו את הים ואת המכונות ואת העמודים והיו מקרקרין בו שביעי שמיני ותשיעי עד שפנה היום שנאמר (סס) קדשו עליה מלחמה קומו ונעלה בצהרים אוי לנו כי פנה יום כי ניטמו צללי ערב עם חשיכה הציתו בו את האור והיה נשרף בעשור לחדש ועל אותו הדור הוא אובר (דברים לא) כי ידעתי את יצרו וגו' ואומר כי אנכי ידעתי את כרוך וגו' כי ידעתי אחרי מותי כי השחת וגו' וכך בצדקיהו הוא אובר (ד"ה ב' ל"ו) וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו וגו' גם כל שרי הכהנים והעם הרבו למעול וגו' וישלח ה' אלהי אבותיהם וגו' ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים וגו' ויעל עליהם את מלך כשרים וגו' וכל כלי בית האלהים וגו' (וישרוף את בית ה' ואת בית המלך וגו') (סס) ויגל השארית מן החרב אל בבל וגו' למלאות דבר ה' בפי ירמיהו וגו' רבי יוסי אובר (ג) המשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה שנא' (ירמיה ט) על ההרים אשא בכי ונהי על נאות מדבר וגו' רבי יוסי אובר שבע שנים נתקיים המקרא הזה בארץ ישראל (דברים כט) גפרית וכלה שרפה כל ארצה וגו' (ירמיה נ"ג) ויכה אותם מלך בבל ויטותם וגו' ויגל יהודה מעל אדמתו ומ' נפש שכונה

יד יוסף (ח) מגילת ס"ק דף י"א (כ) סענית דף כ"ט ילקוט פ"ק ספר מלכים ב' : (ג) ספתיחא אחרונס דא"כס רבתי . יומא דף ל"ד . ספיקא רבתי ס"א :

עין יוסף
פרק כ

דרובו של סיכל נשרף ב"ד וסיהא קרא דנז' לחדש לא קפי וישרוף איוס ז' לחדש אלא דהכי מחשבים דנז' לחדש בא נבוכדנצר להיכל וקלקל צו פדיוס יוד וישרוף וגו' ומייתי ליה מקרא אויגא לנו כי פנס יום הוא סתחלת השרפס צטרב יוס ט' כי ינפו לללי ערב . ועיין סענית דף כ"ט : (מחשים ושחיס סנס) סיינו מחרבות ירושלים בנלוה דקיקבו עד פקידת כורס סעליו לבנות סנית (רש"י ציומא דף ל"ד) : (ועל נאות מדבר) וגו' מסיף השמים ועד נכסה נדדו כלכו בהסס נימטריא ל"ב-ועיין בפתיחא אחרונס דא"כס רבתי (שצט שניס נתקיים המקרא סוס כו) עיין יומא דף ל"ד :

כל ששרים וספניה יוס כיה מקרקר כו' . ר"ל סכתינ בחדש כרניעי בתשעה לחדש וגו' ותבקע העיר וגו' וכתוב (מלכים ב' כ"ה) ונחש סחמ"י בשבעה לחדש וגו' בא נבוכדנצר וגו' וישרוף את בית ס' וגו' . וכן זה ליה כ"ה ימיה : (מקרקר) לשון סניכס בקיס החימה : (ישיע) לשון סופס : (הלא השע עכרכ משמלך ל"ג) טריא סתנה עכרכ לכנוס יסויקוס בשכנה שניה למכותו כונס יסויקיס כדאיתא לעיל פרק כד : (בכשפס נכנסו זרים כו) כהוא קרא דנשעור לחדש וגו' וישרוף וגו' מחשפס כשפוט

שמונה מאות שלשים ושנים שלוש גליות ארבעת אלפים ורש מאות (ד) ומבנימן ומשאר השבטים ז' אלפים גולה שגלו עם יויכין :

פרק כח

ובשנת (דניאל ב) שתיים למלכות נבוכדנצר וגו' ותתפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו (א) אשר לומר בן אלא ששנה הכתוב שתיים לחורבן הבית (וחדשים לחורבן הבית וכו' הוא אומר) (ירמיה כ"ג) ויהי בל"ז שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בכ"ה לחדש וגו' ובמקרא אחר הוא אומר (מלכים ב' כ"ה) בב"ז סה ת"ל בכ"ה וסה ת"ל בכ"ז (ג) אלא בכ"ה מת ששנו נבוכדנצר ונקברו בכ"ו הוציאו אויל מרודך מקברו ונדרו בשביל לבטל גזירותיו לקיים מה שנא' (ישעיה י"ד) ואתה השלבת מקברך כנצר נתעב וגו' ובכ"ו הוציא ליבניה (ד) בו ב' סת צדקיה וספרו אליו ווי דמית מלכ' צדקיה שתי שסרייא מבילהון דרייא לקיים מה שנא' (ירמיה ל"ד) בשלום תמות וגו' ובשחמצא אומר כל שהוא בטובה אל יתיאש מן הרעה וכל שהוא ברעה אל יתיאש מן הטובה . כנן מיהויכין וצדקיהו נבוכדנצר מלך ס"ה שנה אויל מרודך בנו כ"ג ובלשצר בנו ג' (דניאל ז') בשנת הדא לבלשצר מלך בבל דניאל הלם הוא וגו' (סס ח') בשנת ב' למלכות בלשצר חזון נראה אליו אני דניאל וגו' [בשנת ג' למלכות בלשצר] (סס ט') בלשצר מלכא עבר לחם רב וגו' בלשצר אמר בטעם המרא וגו' בארין דיתיו וגו' אשתיו המרא וגו' בה שעתא נפקה אצבען די יד אנש וגו' ארין מלכא ויהוה שגוהו וגו' (ישעיה כ"א) ויקרא אריה על המצפה אדני וגו' משא

ד יוסף (ד) עיין רש"י מלכים ב' כ"ד ספוק ט"ז : (א) ילקוט דניאל רמז אלף קס ורש"י דניאל ב' א' : (ב) ילקוט ירמיהו רמז ס"א . ועיין רש"י וד"ק ס"ף מלכים ב' . וילקוט ישעיהו רמז רפ"ז : (ג) מועד קטן דף כ"ח . וילקוט ירמיהו רמז ס"א . וילקוט דניאל רמז אלף קס וילקוט ישעיהו רמז רפ"ז : (ד) ילקוט דניאל ס"ף רמז אלף ס"ג :

עין יוסף פרק כח

כדי שלא יאמרו בני חכם עדיין חי הוא כמו שסיים בזמן השיעור עדין חלסין עלוסי : (נו כפיק מת דקדוהו כו') דכתיב (ירמיה ל"ד) בשלום תמות ובמשפוחת וגו' וסוי ארין יוסדו לך ואמרו במ"ק שמה נבוכד נצר נימיו של ימי נבוכד נצר לא ילאו אסיריו מאסיריהם וכשמת נבוכד נצר ילא דקדוהו מנית האסירים ולמחרת מת וקברוהו כנבוכד וספדי עליו : (ש"י ספרי"א דכולהו דרייא) שמה השמרים הכל סדור ס"י שיענש בשניל סדור שדקדוהו סיה דקיק ודורו רשעים כמו שפירש"י (ירמיה ל"ז ד') וסוף מחז"ל : (מנן מיסויכין ודקדוהו) פ"כי סויכין גלס חקך ודקדוהו מלך ארין ויסיכין בלאחו מנית האסירים חקך עלה לגדולה . ודקדוהו חיכך בלאחו מנית האסירים מה (סנר"א) : (בשנת ג' למלכות בלשצר) כל"ז וס"י בחילת ג' (סנר"א) : (סס הל' כנר עיין שחי' ומרחין) פירש

אשר לומר כך . מה סיס בשנת שתיים למלכות נבוכד נצר שיהיך נמלא דניאל לשם אלא כ"א שנים סיו מיום שחלך ושנת ב' לחרבן סניו . וקראו למלכות נבוכד נצר לפי שהראה ודעו לכנס לחוך דביר מלכו של 'עולם והחריבו את ירושלים ונית המקדש העליון ככתוב כאלו מלך באותו העת רש"י ורד"ק : ולחורבן סניו ויהי כל"ז (סנר"א) : (אלא בכ"ה מת ששנו כו') ורש"י (מלכים כ"ה) א' אלא בעשרים וחמשה מה נבוכד נצר ונקבר בעשרים וששה בעשרים וחמשה סויאלו איל מרודך מקברו כו' : (לנבל גזירותיו) לפי שלא רצו לקבלו שסיו יראים שמה חי נבוכד נצר וסויאלו סקברו לסראוח להם שמה (סנר"א) וכחן שפירש"י וירמיהו סויכין יעלו סויאלו סקברו

(סס) משא דומה אלי קורא משעיר וגו' אמר שומר וגו' מי הוא שומר זה הקב"ה שנאמר (תהלים קמ"ד) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל וגו' ה' ישמרך מכל רע וכל המזכור מה משמר שלא תכנס אוכה באומה ומלכות במלכות אפילו כחום השערה אלא מלכות שהגיע זמנה ליפול ביום נופת ביום • בלילה נופלת בלילה וכן היא אומר (יהו"קל ל) וגוף צדי יומם (סס) ובתחנתם השך היום ואומר (דניאל ה') בה בלילה קטל בלשאצר מלכא כשדיא (סס ו) והרוש כדיא קבל כרוביא כבר שנין שתין ותרתיין מה (ז) ת"ל כבר שתין ותרתיין אלא יום שנכנס נבוכדנצר להיכל ביום יהויכין נולד שטנו והוא דרוש יום שמשחנאת יהוא ברסות גלעד משחו את הואל שטנו הרי שבעים שנה משמך נבוכדנצר שבעים חסר אחת משביש יהויקים (ו) ועוד שנה אחת לבבל עמד דרוש והשלימה (סס ט) בשנת אחת לדריוש בן אחשורוש מורע כדיוגו' (ז) אי אתה מוצא שנה למדי בכתובים אלא זו בלבד • וכן ירמיה אמר להם לישראל (ירמיה לא) ופן ירך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ (ח) זו של בלשאצר • (סס) ובא בשנה השמועה (ט) זו של דרוש • (סס) ואחריו בשנה השמועה והיתה

יד יוסף (ס) מניל ד' י"ב (ו) ילקוט דניאל דמ' חלף כ"ד : (ז) ילקוט ס"ף ירמיה : (ח) פיין רש"י ירמיה כ"א ע"י : (ט) ילקוט דניאל קט"ז י"א ס"ף דמ' חלף כ"ז רש"י דניאל י"א כ' :

עין יוסף

עין יוסף

פי' למה מכא שנתנוי אלא לומר לך יום שנכנס כו' נולד שטנו כו' דרוש • פי' דמנלות יהויכין עד כאן ס"ב • דאמר מה נלה יהויכין צו' לבינוס יהויקים שהוא ח' לנבוכד נר כשאלו לנבוכד נר ל"ז ספרי מ"ה מלך • וכיזי דאיל מרודך (אע"פ שאמרו במנילס י"א עשרין ותלת דאיל מרודך אח"ז מסקי דשנה אחת נכלעה בשני נבוכד נר דאיל מרודך וגו' דנלסר • הרי ס"ב (כנר"א) (יום שמשחו את יהוא כו') דכתיב (מלכים א' י"ט) ונאח ומשחת את חילל וגו' ואת יהוא בן נמשי חמשה וגו' : (הרי שבעים שנה כו') פי' כי שלשה פעמים שנעים הם דהיינו מחלילת מלכות נבל • ומכינוס יה יקים • ומשחב הכית שנעים שנה ממלכות חרב נבל דהיינו מ"ה של נבוכד נר וכ"ב של אויל מרודך (כי שנה א' של אויל מרודך נבלעז בתר שנת מ"ה של נבוכד נר הרי ס"ז • וגו' של בלשזר הרי ע' ומכיוס יהויקים נפקדה ירושלים • ומחורבן הכית נכנס ירושלים • דהיינו ל"ב שנה היום עד שנפקדו וגו' של כורש (פיין רש"י מנילס דף י"א ע"ב ד"ה שנים מקופע ח) וי"ד של אחזרוס • ודריוש ננה אח הכית נשנת שזיס למלכותו • וזה הדריוש סיה לו ג' שתי דרוש וכורש • וארחתסחא • דהיינו ישעיה קרא אותו כורש דכתיב כה אמר פי' למשוחו לכורש • ונחמסיה כתיב שנס עשרים

יכי

(ישעיה מ"ג) (והיתה בבל צבי ממלכות וגו') . (ירמיה סס) וחמס בארץ מושל על מושל זה כורש הפרסי [והיתה בבל צבי ממלכות וגו'] [דניאל י"א] ואני בשנת אחת לדריוש המדי עמדו לסהוק ולמעו לו ועתה אמת אניך לך הנה עוד שלשה סלבים עומדים לפרס (י) זה כורש ואחשורוש ודריוש שבנת את הבית . ומה ת"ל רביעי רביעי למדי (ויהי דניאל עד שנה אחת וגו') בו בפרק נאמר לו (דניאל ט') בתחילת תחנוניך יצא דבר וגו' שבועים שבעים וגו' ותדע ותשיביל וגו' (יא) שבועים שבעה אלו שעשו בגולה ועלו שבועים ששים ושנים (אלו) שעשו בארץ ושבוע אחד כקצתו עשו בארץ ובקצתו הוצה לארץ . ואחר דשבועים ששים ושנים יכרתו וגו' והגבור ברית לרבים וגו' (דניאל ט') (יב) רבי יוסי אומר שבועים שבעים משחרב בית ראשון ועד שחרב בית אחרון . שבועים לחורבנו . וארבע מאות (ועשרה) [ועשרים] לבנינו . ומה ת"ל שבועים שבעים . אלא שהיתה הגזירה גמורה קודם לשבעים שנה . וכן הוא אומר (בראשית ו') והיו ימיו מאה ועשרים שנה ואומר (סס ז') בשנת ת"ר שנה לחיי נח וגו' אפשר לומר כן . אלא שהיתה גזירה גמורה קודם לק"כ שנה . וכן הוא אומר (ישעיה ז') בעוד כ"ה שנה יחת אפרים מעם . ואותה שנה שנת ארבע לאתו היתה . אפשר לומר כן . אלא שהיתה גזירה גמורה מימי עמוס שנתים לפני הרעש שנאמר (עמוס ז') כי כה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וישראל גלה יגלה מעל אדמתו :

ובשנת

יד יוסף (י) ילקיט דניאל קטיט' ע' רמז אלף ס"ו ועיני רש"י סס : (יא) ילקיט דניאל קטיט' ע' רמז אלף ס"ו :

עין יוסף

ימי אלסיו עמו ועל : (ו) של בלאר (ס' השמועה הוצח של בלאר סהרג : (ונא בשנה השמיטה זו של בבל שזאמר והיתה בבל צבי ממלכות וגו' ואחריו בשנה השמועה מה שזאמר כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה וגו' וחמס בארץ מושל על מושל זה כורש הפרסי ואני בשנת אחת) כ"ל . וכן הוא בילקוט ופי' . ונא בשנה השמועה זו של כו' בלחם שנה עלמה תניא השמועה שחרב בבל מליו מן השמים שזאמר והיתה בבל צבי ממלכות שזאמר גזון כשדים כמהפכת אליהם את סדום ואת עמורה . ואחריו בשנה שניה השמועה טובה יהיה נאמעת להם והיינו שקידה קלת דכתיב כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקיד לחכם וזה כחקיימה אז ע"י כורש שהכריז כה אחר כורש מלך פרס מי חכל עמו וגו' מושל על מושל דריוש מלך שנה אחת ובשנה השניה כורש הפרסי (רש"י ירמיה כ"א מ"א) אבל הנסוח הנר"א כפי שמיסגר בפנים אינם מייבנים לי : (זה כורש ואחשורוש כו') וארחשסתא אינו מונה כאן מפני שכורש הוא ארחשסתא

עין יוסף

וגקרא כן ע"ש המלכה כמו שכתבתי לעיל ובנר"א בניאורו כתב וארחשסתא אינו מונה כאן מפני שלא מלך אלא חזי שנה עכ"ל אבל רש"י עורא ד'ו' כתב וימי ארחשסתא הוא כורש מלך פרס : (ומה ת"ל רביעי) דכתיב סס והרביעי יעשיר : (רביעי למדי בו בפרק) כ"ל (הנר"א) : (שבועים שבעה אלו שעשו בגולה) מן החירגן ועד הסקידה היה ל"ב שנה ז' שמיטות הם מ"א שנה ועיד' ג' שנים יותר אלא מוזק שלא שלמה השבוע לא נמנה (רש"י דניאל) (שנים ושנים אלו שעשו בארץ) דסיינו שנים משנבנה הבית ושני שמיטות עשו עד שלא נבנה (הנר"א) : (ושבוע אחד מקצתו עשו בארץ) דסיינו מיותר הנ' שנים שנשתיירו עד ל"ב וגו' עשו בגולה (הנר"א) : (שבועים שבעים משחרב בית ראשון) בימי לדקיהו עד שיחרב פעם שני . כי שבועים שבעים הם ת"ך . וגלת בבל היה שבעים . ובית שני עמד ת"ך . הכי ת"ך : (וארבע מאות ועשרים לבנינו) כ"ל וכן בילקוט וכן הניח (הנר"א) :

כורש

פרק כמ

(עזרא ה') ובשנת אחת לכורש מלך פרס לבלות דבר ה' מפי ירמיה הער
 ה' וגו' כה אמר כורש מלך פרס וגו' מי בכם מכל עמו
 וגו' ויקומו ראשי האבות וגו' (סס ב') כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש
 מאות וששים מלכד עבריהם וגו' . בכלל . ובפרט אינן אלא שלשים אלף ושלש
 מאות וששים ושנים עשר . אלף היכן הם . אלא אלו שעלו משאר השבטים (סס ג')
 ויכינו הטובה על מבונותיו וגו' ויבנו כסא לחוצבים וגו' . כורש מלך (שלשה)
 [ארבעה] שנים מקוטעות (סס ד') ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו
 שמונה וגו' בארין במלת עבדות בית אלהא וגו' (אסזר ה') בשנת שלש למלכו
 עשה משתה וגו' . כל ארבע שנים (ה) היתה אסתר מוטמנת בשושן הבירה
 (סס ז') ותלקח אסתר אל המלך וגו' . כל חמשה שנים היה המן כונס שלל
 למרדכי (סס ח') בהדש הראשון הוא חדש ניסן וגו' . ב"ג בניסן כתב המן את
 הספרים להיטמדי להרוג וגו' . ב"ז בניסןבנסה אסתר לפני המלך . ב"ז בניסן
 תלו את המן . ב"ג בסיון כתב מרדכי ספרים להשיב ספריו של המן . ב"ג
 באדר

די יוסף (ה) ילקח אסתר ספוק ויבי אומן את הדסה :

עץ יוסף

פרק כמ

ענף יוסף

(בב"ג בסיון כתב מרדכי ספרים להשיב
 ספריו של המן) ולכאורה קשה למה אסתר
 כל כך בשליחות הזה ועיין מ"ש בעץ :

עוד

יש לומר דל'י' בב"ג פ' ק' אחר רבי
 אבהו איתן ע' ויס שבין איגרת (של
 המן) לאיגרת (של מרדכי) דשל המן הוה ב"ג
 לניסן ושל מרדכי בב"ג בסיון) "בנגד ע' ויס
 שעשו מזמרים חסד עם אבינו יעקב ע"כ .
 ור"ל שלבך שיה מרדכי ע' ימים כי ישראל
 היו חייבים כלים וכל זמן שלא הושב
 ספרי המן היו ישראל בצער וכל יום היה
 כאלו מתו על קידוש השם כי הוטב
 במחשבתם המות ועסקו בתשובה ויום לטהר
 יחשב כאלו שנת אדם שהוא ע' שנה בתשובה
 והרגיעה על קודש השם ונכפר עושי . וכן
 הענין שבטו על יעקב ע' ויס לאורות כי בו
 תלוי

כורש מלך ארבעה שנים מקוטעת כ"ל
 (הנר"א) נמצא נחשבו הדורות לא
 נמנה רק ג' לכורש כדלקמן וקשה לסי סה
 שכתב הנר"א לעיל שלא מנה ארבעה שנה לסי
 שלא מלך אלא חצי שנה . ואם כורש מלך ד'
 שנים מקוטעות וארבעה שנה מלך חצי שנה
 הרי נחוסף ש"ס לחשבון הדורות . ולסיכך
 נראה כמו שכתבתי שם לעיל נפרק כ"ח ע"ס :
 (כל ארבע שנים סיחה אסתר מוטמנת) שהרי
 בשנת ג' למלכו עשה הסעודה ונהרגה ושתי וזו
 לקבץ בחילות וכתיו וחלקת אסתר אל המלך וגו'
 בשנת שבע למלכותו וגו' הרי ד' שנים שהיתה
 מוטמנת כדכתיב ויבי אומן את הדסה . ופי'
 שהיה מרדכי מלנישה ומתמנה מפני שלוחי
 אחשורוש . וכדאיתא בילקוט ובתרגום שני
 שנאמת לא נמצא כלל אלא שהוכרח מרדכי
 שוב לגלותה . ופיין בריש מדרש רבה : (כל ה')

שנים כו') פי' כי בשביל אסתר נידל את המן שהוא נתן עמו להרוג את ושתי ולקח את אסתר
 ובשילה נדל את המן נמצא היה גדולו ה' שנים עד שנת י"ב : (ב"ז בניסן נכנסה אסתר כו')
 וכן הוא באסתר רבה סף פרשה ו' אבל התרגום ספוק ויהי ביום השלישי יום לו שיזה אחרת שפי'
 ויבי ביום השלישי היינו בשלישי נפסח . כי לפי י"ד ופי' ופי' החינו ופי' שכבר עברו ימי
 השניית שלכה אסתר לפסח ובז"ח נתלה המן : (בכ"ג בסיון כתב כו') לכאורה קשה למה אסתר
 כ"כ בשליחות הזה . וכתב הנר"א שהמתין עד שיבאו השלוחים ששלח המן כדי שיביאו אומן

באדר (סס ט') ויכו היהודים בכל אויביהם וגו' והרגו בשושן חמש מאות איש והלו את עשרת בני הכן על אשר כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים . ביום ההוא בא סספר ההרונים וגו' . ובאותו הזמן לשנה הבאה נאמר (סס) ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל וגו' . (3) הרי הוא אובר (ימיכה כט) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה (דניאל ט') למלאית להרבות ירושלים שבעים שנה . חמשים ושתים שנה לאחר תורבן הבית עשו ישראל במלכות כשדים ונפקדו ועלו . (ג) שלשה של כורש . וי"ד של אחשורוש (ישתים) [ואחת] של דריוש . ובשנת שנית לדריוש נבנה הבית . וכן זכריה אמר (זכריה ח') ויען מלאך ה' ויאמר ה' צבאות עד כתי אתה לא תרהם את ירושלים וגו' אשר זעכת זה שבעים שנה . כל ארבע שנים היה הבית נבנה שנאמר (עזרא ו') ושיצא ביתא דנא וגו' . ובאותו הזמן לשנה הבאה עלה סבבל וגלות אחרות עמו שנאמר (סס ז') הוא עזרא עלה מבבל וגו' ויעלו מבני ישראל וגו' אל ירושלים בשנת שבע לארתחשסתא המלך ויבא ירושלים בחדש החמשי היא שנת השביעית למלך כי באחד לחדש הראשון וגו' כי עזרא הכין לבבו וגו' . ובא והבריל את ישראל מן הנשים הנכריות :

פרק ל

(נחמיה א') **דבריו** נחמיה בן חכליה וגו' (א) י"ב שנה עשה בארץ ישראל מתקן בחומה ומשיב את ישראל איש לעירו ולאהוזתו . וכן הוא אומר (סס י"ג) ובכל זה לא הייתי בירושלים כי בשנת ל"ב לארתחשסתא מלך וגו' ואבוא לירושלים וגו' . משנת כ' עד ל"ב י"ב שנה . הרי הוא אומר (עזרא ו') ושבי יהודה בנין ומצלחין וגו' (ואין) ומטעם כורש ודריוש וארתחשסתא מלך

יד יוסף (כ) ילקוט ריש עזרא : (ג) מגילס ד' י"א ע"כ : (6) ילקוט ריש נחמיה :

ענף יוסף

עץ יוסף

חלוי חיי כל אדם והא מקוד חיים לכל חי ובללו נחיה ושנה אדם ע' לכך ככו יוס יוס לשנה כי חשבון משנות האדם וזהו כוונת המדרש חלו ע' ימים כבין איגרת לאיגרת ר"ל הכוונה בשניהם שיה והכל הולך למוקדם אחד שיה לשנה נגד שנות האדם (יערות רבש) עיין שם עוד כמה ביאורים :

מליק פירש ענף יוסף

פרק ל

משנת עשרים סד ל"ב) פ' כי בשעה שהלך כתוב שנת עשרים לארתחשסתא : חלל שלש) כנ"ל (הנר"א) : (כורש ודריוש ואחשורוש) כנ"ל (הנר"א) : (חלל הוא כורש כו') פ' שדריוש נקרא ג"כ כורש על שם שהיה מלך כשר ונקרא ג"כ ארתחשסתא על שם המלוכה כדלוי נר"א דף ג' ע"ב . וז"ש הכהוב ומטעם כורש ודריוש וארתחשסתא מלך פרס ור"ל הכוונה על דריוש בן אחשורוש שגדל עליו כשגשג שמות חלל באמת היו לשם ג' מלכים והיו שמוחם כורש הוא זה שנתן רשות בראשונה לנטות הבית . ונקרא ג"כ ארתחשסתא ע"ש המלוכה . ונימיו כהנו עתה וביטל מלמטה בית המקדש ואחריו היה אחשורוש ונקרא ג"כ ארתחשסתא

מלך פרס . (ב) ואין אתה מוצא לפירס מלכים אלא (ב) [ג] בורש ודריוש (ולמר' ב' דריוש) ואחשורוש אלא (ג) הוא בורש הוא דריוש הוא ארתהשסתא לפי שכל המלכות נקראת ארתהשסתא . (ד) כל שני כלבי (מדוי') פרס נ"ב שנה . (כס ב') ויעבו הכהנים והלויים וכן העם והמשוררים והשוערים והגתנינים בעריהם וכל ישראל בעירדם (כס ג') ויאספו העם כאיש אחד וגו' . ואיבר (נחמיה ח') ויעשו כל הקהל השבים בן השבי סיבות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי ישועי . וגו' (ה) אפשר לומר בן אלא מקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע . מה בימי יהושע נהתיבו במעשרות ובשמיטין וביובלות וקידשו ערי חומה אף ביאתן בימי עזרא נהתיבו במעשרות ובשמיטין וביובלות וקידשו ערי חומה והיו ששין ושמהן כפני המקום ב"ה שנאמר (נחמיה ט') ותהי שמחה גדולה באד' . וכן הוא אומר (דברים ל') והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה וגו' בקיש ירושתך לירושת אבותיך . מה ירושת אבותיך בחידוש כל הרברים הללו אף ירושתך בהידוש כל הרברים הללו . או יכול תהי לכם ירושה שלישית . ת"ל וירשתה ראשונה ושנייה יש לכם שלישית אין לכם . (דניאל ח') . והצפיר השעיר מלך יון וגו' הוא המלך הראשון (כס י"א) ועמד מלך גבור וגו' ועמדו תשבר וגו' הוא אלכסנדרוס בקדון שמלך י"ב שנה . עד כאן היו הנביאים מתנבאים ברוח הקודש מכאן ואילך הם אוניק ושבע דברי חכמים שנאמר (מזלי כ"ב) כי נעים כי תשמרם בכמנך וגו' להיות בה' במסחך (כס) הלא כתבתי לך שלשים וגו' . וכן הוא אימר (דברים ל"ב) שאל איבך ויגידך ויקנך ויאמרו לך . יכול וקני הישוק ת"ל ויאמרו לך . הא למדת שזקן זה שקנה חכמה . רבי יוסי (ו) אימר מלכות פרס לפני הבית ל"ד שנה . מלכי יון (ז) ק"פ . מלכות בית השמונאי ק"ג . מלכות הורדוס ק"ג . מכאן ואילך צא וחשוב להורבן הבית . ובגולה בותבין בשטרות למנן

יד וקפ (ב) ילקוט עזרא רמז אלף ס"ח ועיין כס : (ג) ר"ה ד' ג' ע"ב : (ד) ילקוט עזרא רמז אלף ס"ח : (ה) ערכין ד' ל"ב וילקוט יחזק : (ו) ענינים טובים ד' ט' ע"א : (ח) ויקרא רכ"ב פ' כ"ט ע"א ד' ט' ע"ב שנת דף י"ד פ"ב

עין יוסף

עין יוסף

ארתהשסתא ט"ס המלוכה וביסיו ג"כ כתבו שמה ולא נתן רשות לננות הבית ואחריו מלך צו דריוש נבאסתר שנקרא בשלם' השמות כה"ל והוא נתן רשות לננות הבית ועליו נאמרו מטעם כורש ודריוש וארתהשסתא : (כל שני מלכי פרס חמשים ובהים) כג"ל (הנרי"א) אפשר לומר (כ) . אפשר בא דוד ולא עשו סיכות עד שבא עזרא (גמרא) : (אלא מקוש ביאתן בימי עזרא כו') דהא כי לא עשו לזו אסוכות מהדר אלא הכי קאמר כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות יחזקאל . ומאי ניבו קדושה בארץ : (קידשו ערי חומה) פי' לעיני מכירה בית צבתי ערי חומה ולענין שלוח מזורעים חיץ לחומה . אבל שאר עירות לא . ועיין חומ' ד"ה וקידשו ערי הימה ערכין דף ל"ב ע"ב : (ובינאף' ה' אלהיך וגו') שצוטס מן כנולת מסחשו קרא דכתיב לעיל מיניה (דברים ל') וכן ה' אלהיך את שבוךך (רש"י) : (או יכול תהי' לכם ירושה שלישית)

לסחיד לבא : (וגו' הוא המלך הראשון) הוא אלכסנדרוס מיקדון שהרג את דריוש בן אסתר ושמד מלך גבור ציון הוא אלכסנדרוס ועשה צדקותו בדריוש מלך פרס ויהרנהו ויקבל מלכותו וכעמדו ותבצר מלכותו . פי' וכסיתחזק הרבסויעמוד על חוקתי חסבר ממלכתו סימות : (שאל אנוך) זה הניבאים וקניך אלו תלמידיו חכמים : (מלכות פרס לפני הבית) נומן הבית בעורו בניו לאחר שנאלו כורש נמסכה מלכותו שלשים וד' שנים והפסוס יון המוקדוני ומלכו מאס ושמונים . ובני חשמונאי נטלו ממלכות ממקדוני ומלכו ק"ג . והורדוס אחריהם ק"ג (רש"י) : (מכאן ואילך) ממלכות הורדוס ואילך חרנ הבית ובנ"ה מלכותו : (לא וחשוב) והבא למנוח סדר חכמים וחייסס או שני שטר חוב או שום מטעם במאורע ימנא לחורבן מעכשיו כך וקך שנים לחורבן הבית (רש"י) : (ובגולה כתבו שטרות ליוונים) כי אלכסנדר רצה להסמיד אורה בדיכל

למניין יון מקדוניה אלפא . ואלו הן שבנה פלגי יון המקדוניה . אלכסנדרוס
 כוקרון . פירטון . שלימון . סליק . סנטרוק . אנטיוך . אנטיוכוס . נסקלגוס .
 מפולמוס של אסירוס עד פולמוס של אספסניוס פ' שנה (אלו בפני הבית)
 מפולמוס של אספסניוס עד פולמוס של מיטוס (כ"ד) [ב' שנים אלו בפני הבית]
 ומפולמוס של מיטוס עד מלחמת בר כוכבא (ט"ז שנה) ומלחמת בר כוכבא
 (שני שנים ומהצה) [חמשים שנים] (שנים ועשרים) שנה אחר חורבן הבית
 היה (ה) רבי יוסי אומר כגלגלין זכות ליום זכות וחובה ליום חובה שנמצאת
 אומר כשהרב הבית בראשונה אותו היום מוצאי שבת היה וקוצאי שביעית
 היתה ומשמרתו של יהור' היתה ותשעה באב היה וכן בשנה ובוה ובוה
 הליום עומדים על דוכנן ואומרים שירה ומה שירה אומרים (תהלים ל"ד)
 וישב עליהם את אינם וגו' (ירמיה לט) בהרש הרביעי בתשעה לחדש הבקעה
 העיר בראשונה . ובשנה בשבעה עשר בו (תהלים קו) ברוך ה' אלהי ישראל
 מן העולם ועד העולם ואמר כל העם הללויה (שם ע"ג) ברוך ה' אלהים
 אלהי ישראל עושה נפלאות לברו וברוך שם כבודו לעולם וגו' . (דניאל ג) והוא
 מהשנא

יד יוסף (ה) ערכין ד' י"א פטנים דכ"ט שנה"ט וילקוש תהלים מומור ל"ד . ירושלמי פ"ד דתענית :

עץ יוסף

צביכל ונהפיים על מנת שיכחבו סדרות למנין
 יוונים : (אלפא) סי' מיזאח מזרים הוה אלף
 שנים . דהיינו ד' מאות ושמנים עד בנין הבית
 ות"י שמד . ונ"ב עד מלכות פרס . ונ"ב
 של פרס ושש של מלכות המוקדני הרי
 אלף שנה וצאתו כזמן החילו למנות צמר
 למלכות המוקדני (הנר"א) : (מפולמוס)
 פירש חיל הרגום ואל מצינים יקחבו
 וסולמוסין במלתי זינא ידנריניה : (עד סולמוס
 של סיטוס כ"ד) כך היה הנוסחא הישנה והנר"א
 הניח עד סולמוס של סיטוס ב' שנים אלו לפני
 הבית . אבל עיין ברש"י סוטה דף מ"ט פ"א
 שכתב שבין סולמוס של אספסיאנוס עד סולמוס
 של טוס היו נ"ב שנה וכתב שכן אי' ברי"ג .
 וא"כ אפשר שז"ל במקום ל"ד נ"ב : (ומפולמוס
 של סיטוס עד מלחמת בר כוכבא י"ז שנה) כן
 הוא הנוסחא הישנה והנר"א מוחק הני תיבות
 י"ז שנה . ואינו מציג מהפך אחר ואפשר שג"ל
 שעות וז"ל עד מלחמת בר כוכבא נ"ב שנה
 כדליתא בציכא רבנא פסוק בלע כ' ולא חמל
 חמשים וששים עשה ביתר אחר חורבן הבית
 וחורבן ביתר היה ק"י מלחמת בר כוכבא כדאי'
 שם בסדיא . וכן ליתא בציכא רבתי פ' ד' סי'
 כ"ב . ירושלמי תענית פ"ד : (ומלחמת בר
 כוכבא ב' שנים ומחלה כ"ב שנה אחר חורבן
 הבית) כן הוא הנוסחא הישנה ובהנחות הנר"א
 מניח במקום ב' שנים ומחלה . ג' שנים

עץ יוסף

ולי נראה שטעות נפל בהנחות הנר"א וז"ל
 ומלחמת בר כוכבא ג' שנים ומחלה נ"ב שנה
 אחר חורבן הבית כדליתא בציכא רבנא פסוק
 בלע כ' ולא חמל וירושלמי פ"ד דתענית או ז"ל
 ומלחמת בר כוכבא ב' שנים ומחלה (שכן אי'
 בחלק דף ל"ג) נ"ב שנה אחר החורבן וז"ל סדר
 הדורות דף ל"ג עמוד ד' והנה יש דעות
 במעשה בר כוכבא וחורבן ביתר לראב"ד היה
 בזמן קיסר דימטשאן אחי של ט טוס כ"ב לחורבן
 וכזו נא מת במלכותו וזנו רופס מלך תחזיו
 ואחריו בן בנו רומילוס שנקרא נ"ב פ"ג זקנו
 כוביא ונימיו היה הרג רב בביתר ע"ג לחורבן
 ונמשך מלכות כוכב' ובניו כ"א שנה ומשחל' בס"ע
 פ"ל שנה כיבנא מלך ב' שנים ומחלה וכן הוא בס'
 חלק דף ל"ג ע"ב י"ל שכווננו על כוכבא האחרון-
 אך מ"ג שהרג ביתר ומלכות כוכבא היה ע"ג
 לחורבן נראה שאין מכוון כו' ע"כ נראה שהיה
 נ"ב שנים אחר החורבן עכ"ל : (זכות ליום זכות)
 בניסן נגאלו וביטן עתידין לנגאל : (מוצאי שבת
 היה) אחד בשנת מוצאי שביעית היתה שנת
 שמינית (רש"י) : (וכן שניה) וכן בחורבן שני
 והיינו חובה ליום חייב דשני פעמים חרב צאתו
 היום וצ' פעמים כיבסוס כסיו קורין זה
 המזשור : (ואומרים שירה) צמרא קאמר ללאו
 שירס דקרנן הוה ולא שירס דיומא הוה אלא
 קינה בעלמא הוה דאתרמו לכו בפומיטו :

בהשגא עירניא וזמניא וגו' עירניא זו עירנה של (סדום) [בשרים] וזמניא זמנה של ירושלים תבנה בקרוב ואמרו אבין (סס) מהעדה מלכין זה יהויקים (סס) ובהקם מלכין יה נבוכדנצר מלך (מלך) • (סס) יהב הכמתא להבימין זה משה רבינו אבי החכמה ואבי התבונה • (סס) ומנדעא לירעי בינה זה יהושע בן נון שנאמר (דברים לד) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וגו' דבר אחר יהב הכמתא להבימין (זה יוסף הצדיק שנאמר בו (בראשית מא) אין נכון והכם כבודך) [זה דניאל כדכתיב (דניאל ב) ארין לדניאל בהווא די לילא רזי גלין] ומנדעא לירעי בינה (זה דניאל וחבריו דכתיב בארין לדניאל בהווא די לילא רזי גלין) [זה יוסף הצדיק שנאמר בו אין] נכון והכם כבודך (דניאל ב) והוא גלי עטיקתא ומסתרתא וגו' עטיקתא זה עומק המרכבה ומסתרתא זה

יד יוסף (ט) מ'ד'א ת'א כ'יו"ו :

עין יוסף

(וישע עליהם אח אינש וגו') אונס מלשון בן אוני לא אכלתי באוני דהיינו שהשיב הקב"ה או עליהם אח אונס ותלינחם לקיים בזה מה שאמרו ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ לבסיל בחרב נשינו טפינו יהיו לבו וגו' ומסיים ילמיחם ילמיח' מלשון הכפיל על מורבנות ראשון ומורבן בית שני (מברש"א) : (זו עירנה של סדום) וכן הוא הנוסחא ב'ד'א ודרש עדינש בסדום שהוא מלשון עדן • ולפי סדום היה החלה כעדן כאומר את סדום ואת עמורה כן ה' בארץ מזרים • והפכה למלחם קאמר עליה מהפכה פדניא לפי סירוסלים ויחוננו בה מועדים לשמחה כל ישראל יחד קאמר וזניא כדמחרמינן לאיותם ולמזופדיס ולזמנין וכן מועד לארך ממזרים זמן מישק • וזוקקין דער פי' פי"ב שיה עמדה • ואותן חמשים ושנים שנה סיו בתק' לפני עירניס דהיינו כ"ו שנה ישבו בגלות וכ"ו שנה פשו מלחמה כדפרש"י בחומש (ועיין לעיל פ"א) וזהו שאמר מהפכה עליא לש' רביס ר"ל הקב"ה היה משנה ומתקדמן הסוכה שהיה לסדום לרעה המתפשט ונעקרה • ומה שאמר וזמניא זו זמניא של ירושלים פי' כ"י שנה עמד הבית הראשון ות"ך שנה הבית השני ואח"כ נחרבו שני הבתים ונשחטו הזמנים מעובדה לרעה • ולכן כתיב זמניא לשון רבים בשביל שני הזמנים של הבתים שנשחטה בעוונותינו עכ"ל אבל הנר"א מניח במקום סדום כשדים ומפרש כי העובדי מזלות יש להם פת קבוע מתי יתכסאו ומתי יסלנו • ופת הוא דבר קבוע • וזמן הוא בדבר שאינו קבוע • כמו ישראל שאין להם פת קבוע

עין יוסף

לימלך • בזה שייך לומר זמן לכך לומר פדניא על כסדום וזמניא על ירושלים • וזה פירש הססיק לכל זמן ופת לכל חסד חתת סמאים • פי' לכל אדם יש זמנו ופת • דבר קבוע ודבר שאינו קבוע ולכל חסד כלומר ולכל חסד שיש באדם אחד • כי באדם אחד יש כמה חסדים חתת סמאים ולכל סבריות שהם חתת סמאים לכולם יש פת וזמן עכ"ל : (זה משם רבינו) פי' שמה רבינו לא היה לריך לבנים כי בינה הוא המנין דבר סתין דבר והוא קבל הכל מפי הקב"ה • ולירעי בינה זה יהושע כי ציניו ירישע נהכחו ששה אלפים הלכות וכיס לריך ללמוד זה מזה ולסבין זה מזה (בנר"א) או פי' ע"ס דאיתא בספר מנלה עמוקות סימן מ"ב שמשר"ט לא זכה צרינו רק מ"ס שערי בינה ובשעת מיתתו השיג שער החמשים • ואחרי מותו זכה לליב נתיבות החכמה • וכל החמשים שערי בינה משר משה רבינו ליהושע • ולכן נקרא יהושע ציין כ"ץ בחיורי'ק מלשון ציין חנין • סבנין ט"ן שערי בינה ע"ס • לכן אמר ירב חכמה להבימין זה משה רבינו שזכה אל ליב נתיבות החכמה ולא כן ירישע שאכלו אחר מותו לא זכה לזה ומנדעא לירעי בינה זה יהושע בן נון שידע סוד נון שערי בינה • אבל לא זכה לסנין ל"ב נתיבות החכמה כמו משה רבינו (זקוקין) : (ד"א ירב חכמה להבימין זה דניאל דכתיב ארין כו' ומנדעא לירעי בינה זה יוסף הצדיק דכתיב אין נכון והכם כבודך) כל"ל ומפרש כי יוסף ידע את החלום רק ששערה היה מהפך לו כחלום

זה כינישח בראשית (סס) ידע מה בהשוכא זו מתן פורענותן של רשעים בני הגם (סס) ונהורא עמיה שרא זה מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא . דבר אחר יהב חכמתא להכימין (זה יהושע בן נון שנאמר ויהושע בן נון מלא רוח חכמה) זה ישעיה בן אמוץ שנאמר (ישעיה נ) ה' אלהים נתן לי לשון למודים . ומנדעא לידעו בינה זה ירמיהו שנאמר (ירמיה א) במרם אצרך בבטן ידעתוך וגו' יכול בעתו תלמוד לומר (בראשית ה') זה ספר תולדות אדם () כלמד שהראוהו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודרשויו . דור דור וחכמו [דור דור] ופרנסיו דור דור ושופטיו חכמי דור ודור נביאי דור ודור צדיקי דור ודור מספר שנותיהן מנין ימותיהן . השבון שעותיהן סכום פסיעותיהן שנאמר (איוב י"ד) כי אתה צעדי תספור וגו' ואומר (שמואל ב' ז') ותקצן עוד זאת בעיניך ארני ה' וגו'

די יוסף ג'ר פ' כ"ד הנחמא סדר כי משא . פסיקתא רבתי ס' כ"ג . אדרני פתח לא . שמיח קליט וזכר סדר בראשית דף ג' כ"ב . ובדלך נך דף ל' . וסדר יתנו דף פ' . וילקוט דמ' וילקוט סגלים וזכר הדש סנהדרין דף לא וילקוט יומים רמז ר"ב :

עין יוסף

החלום כלתיחא נמדרש ויוסף הים מנין מדנריו שכן ראה וגם מן החלום הבין את הסתרון . אבל דיחיל לא ידע כלל לא שייך בו לומר מבין אלא שהשם גלה לו החכמה אבל צדד"א בנירסא כמו כאלן: (עמיקתא זכ עומק המרכבה) כי מעשה מרכבה אין מלמדן אפילו ליחיד אלא חושב בעומק הלכ . ומסתרהא זה מעשה בראשית כי מעשה בראשית מוחר ללמוד רק נריך ללמוד בבסתר כי זה כבוד אלהים הבסתר דגר : (מחן פורענותן של רשעים נבוכים) וכמו שאמרנו בש"ר פ' י"ד הרשעים חשך שנאמר והים במחשך מעשיח ונביכים חשך שנא' ארץ טיפתה כמו אופל ללמות ולא סדרים . לפיכך בקב"ה מכסה עליהם את ההסוס שהוא חשך שנאמר וחושך ע"פ הים יבא חשך ויכסה חשך . ונכורה עמים שרי זה מחו שכרן של צדיקים לפ"ל כדכתיב אור זרוע ללדיק וזה ידוע לכל שבג"ע כולו אור ולכנין למח אלא פורענות הרשעים כחצי לשון ידועה וא"ל שכן הדיקיה כתיב לשון עמו . הוא תמים שבטוב שמתן כקב"ה ללדיקים בג"ע הוא בעלמו כיון ויעיד עליהם אבל הרע כמניע לרשעים אינו עומד עליהם ללח לבס בעלמו . כי מאתי לא הלא הרעות רק מניע לבס הועה מלד ידעחו משרחק כי חואר ידעה חורה על דבר הטעם מרחוק כמו ונביה ממרחק ידע ו"ש ידע ממרחק מה

עין יוסף

בחושה הניכנס אבל ונכורה שהוא שכן הדיקים בג"ע שהוא אור . עמיה שרא שהוא נידח עם האור ומאיר להם : (לחכימין זה ישעיה שנאמר ה' אלהים נתן לי לשון לימודים) כ"ל (הגר"א) פי' ללמוד מה שעיני רואה והוא חכמה ולא שייך בי בינה : (ומדעא כו' זכ ירמיה שנאמר בצרם אלרך נבטן ידעתוך כי כי אס אין דעת אין בינה כו' הרי סהכל אחד) (הגר"א) : (זה ספר תולדות אדם מלמד כו') סהסו דלפי משמטו ס"ל למימר זה תולדות אדם מאי ספר . אלא ככי סירוטו זה ספר תולדות הוא ספרו של אדם הראשון שנהבנו בו כל הבורות נכתב בוים נרא אלהים אדם וגו' (מזיק) : (וחכמו דור דור ופרנסיו) כ"ל (הגר"א) : (וחקצן עוד ואז בעיניך אלני ס' וגו') הדרם מסיפא דקרא וזאת חורת האדם וזה כיון במלת וגו' (הגר"א) : (ואמר גלמי ראי שניך כו') הכוונה לזה דא' צד"ר פ' כ"ד סד שאדכ"ר מוטל גולם לפני מי שאמר והים העולם הראש לו דור ודור ודרשויו כו' שנא' גלמי ראו עיניך גילם שראו עיניך כנר הם כחצבים על ספרו של מדי"ר סוי זה ספר תולדות אדם ככ"ל . ובאירוי משעה שאדכ"ר מיעל גולם סיניו קודם נמר יצרתו הראש לפשו כל הדיורים הסתורים ללח ממנו דור ודור והיכיו כו' אשר טיח נתלו באפיו גילם שראו עיניך כו' כלומר כל הספיות הכלולים

במותו

וגו' ואומר (הגלים קל"ט) גלמי ראו עיניך וגו' ואומר (שם) ולי מה יקרו רעך אל וגו' . אספרם בחול ירבון וגומר :

מליקא לה תניא דמדר עולם רבא

עץ יוסף

עץ יוסף

באוהו גולם שראו עיניך כבר הס' כחזבים על ספרו של אדרי' וזהו שאמר שם ועל ספרך כולם יכתבו ימים יולרו ולא אחד בהם וגו' ר"ל כל שיוולרו בימים הפסידים לא יחסר אחד מהם שלא בראוהו והיה נכתב כל אחד על ספרו כדאמרינן בפרק הפועלים לדידי חזי לי כשרא דא"ר וכתב גי' שמואל כו' רבי ורבי נתן

סוף משנה כו' ע"ש אמר ולי מה יקרו רעך אל פה עלמא רשעיה שהיה אדרי' שמת בהורחן של ראשי ומסיני כל דור אספרם מחול ירבון וכדאיתא בס"ק דעבודת כוכבים שכיון שבניע לדורו של רבי עקיבא שמת בהורחו ונחטעב במיתחו - ואמר אה תקפול אלוה רשע ולא הלדיק סיינו שחטעב במיתחם :

מליק פירש העץ יוסף

השממות

פרק ג משפט רשעים בניהגם ו"ב הרש' פי' לאחר שסבלו כל עונשם חוץ לניהגם אזי נכניסין אותם בניהגם ושם עומדים ו"ב הדם ונולדנין ומכניסין אותם כדי להוליא מהם כל בתייהו כבמה כדי שיהיו מוזמנים ומוכנים ליכנס לנן עדן . והוא נשאל לרופא מומחה בניהו בהחלה כממניס קשים והריפ'ם על גבי המכה האוכלים בשר החי ואח"כ כשאלו הבשר החי שבמכה הוא נוהן על המכה משיחוח ואיכסלנית הטובות המקררים והמגדלים הבשר כבדאבונה . כך הוא עטין בניהגם כי לער של גיהנם אינו חלק אחד מנשים חלקים שבזבלת הנפש החוטאת קודם כניסתה לניהגם (נשמת החיים וספר עמק המלך)

פרשה י ביה מרים נסתלקה הבאר והורה להם לישראל בזכות משה ואהרן כו' . רבים מקדים כיון שהיה להם למשה ולאהרן זכות ביהורר בשבילם . למה נסתלק מהחלה וי"ל שנסתלק להרהות שהיה בזכותה וכן כשמת אהרן נשתלקו עניי כבוד כדי להרהות שהיו בזכות אהרן כו' אך קשה כיון שהיה זכות למשה ולאהרן ביהורר הבאר והעניי כבוד בזכות משה לבדו א"כ למה לא ניתן מהחלה בשבילו ותיך השל"ה שם חילוק בין מה דהוה ונתעלם להיות חוזר ובין מה דלא הוה ועתה נההו כי לאה לרין זכות גדול' יותר ולכן אף שאמר הבאר בזכות משה ואהרן מ"מ לא המליא בקב"ה יש מאין לגמרי אה לא מכה זכות מרים . וכן בעניי כבוד :

לפי שגמרתי פירוש הלזה בימי תשובה לבן אצ"נ גרגר אחד
מענייני תשובה :

שובה (הושע י"ד) ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוונך, קחו עמכם
דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב
וגשלמה פרים שפתיו, אשור לא יושיענו על כוס לא נרכב ולא נאמר עוד
אלהינו למעשה ידינו אשר בך ירוחם יתום, ארפא משוכתם אהבם נדבה
כי שב אפי ממנו, ונקדים מה שכתב בהפר עמוק הלכה לפרש הכתוב נושא
עון ופשע והטאה, דקשה למה לא השיב הפסוק אותם כסדר, או
בתחילה פשע עון והטאה, החמור קודם, או להיפך נושא הטאה ועון
ופשע, החמור המור באהרונה, ויבואר על פי גמרא בינה דף ע"ו ע"ב ההוא
כמיא דהוה מוכר מתניתא קמיה דמר שמואל, חזייה דהוה עליב, אמר
ליה אמאי עליבת, א"ל ללא אותיבי עירובי הבשילין, אמר ליה סמוך
אדידי, לשנה חזייה דהוה עליב א"ל אמאי עליבת, א"ל שלא הנחתי ע"ת,
אמר ליה פושע את לדידך אכור, פרש"י לדידך אכור שאין דעתי על המזידין
והפושעים שאין חרדים לדברי חכמים ע"כ, העולה משם כיון דחזייה מר
שמואל שעבר שני פעמים על מילה אחת הפילו על דברי חכמים היה קורא
אותו פושע, אם כן כ"ש מני שעובר שני פעמים עבירה דאורייתא שנקרא
פושע, עוד אחז"ל מי שעבר ושנה בעבירה אחת הותרה לו, הותרה לו
כ"ד, אלא אימא נעשה לו כהיתר, והשתא יובן דלכך גויב נושא עון
ופשע והטאה לבין יהוד, משום דקאי על עבירה אחת שעבר ושנה ושילש
בה, לכך כשעבר בה בראשונה קורא אותה עון, ואחר ששנה בה קורא
אותה פשע, ואחר ששילש בה קורא אותה רק הטאה חף שבאמת היא
רמוזה יותר, מכל מקום כיון שהללו נעשה כהיתר ואומר מותר טוגג הוא,
לכן קורא אותה הטאה עכ"ל :

וזהו שאמר הנביא שובה ישראל, השובה מעולה שיגיע עד ה' אלהיך,
עוד מרומז בזה שובה ישראל תשובה השובה ומעולה עד שיתהפך
המדת הדין למדת הרחמים, כדוע שה' הוא רחמים ואלהים הוא דין,
וזהו עד שה' יהיה אלהיך, שראה גם ראה בחיזה מדרגה את כי כשלת
בעונך שמהעון נעשה לך כשלון והוא שוגג ששילשת בעון, ואמר הנביא
קחו עמכם דברים ושובו אל ה', הכוונה שמדרך העולם שכשהם עומדים
אלל המוכיח נכנסו דבריו באזניהם, וכשהם נפטרים מלפניו שוכחים תוקף

דרוש מענייני תשובה

דבריו , לזה אמר קחו עמכם דברים ושובו אליה , אמרו אליו כל תשא
 עון , פי' כל מה שנעשה מהעון הכל תשא , הן מה שנעשה ממנו בפעם ב'
 פעם , והן מה שנעשה ממנו בפעם ג' כשגגה , ובאמת הוא חמור יותר
 שכל כך נחשך עיניו סבלו עד שאינו מרגיש כלל שזה עבירה חמורה שהושלם
 בעצמות עגלה הטאה , את הכל תשא ותמחול , ולא זו שתשא , אלא גם
 וקח טוב שיהיה נעשה מאותו עון , זכות , והורקת טוב , שכשעושי
 תשובה מאהבה נעשה מזדונות זכויות , אשור לא יושעו על כוס לא נרכב
 ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו' לכאורה מה וידוי הוא זה וחרטה
 שלא יעבדו עוד עבודת כוכבים ומזלות שהיא עבירה חמורה שבחמורות ,
 אבל שאר עבירות קלות יעשו חס ושלום :

אך יבואר ע"פ מאי דאיתא במדרש רבה סדר מקץ אשרי הגבר אשר
 שם ה' מצטחו זה יוסף על ידי שאמר לשר המשקי' כי את זכרתי
 והזכרתי נתוסף לו שני שנים ע"כ , והוא תמוה , דקשיא רישא לסיפא
 דמתחלה קאמר שיוסף תלה בצמחונו בה' ומכיים ועל ידי שאמר כו' , וגראה
 דמלינו שני הלוקי מקראות , כתוב אחד אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה'
 והיה ה' מצטחו , כפל הכתוב בצמחונו , וכתב אחד אומר ארור הגבר
 אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן ה' יסור לבו כפל גם כן הכתוב
 בחיסרון צמחונו , וכתוב אחד אומר אשרי הגבר אשר שם ה' מצמחונו
 לא כפל הכתוב בצמחונו וכן נמו לא כתיב ביה ברוך רק אשרי שהוא אינו
 כל כך כמו ברוך , אלא נראה דיש שחולה בצמחונו רק בה' ולא פנה אל
 רהבים כלל לומר שעל ידי אוחו איש יהיה לו יצועה בעזרת ה' , רק
 שבלתי לה' לבדו צמחונו , וזה ברוך הגבר אשר יבטח בה' וחזר ואמר והיה
 ה' מצטחו , לומר שרק בה' מצטחו , לכך נאמר בו ברוך , ואותן בני אדם
 שאיך מולין בצמחונם בה' לבד , עליהם נאמר אשרי הגבר אשר שם ה'
 מצמחו , ולהכי לא כפל הפסוק בצמחונו , משום דאיך בצמחונו בה' לבד ,
 ועל אותן בני אדם שאיך בצמחונם בה' כלל אלא רק בבני אדם עליהם נאמר
 ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן ה' יסור לבו לגמרי ולהכי
 כפל בלישנא על הסדר צמחונו , לומר דמוסר צמחונו מכל וכל , עליו
 הכתוב אומר ארור , והשתא יובן אשרי הגבר אשר שם ה' מצמחו וקשה
 אמאי לא כתיב ברוך הגבר כו' לזי' קאמר זה יוסף על ידי שאמר כי את
 זכרתי כו' לפי' לא תלה בצמחונו בה' לבדו , לכן עליו נאמר רק אשרי
 ולא ברוך , ומשום שהקב"ה מדקדק עם הנדיק מחמת השמירה לכן ענשו

זהו לו לבטוח בה' לבדו ולא ללכת בטחון אלהיו לתחבולות האנושי :

וזהו שלמד להם הנביא שיאמרו אשר לא יושיענו על כוס לא נרכב ר"ל שלא נבקש עוד תחבולות אנושית ולא נאמר עוד אלהינו ר"ל שללכת עזר אלהינו למעשה ידינו , רק שכל בטחונינו יהיה בה' לבדו , והוא לבדו יושיענו בודאי , שהרי אנו רואים אשר כך ירוחם יתום שאין לו שום עזר אחר רק ישועתו מהקב"ה ברחמיו , כן איתנו עוד לא נלכת בטחון אלהינו למעשה ידינו , רק בטחונינו יהיה בה' לבדו , וזהו מדרכה גדולה בתשובה , ומצטיח להם הנביא שאם יעשו כן שישובו חסובה מאהבה ויקבלו עליהם להשליך בטחונם על הקב"ה לבדו , שאמר הקב"ה ארפא משובתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו . ואיתא בהנחומא סדר עקב אהבם נדבה, נדבה נפשי לאהבתן אף על פי שאין הגונים , ולכאורה כיון שישובו תשובה גמורה ושלמה למה אינם הגונים ונראה למשל אם ראובן הכה או בנה לשמעון , ואחר כך מפיסו , היתכן שהפיוס יגרום להוסיף אהבה , שדי שהפיוס ישיב האף ממנו , אבל לא להוסיף אהבה , וכן התשובה די לשכך ממנו חרון וכעס , אבל לא לגרום להוסיף אהבה , וזהו שאמר המדרש ארפא משובתם אהבם נדבה , נדבה נפשי לאהבתן אע"פ שאין הגונים לאהבה , שהתשובה לא תועיל רק כי שב אפי ממנו , אבל לא לאהוב אותם , רק אהבם נדבה :

